

ประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย

ปริญญานิพนธ์
ของ
กฤษณะ แก้วศรีนาก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา

พฤษภาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกพลศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(อาจารย์วิโรจน์ วงษ์ทน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เผชญิฐ อีรานนท์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล วัฒนพานิช)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(อาจารย์วิโรจน์ วงษ์ทน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เผชญิฐ อีรานนท์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล วัฒนพานิช)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์วาสนา คุณาอภิสิทธิ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรคพล เพ็ญสุภา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์)

วันที่ 14 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เรื่องประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย สำเร็จลงได้เพราะได้รับคำแนะนำและแก้ไขจากอาจารย์วิโรจน์ วงษ์ทน ประธาน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เผธิญ อีรานนท์ กรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤมล วัฒนพานิช กรรมการ นอกนั้นยังมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรคพล เพ็ญสุภา รองศาสตราจารย์वासนา คุณาอภิสิทธิ์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ช่วยกรุณาให้ข้อเสนอแนะแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ ดร.สมพร แสงชัย อาจารย์ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ อาจารย์हरษา เขาวนปรีชา คุณทิวเวลีย์ วิชัยชัตะ และแสงอาจารย์เฉลิมศรี จิตจง

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอเทอดพระคุณคุณพ่อสนาม แก้วศรีนาก คุณแม่ราตรี แก้วศรีนาก และคุณสุพรรณ บุญเฉลิม ภรรยา ที่อยู่เบื้องหลังเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายามฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนบรรลุสมตามความมุ่งหวังเพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีแก่วงศ์ตระกูล

กฤษณะ แก้วศรีนาก

สารบัญ ✓

บทที่ ✓

หน้า

1	บทนำ ✓	1
	คำนำ ✓	1
	ความมุ่งหมายของการค้นคว้า ✓	3
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ✓	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ✓	3
	ข้อตกลงเบื้องต้น ✓	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ ✓	4
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ✓	5
	ความหมายของวัฒนธรรม ✓	5
	ความเป็นมาของกีฬามวยไทยกับคนไทย ✓	7
	นันทนาการกับกีฬามวยไทยกับคนไทย ✓	13
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ✓	17
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ✓	20
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ✓	20
	แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ✓	20
	ข้อมูลประเภทบุคคล ✓	22
	วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล ✓	22
	วิธีจัดกระทำกับข้อมูล ✓	22
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า ✓	24
	ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์และแปลผล ✓	24
	ผลการศึกษาค้นคว้า ✓	24
5	บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ ✓	72
	บทย่อ ✓	72

ความมุ่งหมายในการค้นคว้า	72
สรุปผลการค้นคว้า	72
อภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะ	76
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	76
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	82
ประวัติย่อของผู้วิจัย	118

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 เปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับแม่ไม้มวยไทย
ในปัจจุบัน 70

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แผนภูมิแสดงสายक्रमวยและครูดาบของพระยาพิชัยดาบหัก.....	21
2	เครื่องเซ่นไหว้ครู	38
3	อาหาร เครื่องเซ่น และสิ่งของ	38
4	เครื่องเซ่น ไหว้ครู ปี่ กลอง และฉิ่ง	39
5	มงคลของครู และศิษย์	39
6	ครูและศิษย์จูงรูปไหว้พระ	40
7	ครูเริ่มทำน้ำมันต์	40
8	ทำน้ำมันต์	41
9	ครูพรหมน้ำมันต์ให้แก่ศิษย์	41
10	ครูสวมมงคลบนศีรษะของผู้ได้รับการครอบครู	43
11	ศิษย์เริ่มรำไหว้ครู	44
12	ทำรำไหว้ครูของศิษย์	44
13	ทำรำไหว้ครูของศิษย์	45
14	ทำรำไหว้ครูของศิษย์	45
15	ทำรำไหว้ครูของศิษย์	46
16	จบการรำไหว้ครู	46
17	क्रमวยเริ่มรำไหว้ครู	47
18	ทำรำไหว้ครูของครู	48
19	ทำรำไหว้ครูของครู	48
20	ทำรำไหว้ครูของศิษย์	49
21	จบทำรำไหว้ครู	49
22	ครูและศิษย์เริ่มการถวายมือ	50
23	การปะมือระหว่างครูและศิษย์	51
24	การปะมือระหว่างครูและศิษย์	51
25	การปะมือระหว่างครูและศิษย์	52

26	การต่อยหมัดซ้ายขวาที่กกหูและไหล่	54
27	การต่อยหมัดซ้ายขวาเข้าปลายคางและซกเข้าที่ตา	54
28	การใช้สอกฟันที่ศีรษะ	55
29	การเตะสูงที่ก้านคอหรือทัดดอกไม้	55
30	กระโดดข้ามศีรษะ และเอาเท้าถึงที่ท้ายทอย	56
31	การถอยปีดหมัด	56
32	การจับขาคู่ต่อสู้แล้วกระทุ้งเข้าเข้าที่ท้อง	56
33	การกระโดดเหยียบชายพกแล้วเสือกหมัดซกเข้าที่เป้าตา	56
34	การล้มตัวเพื่อหลบอาวุธคู่ต่อสู้	57

บทที่ 1

บทนำ

คำนำ

มวยไทยนับว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของคนไทย ที่ต่อสู้ด้วยอาวุธประจำกายที่มีอยู่ คือใช้ทั้งหมัด เข่า ศอก เมื่อเอ่ยถึงคำว่ามวยแล้วบรรพบุรุษหรือแม้แต่ตัวเราเองก็ต้องรู้นั่นคือมวยไทย

การรบในสมัยโบราณย่อมแตกต่างกับการรบในสมัยปัจจุบันมาก การประหัตประหารฆ่าฟันกันด้วยอาวุธสั้น หอก แหวน ขอ ง้าว ตลอดจนไม้พลองกระบองสั้น เป็นศาสตราวุธ การสู้รบจึงต้องใช้ระยะการรบใกล้ตัวที่สุด หรือพูดง่าย ๆ ว่าเป็นการรบแบบตะลุมบอน ดังนั้น จึงเป็นการเริ่มต้นจากการใช้อาวุธ ตลอดจนอาวุธประจำตัวคือใช้หมัด ศอก เตะ ตรงเข้าสู่รบกับอริราชศัตรู มวยไทยเป็นอาวุธที่ติดตัวอยู่เสมอ ธรรมชาติที่วิเศษสุดยิ่งกว่าอาวุธใด ๆ และเป็นบ่อเกิดอาวุธนอกกาย ผู้ที่ไม่รู้จักใช้อาวุธธรรมชาติแบบนี้ให้เกิดประโยชน์ แม้จะไม่ใช้อาวุธอื่นใดหาได้รับผลเพียงพอไม่ ฉะนั้นผู้ที่รู้จักใช้อาวุธธรรมชาติได้แล้ว อาวุธอื่น ๆ ก็สามารถกระทำได้อย่างดียิ่ง (ปัญญา ไกรทัศน์. 2527 : 17)

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า มวยไทยนับได้ว่าเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาติที่มีความสำคัญยิ่ง และบุคคลผู้หนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงซึ่งศิลปะมวยไทยเป็นอย่างมากท่านหนึ่งก็คือ ท่านพระยาพิชัยดาบหัก พระยาพิชัยดาบหักนับเป็นมวยที่มีชื่อเสียงมากบุคคลหนึ่งในสมัยกรุงธนบุรี มวยไทยสมัยกรุงธนบุรีสามารถฝึกคนให้มีความจงรักภักดีต่อผู้มีบุญคุณ รู้จักเคารพนบนอบ ซื่อสัตย์สุจริต ดังที่นายจ้อยหรือนายทองดี ฟันขาวจงรักภักดีต่อพระเจ้าตากสินมหาราช และพระยาพิชัยดาบหักได้แสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่และครูมวยไทยที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชามวยไทยในสมัยเป็นเด็กเร่ร่อนอยู่ดังความตอนหนึ่งว่า

“เมื่อพระยาพิชัยได้ครองเมืองพิชัย ได้ทราบว่ามีบิดาถึงแก่กรรมแล้วยังอยู่แต่มารดา จึงให้ทนายไปตามตัวมาหา พอมารดามาถึงก็หมอบกราบไม่ยอมเงยหน้าดูเพราะความกลัว ด้วยยังไม่ทราบว่าเป็นบุตรของตัวพระยาพิชัยรับลูกไปจับมือมารดาไว้ ห้ามไม่ให้กราบไหว้พลางกราบลงกับเท้ามารดาแล้วเล่าเหตุการณ์ที่ได้เที่ยวซัดเซพเนจรไปให้มารดาฟัง ตั้งแต่ต้นจนได้มาครองเมืองพิชัย เมื่อมารดาทราบว่าท่านเป็นบุตรก็ร้องไห้ด้วยความดีใจอย่างสุดปลื้ม แต่ก่อนชาวบ้านเรียกมารดาท่านว่า นายนั้น นางนี้ ต้องกลับเรียกว่าแม่คุณใหญ่ในจนไปตามกัน และพระยาพิชัยได้ทราบว่า นายเที่ยงบ้านแก่ง นายเมฆท่าเสา ซึ่งเป็นครูฝึกหัดมวยให้ท่าน ยังมีชีวิตอยู่จึงเรียกตัวมาทำความเคารพแก่ทั้งสอง เหมือนดังเป็นศิษย์อยู่กระทำให้คนทั้งสองรู้สึกปลาบปลื้มภูมิใจหาสิ่งเปรียบมิได้ พระยาพิชัยดาบหักจึงตั้ง

ให้คนทั้งสองเป็นกำนันปกครองราษฎรในตำบลตมอยู่ต่อไป เพื่อสนองคุณ ทั้งสองที่ได้
อุปการะท่านมา (ต้นสกุล วิชัยทัศนะ. 2538 : 42)

ส่วนเด็กชายบุญเกิด ที่เป็นเด็กติดตามนายทองดี ฟินขาว เพื่อเรียนมวยกับนาย
ทองดี ฟินขาว ได้ติดตามปรนนิบัติรับใช้และรักษาความปลอดภัยให้นายทองดี ฟินขาว
ตลอดเวลา จนกระทั่งนายทองดี ฟินขาว ได้เป็นพระยาพิชัยครองเมืองพิชัยแล้ว เด็กชาย
บุญเกิดก็ยังตามไปเป็นทหารรักษาความปลอดภัยให้พระยาพิชัย เวลาออกศึกสงครามก็รบ
เคียงบ่าเคียงไหล่พระยาพิชัยทุกครั้ง จนพระยาพิชัยให้เป็นหมื่นหาญณรงค์ ผู้นี้ได้ช่วย
ชีวิตพระยาพิชัยไว้หลายครั้งในการออกศึกสงคราม และหมื่นหาญณรงค์ได้ถูกปืนของพม่า
เสียชีวิตในที่รบ ขณะที่กำลังช่วยเหลือพระยาพิชัยรบกับโปสุพลาแม่ทัพพม่า ทำให้
พระยาพิชัยเศร้าโศกเสียใจและแค้นพมามาก จนถึงบุกตลุยฟันแทงพม่าล้มตายเป็นอันมาก
รบจนดาบหักและได้รับชัยชนะจนได้ชื่อว่า “พระยาพิชัยดาบหัก” จะเห็นได้ว่านักมวยที่ได้
เรียนมวยจากครูมวยในสมัยกรุงธนบุรี เช่น พระยาพิชัย ต่างก็มีความเคารพนับถือยกย่อง
และระลึกถึงบุญคุณครูมวยของตนเองตลอดเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ผู้มีพระคุณเสมอชีวิต ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ดั่งามของชาวไทยอย่างหนึ่ง
(โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2522 : 44)

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ชื่อเสียงของพระยาพิชัยดาบหักเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับ
เคารพสักการะบูชาของคนทั่วประเทศ โดยเฉพาะชาวอุดรดิตถ์ทุกคนคิดว่าพวกเขาคือลูก
ของท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหักจึงพร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหักขึ้นไว้หน้า
ศาลากลางจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อจะได้เป็นอนุสรณ์แก่ชาวอุดรดิตถ์และประชาชนทั่วไป ชาว
อุดรดิตถ์ทุกคน เวลาแหงนมองดูอนุสาวรีย์ท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหักครั้งใดก็มีแต่
ความมั่นใจ ซาบซึ้งประทับใจ ท่านพ่ออยู่ในชุดนักรบโบราณ ดวงตาจ้องเขม็งสองมือจับดาบ
เกร็งแน่นจนเห็นเส้นเอ็น เตรียมพร้อมตลอดเวลาดาบหักข้างหนึ่ง เหนือข่มโชคด้วยกรำศึก
ท่านพ่อพระยาพิชัยดาบหักได้จากพวกเราชาวไทยไปแล้วเป็นเวลา 216 ปี สิ่งที่ท่านทิ้งไว้
เพื่อเป็นมรดกให้กับพวกเราชาวไทยคือ ความเป็นเอกราชของชาติไทย และความซื่อสัตย์
สุจริต กตัญญูกตเวทิตะ ความเด็ดเดี่ยวเฉียบขาดกล้าหาญในเชิงรบทั้งเพลงมวยและเพลง
ดาบรวมทั้งความรักชาติต้องการให้ชาติไทยเจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรมั่นคงตลอดไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมประวัติของพระยาพิชัย
ดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทยไว้โดยเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้พวกเราชาวไทย และ
อนุชนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของกีฬามวยไทยที่สืบทอดกันมา
ตั้งแต่บรรพบุรุษ อันเป็นมรดกอันล้ำค่าของคนไทยทั้งชาติ ตลอดจนเป็นการเทิดทูนวีรบุรุษ
นักรบของไทย คือ พระยาพิชัยดาบหัก

ความมุ่งหมายของการค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย
2. ทำให้ทราบถึงความคล้ายคลึงของรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักและแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน
3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมกีฬามวยไทยให้เป็นศิลปะในการต่อสู้ประจำชาติไทย
4. เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตลอดจนผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกีฬามวยไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนชาติไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ข้อมูลประเภทเอกสารประกอบด้วย
 - 1.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่
 - 1.1.1.1 ข้อมูลต้นกำเนิด คือ พระราชบัญญัติ คำสั่งทางราชการ ประกาศบันทึกการประชุม เอกสารประจำปี ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น
 - 1.1.1.2 ข้อมูลร่วมสมัย คือ เอกสารส่วนบุคคล บันทึกความทรงจำ เป็นต้น
 - 1.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วารสาร บทความหนังสือพิมพ์ บันทึกเหตุการณ์ และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา
 - 1.2 ข้อมูลประเภทบุคคล

ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบสายสกุล และผู้สืบทอดक्रमวยของพระยาพิชัยดาบหัก

๕ ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ข้อมูลชั้นต้น เช่น จดหมายเหตุ ใบบอก สารตรา และข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ เอกสาร บทความ จากวารสาร ปรินต์นิตยสาร และหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนถึงประวัติของพระยาพิชัย รวมถึง การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เท่าที่มีในปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พระยาพิชัยดาบหัก หมายถึง ข้าราชการผู้หนึ่งที่รับราชการในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช และเป็นเจ้าเมืองพิชัย
2. กีฬามวยไทย หมายถึง ศิลปะการต่อสู้แบบมือเปล่า ของชนชาติไทยที่สามารถใช้ศอก เข่า เท้า และหมัดเป็นอาวุธได้ ในอดีตเคยอนุญาตให้ใช้ศีรษะเข้าช่วยอีกด้วย
3. รูปแบบแม่ไม้มวยไทย หมายถึง รูปแบบแม่ไม้มวยไทยในสมัยของพระยาพิชัยดาบหัก และรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน

บทที่ 2

★ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

มวยไทยเป็นทั้งเกมกีฬาและเป็นกลยุทธ์ เป็นศาสตร์ และศิลปะที่สืบทอดกันมาแต่ช้านาน แล้วยังนับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชาติอย่างหนึ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางและมีส่วนสนับสนุนการศึกษาเกี่ยวกับปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ความหมายของวัฒนธรรม
 - 1.2 ความเป็นมาของกีฬามวยไทยกับคนไทย
 - 1.3 นันทนาการกับกีฬามวยไทย
2. การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในประเทศไทย
3. สรุปเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

★ ความหมายของวัฒนธรรม

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิธีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชนทางวิทยาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วย การเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน

พระยาอนุมานราชธน (2513 : 87) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีมา วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมคงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้เป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2533 : 141) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึง วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

สาโรช บัวศรี (2521 : 70) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความดี ความงามและความจริงในชีวิตมนุษย์ซึ่งปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ และได้ตกทอดมาถึงเราในปัจจุบันหรือว่าที่เราได้ปรับปรุงและสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยของเราเอง

ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ นั้น หมายถึง ที่ปรากฏในรูปแบบของศิลปกรรม มนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ การกีฬาและนันทนาการ และคหกรรมศาสตร์ รวม 5 ประการ แต่ถ้าจะตีความหมายให้กว้างขวางออกไปกว่านี้อีกก็คือ เป็นการรวมเอาที่ปรากฏอยู่ในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีด้วย เพราะทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญอย่างมากกับชีวิตมนุษย์ในสมัยปัจจุบัน

เพื่อประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวาง เช่น ด้านอนุรักษ์ ด้านเผยแพร่ และด้านวิจัยสร้างสรรค์และพัฒนา เราอาจเขียนรายละเอียดของวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. ศิลปกรรม ภาษา และวรรณคดี การละคร นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ การดนตรี สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ศิลปกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในด้านโทรทัศน์ และภาพยนตร์
2. มนุษยศาสตร์ ศาสนา จริยธรรม ปรัชญา ธรรมเนียมประเพณี มานุษยวิทยา อุดมการณ์ ทศนคติของคนในชาติ กฎเกณฑ์ระเบียบวินัย
3. การช่างฝีมือ การทอ การแกะสลัก การเย็บปักถักร้อย การทำเครื่องเขิน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม การทำเครื่องปั้นดินเผา การจักสาน ช่างเหล็ก
4. การกีฬาและนันทนาการ การกีฬาพื้นเมือง การละครต่าง ๆ การชกมวย การฟันดาบ กระบี่กระบอง
5. คหกรรมศาสตร์ อาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การตกแต่งบ้านเรือน การเลี้ยงและการอบรมลูก มารยาทการต้อนรับ การอยู่กันเป็นครอบครัว

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486 ได้กำหนดความหมายถึงวัฒนธรรมไว้ดังนี้

“วัฒนธรรม หมายความว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน”

ส่วนผลการสัมมนาเพื่อพิจารณาร่างนโยบายวัฒนธรรม ณ เชื้อนครินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี และจากผลของการทำงานสืบเนื่องของคณะทำงาน ในการนำผลการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 9) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นคัมภีร์ องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่น ๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เรารักษาดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป

จากความหมายของคำว่าวัฒนธรรมดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม คือ มรดกทางสังคมที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยมิได้คิดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด แต่ทว่ามนุษย์เราก่อเกิดท่ามกลางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามรูปแบบของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วรรณกรรม จิตรกรรม สังคมศาสตร์ การศาสนา ดนตรี และกีฬา ฯลฯ

ความเป็นมาของกีฬามวยไทยกับคนไทย

กีฬามวยไทยเริ่มมาพร้อม ๆ กับประวัติศาสตร์ของชาติไทย และเป็นกีฬาสำหรับคนไทย โดยแท้ แม้คนในชาติอื่นจะพยายามลอกเลียนแบบฝึกหัดมวยไทยอย่างไรก็ไม่สามารถเล่นหรือฝึกหัดมวยไทยให้มีความสวยงาม คล่องแคล่ว ชำนิชำนาญเหมือนคนไทยได้เลย ทำให้น่าพิจารณาว่ารูปร่างลักษณะของคนไทยแตกต่างหรือคล้ายคลึงกับคนชาติอื่นหรือไม่อย่างไร

มนุษย์ปัจจุบันไม่ว่าจะพูดภาษาใด รูปร่างหน้าตาลักษณะในร่างกายผิดแผกแตกต่างกันมากมายเพียงใดก็ตาม ต่างสืบเนื่องมาจากตระกูลเดียวกันทั้งสิ้น ชาติตระกูลนั้น คือ ชาตินุษย์ฉลาด (Homo Sapiens) เมื่อมนุษย์สืบมาจากชาติตระกูลเดียวกัน หรือบรรพบุรุษเดียวกันแล้ว เพราะเหตุใดมนุษย์จึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปเป็นพวกใหญ่ ๆ อย่างเห็นได้ชัดเจน มีสาเหตุใดบ้างที่ทำให้ลักษณะของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงนี้มีมาแต่ครั้งใดและมีความเป็นมาอย่างไร ปัญหาเหล่านี้ นักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันไม่สามารถหาคำตอบได้อย่างสมบูรณ์ ประจักษ์พยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่องนี้มีน้อย และมีอยู่อย่างกระจัดกระจายเกินกว่าที่นักวิทยาศาสตร์จะสามารถรวบรวมนำมาวิเคราะห์และช่วยทำให้ปัญหาเหล่านี้กระจ่างขึ้น อย่างไรก็ตามนักวิทยาศาสตร์สรุปว่า มนุษย์กลุ่มต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกันในชาติพันธุ์ (race) นั้น ได้เริ่มมีขึ้นกว่า 10,000 ปีมาแล้ว สาเหตุที่ทำให้กลุ่มชนเหล่านี้แตกต่างกันทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ๆ และความสัมพันธ์กันของแต่ละกลุ่มเหล่านี้มีมาอย่างไร เป็นสิ่งที่นักมนุษย์วิทยายังไม่สามารถเจาะจงลงไปได้อย่างแน่นอน แต่โดยที่มนุษย์ชาติในโลกนี้มีลักษณะภายนอกหลายอย่างที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่าแตกต่างกัน นักมนุษย์วิทยาจึงได้อาศัยลักษณะที่แตกต่างกันต่อไปนี้ เป็น เครื่องกำหนดการจำแนกชาติพันธุ์ คือ ลักษณะ ความสูงต่ำของร่างกาย ลักษณะกะโหลก ศีรษะ ลักษณะกระดูกขา

กรรไกร ลักษณะเส้นผม สีสัน และตา โดยอาศัยหลักดังกล่าวจึงสามารถจำแนกชาติพันธุ์ของมนุษย์ออกเป็นพวกใหญ่ ๆ ได้ 3 พวก คือ พวกคอเคซอยท์ หรือ พวกผิวขาว พวกมองโกลอยด์ หรือพวกผิวเหลือง หรือพวกผิวดำ (นิกรอยด์) การเรียกกลุ่มคนเป็นพวกผิวขาว ผิวเหลืองและผิวดำนั้น ไม่ถือเป็นการกำหนดแน่นอนตายตัวแต่เป็นการเรียกตามความเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ทั้งนี้ เพราะพวกคอเคซอยด์หรือพวกผิวขาวบางพวกมีสีผิวคล้ำกว่าพวกมองโกลอยด์ หรือพวกผิวเหลือง บางพวก (ริติมา พัททิกษ์ไพรวิน. 2513 : 11-13)

จากการจำแนกชนเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าคนไทยมีเชื้อชาติอยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปมีรูปร่างเล็กกว่าคนที่อาศัยอยู่ในเขตหนาว และสามารถใช้อวัยวะต่าง ๆ เช่น แขน และขาได้คล่องแคล่วว่องไวกว่าคนที่รูปร่างสูงใหญ่กว่า (วิชัย เทียนน้อย. 2520 : 130)

จากลักษณะที่ทะมัดทะแมง ลำสัน แข็งแรง ร่างกายเบาและยืดหยุ่นได้คืบนี้เองทำให้คนไทยมีความเหมาะสมในการใช้อวัยวะหมัด สอก เข่า และเท้าเป็นศิลปะป้องกันตัวและนอกจากนี้ การแต่งกายที่กระต๊ากไม่รุ่มร่ามของคนไทยก็ยังช่วยให้คนไทยสามารถใช้อวัยวะ หมัด สอก เข่า และเท้าได้ดีอีกด้วย ดังที่ฝรั่งได้เขียนบรรยายการแต่งกายของคนไทยไว้ว่า

ในอดีตคนไทยแต่งกายอย่างง่าย ๆ ทั้งเพศชายและเพศหญิง สวมเสื้อฝ้าน้อยกว่าประเทศทางตะวันออก ไม่สวมหมวกและรองเท้า ไม่นิยมสวมเสื้อท่อนบนของร่างกายมักเปลือย คลุมเพียงแค่บั้นเอวถึงหัวเข่า ฝ้านุ่งเป็นผืนเดียวทำด้วยไหม หรือไม้ก็ทำด้วยผ้าพื้น พันรอบขา และเอวผูกชายพกแน่นไว้ข้างหน้า ปลอกเข่าให้เปลือย เครื่องแต่งกายอีกแบบหนึ่งก็คือ ผ้าแถบโดยมากเป็นไหม ถ้าไม่ใช่คาดเอวก็คาดไหล่ผู้หญิงใช้หมัดกัน แต่คลุมไม่ผู้มีคั่น ผู้หญิงที่ทำงานหนักก็ห่มแบบตะเบงมาน เพื่อความสะดวกในการทำงานหนัก (ธวัช รัตนากิชาติ. 2520 : 1)

การแต่งกายของคนไทยไม่นิยมสวมหมวก สวมรองเท้า และเสื้อฝ้าที่หนายาวรุ่มร่าม คนไทยอาศัยอยู่ในภูมิประเทศที่มีอากาศร้อนชื้น จึงไม่จำเป็นต้องห่อหุ้มด้วยเครื่องแต่งกายเหมือนกับคนในเขตร้อนแห้ง ซึ่งจะต้องมีเสื้อฝ้าปกคลุมตั้งแต่ศีรษะ แขน ลำตัว จนถึงเท้า เพื่อป้องกันลมร้อนที่จะทำให้ผิวหนังแห้งและเป็นอันตรายได้ เช่นพวกที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายเป็นต้น หรือคนในเขตหนาวซึ่งจะต้องห่อหุ้มด้วยเสื้อฝ้าหนาเทอะทะซึ่งไม่สะดวกในการเคลื่อนไหว การที่ไม่สวมเสื้อฝ้ายาวรุ่มร่ามเทอะทะ ทำให้คนไทยสามารถเคลื่อนไหวส่วน แขน ขา ซึ่งปล่อยให้เปลือยเปล่านั้นได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว ชำนาญและเหมาะสม การใช้อวัยวะเหล่านี้ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันทั้งที่เป็นงานและการละเล่นบางครั้งเมื่อถึงคราวจำเป็นก็ใช้อวัยวะต่าง ๆ ตั้งแต่ศีรษะ มือ (หมัด) เข่า สอก เป็นต้น อาวุธ อวัยวะแต่ละอย่างดังกล่าวสามารถนำมาใช้ทำอันตรายคู่ต่อสู้ได้ดังนี้

1. ศีรษะ ใช้ทำอันตรายแก่ส่วนที่บอบบางของร่างกาย เช่น หน้าอกและท้อง
2. มือ ใช้ทำอันตรายแก่ส่วนที่บอบบางของร่างกาย เช่น บริเวณหน้า กกหู คอ จนถึงบันเอว รวมทั้งการจับด้วย
3. ศอก ใช้ทำอันตรายได้เช่นเดียวกับหมัด และใช้กระทำแก่คู่ปรปักษ์ ตอนส่วนที่แข็งแรงนั้น เช่น บริเวณหน้าอก ที่เท้า เวลาต่อสู้ระยะประชิด ศอกอาจใช้แทนหมัดได้เป็นอย่างดี
4. เข่า ใช้ทำอันตรายแก่ส่วนของร่างกายที่แข็งแรงเพื่อให้แตกหัก เช่น ออก ท้อง และใช้ตีหน้าอกและชายโครงของคู่ปรปักษ์
5. เท้า หมายความว่าถึงตลอดหน้าแข้ง ข้อเท้า ตาตุ่ม ด้วยการถีบเหินบยออกอก ใช้หลังเท้าหรือตาตุ่มและปัดคู่ปรปักษ์ให้ล้ม (กฤษณ์ วัชรระปราการ. 2507 : 1)

อวัยวะทั้ง 5 ดังกล่าว สามารถนำมาทำการต่อสู้ป้องกันตัวได้เป็น 9 ส่วน โบราณให้ชื่อว่า “นวอาวุธ” หรืออาวุธทั้ง 9 นี้ สามารถทำการต่อสู้ป้องกันตัวได้ถึง 108 วิธี

1. ศีรษะ	1	ส่วน	ใช้ได้	6	วิธี
2. มือ	2	ส่วน	ใช้ได้	24	วิธี
3. ศอก	2	ส่วน	ใช้ได้	30	วิธี
4. เข่า	2	ส่วน	ใช้ได้	12	วิธี
5. เท้า	2	ส่วน	ใช้ได้	36	วิธี

กฤษณ์ วัชรระปราการ ได้จำแนกวิธีต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ก. ศีรษะ ใช้เป็นอาวุธได้ 6 วิธี

- วิธีที่ 1 ศีรษะด้านขวากระแทกปลายคาง
- วิธีที่ 2 ศีรษะด้านซ้ายกระแทกปลายคาง
- วิธีที่ 3 หน้าผากโขกหน้า
- วิธีที่ 4 หน้าผาโขกบริเวณอก
- วิธีที่ 5 ศีรษะด้านขวากระแทกยอดอก
- วิธีที่ 6 ศีรษะด้านซ้ายกระแทกยอดอก

ข. มือ (หมัด) ใช้เป็นอาวุธได้ 24 วิธี

- วิธีที่ 1 หมัดตรงต่อหน้า

(หมัดขวา)

วิธีที่ 2	หมัดตรงต่อยหน้า	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 3	หมัดตรงต่อยปลายคาง	(หมัดขวา)
วิธีที่ 4	หมัดตรงต่อยปลายคาง	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 5	หมัดตรงต่อยขากรรไกร	(หมัดขวา)
วิธีที่ 6	หมัดตรงต่อยขากรรไกร	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 7	หมัดตรงต่อยชอกคอ	(หมัดขวา)
วิธีที่ 8	หมัดตรงต่อยชอกคอ	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 9	หมัดตรงต่อยหัวไหล่	(หมัดขวา)
วิธีที่ 10	หมัดตรงต่อยหัวไหล่	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 11	หมัดตรงต่อยแขนท่อนบนวงนอก	(หมัดขวา)
วิธีที่ 12	หมัดตรงต่อยแขนท่อนบนวงนอก	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 13	หมัดตรงต่อยแขนท่อนบนวงใน	(หมัดขวา)
วิธีที่ 14	หมัดศวิดต่อยแขนท่อนบนวงใน	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 15	หมัดศวิดต่อยยอดอก	(หมัดขวา)
วิธีที่ 16	หมัดศวิดต่อยยอดอก	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 17	หมัดเสยต่อยท้อง	(หมัดขวา)
วิธีที่ 18	หมัดเสยต่อยท้อง	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 19	หมัดศวิดต่อยชายโครง	(หมัดขวา)
วิธีที่ 20	หมัดศวิดต่อยชายโครง	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 21	หมัดศวิดต่อยก้านคอ	(หมัดขวา)
วิธีที่ 22	หมัดศวิดต่อยก้านคอ	(หมัดซ้าย)
วิธีที่ 23	หมัดเหวี่ยงต่อยขมับ	(หมัดขวา)
วิธีที่ 24	หมัดเหวี่ยงต่อยขมับ	(หมัดซ้าย)

ค. สอกใช้เป็นอาวุธได้ 30 วิธี

วิธีที่ 1	สอกแทงศีรษะ	(สอกขวา)
วิธีที่ 2	สอกแทงศีรษะ	(สอกซ้าย)
วิธีที่ 3	สอกเหวี่ยงตีขมับ	(สอกขวา)
วิธีที่ 4	สอกเหวี่ยงตีขมับ	(สอกซ้าย)
วิธีที่ 5	สอกเหวี่ยงตีขากรรไกร	(สอกขวา)

วิธีที่ 6	ศอกเหวี่ยงตีขากรรไกร	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 7	ฟันศอกตีใบหน้า	(ศอกขวา)
วิธีที่ 8	ฟันศอกตีใบหน้า	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 9	แทงศอกปลายคาง	(ศอกขวา)
วิธีที่ 10	แทงศอกปลายคาง	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 11	แทงศอกยอดอก	(ศอกขวา)
วิธีที่ 12	แทงศอกยอดอก	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 13	แทงศอกชายโครงวงนอก	(ศอกขวา)
วิธีที่ 14	แทงศอกชายโครงวงนอก	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 15	แทงศอกชายโครงวงใน	(ศอกขวา)
วิธีที่ 16	แทงศอกชายโครงวงใน	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 17	ฟันศอกที่ไหล่วงนอก	(ศอกขวา)
วิธีที่ 18	ฟันศอกที่ไหล่วงนอก	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 19	ฟันแขนท่อนบนวงใน	(ศอกขวา)
วิธีที่ 20	ฟันแขนท่อนบนวงใน	(ศอกขวา)
วิธีที่ 21	ฟันแขนท่อนบนวงนอก	(ศอกขวา)
วิธีที่ 22	ฟันแขนท่อนบนวงนอก	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 23	ฟันศอกแทงชอกคอ	(ศอกขวา)
วิธีที่ 24	ฟันศอกแทงชอกคอ	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 25	ศอกถองโคนขา	(ศอกขวา)
วิธีที่ 26	ศอกถองโคนขา	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 27	ศอกถองขาที่น่อง	(ศอกขวา)
วิธีที่ 28	ศอกถองขาที่น่อง	(ศอกซ้าย)
วิธีที่ 29	แทงศอกกลับ	(ศอกขวา)
วิธีที่ 30	แทงศอกกลับ	(ศอกซ้าย)

ง. เข้าใช้เป็นอาวุธได้ 12 วิธี

วิธีที่ 1	เข้าตีใบหน้า	(เข้าขวา)
วิธีที่ 2	เข้าตีใบหน้า	(เข้าซ้าย)
วิธีที่ 3	เข้าตีปลายคาง	(เข้าขวา)

วิธีที่ 4	เข้าตีปลายคาง	(เข้าซ้าย)
วิธีที่ 5	เข้าตียอดคอก	(เข้าขวา)
วิธีที่ 6	เข้าตียอดคอก	(เข้าซ้าย)
วิธีที่ 7	เข้าตีชายโครง	(เข้าขวา)
วิธีที่ 8	เข้าตีชายโครง	(เข้าซ้าย)
วิธีที่ 9	เข้าตีขาท่อนบน	(เข้าขวา)
วิธีที่ 10	เข้าตีขาท่อนบน	(เข้าซ้าย)
วิธีที่ 11	ตีสองด้วยเข้า	(เข้าขวา)
วิธีที่ 12	ตีสองด้วยเข้า	(เข้าซ้าย)

จ.เท้าใช้เป็นอาวุธได้ 36 วิธี

วิธีที่ 1	เตะขมับ	(เท้าขวา)
วิธีที่ 2	เตะขมับ	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 3	เตะท้ายทอยด้วยตาคู่	(เท้าขวา)
วิธีที่ 4	เตะท้ายทอยด้วยตาคู่	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 5	เตะกราดขากรรไกร	(เท้าขวา)
วิธีที่ 6	เตะกราดขากรรไกร	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 7	เตะก้านคอ	(เท้าขวา)
วิธีที่ 8	เตะก้านคอ	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 9	เตะกราดหัวไหล่	(เท้าขวา)
วิธีที่ 10	เตะกราดหัวไหล่	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 11	เตะตรงปลายคาง	(เท้าขวา)
วิธีที่ 12	เตะตรงปลายคาง	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 13	เตะกราดขาพับ	(เท้าขวา)
วิธีที่ 14	เตะกราดขาพับ	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 15	เตะสอดใต้ขาพับ	(เท้าขวา)
วิธีที่ 16	เตะสอดใต้ขาพับ	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 17	เตะตรงถีบหน้า	(เท้าขวา)
วิธีที่ 18	เตะตรงถีบหน้า	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 19	ถีบยอดคอก	(เท้าขวา)

วิธีที่ 20	ถีบยอดอก	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 21	ถีบลิ้น	(เท้าขวา)
วิธีที่ 22	ถีบลิ้น	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 23	ถีบท้องน้อย	(เท้าขวา)
วิธีที่ 24	ถีบท้องน้อย	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 25	ถีบขาท่อนบน	(เท้าขวา)
วิธีที่ 26	ถีบขาท่อนบน	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 27	ถีบขาหลัง	(เท้าขวา)
วิธีที่ 28	ถีบขาหลัง	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 29	ตบเข่าด้วยฝ่าเท้า	(เท้าขวา)
วิธีที่ 30	ตบเข่าด้วยฝ่าเท้า	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 31	ถีบหลังกันตะ	(เท้าขวา)
วิธีที่ 32	ถีบหลังกันตะ	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 33	เตะกราดชายโครง	(เท้าขวา)
วิธีที่ 34	เตะกราดชายโครง	(เท้าซ้าย)
วิธีที่ 35	ถีบกลับหลัง	(เท้าขวา)
วิธีที่ 36	ถีบกลับหลัง	(เท้าซ้าย)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า มวยไทยเหมาะสำหรับคนไทยเท่านั้น

* นันทนาการกับกีฬามวยไทย

การเล่นต่าง ๆ ตลอดจนมวยไทย คาบสองมือ กระบี่กระบอง และพลองไฟ เป็นกีฬาและนันทนาการซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมสาขาหนึ่งนั้น ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายแนวทางด้วยกัน เช่น

กาญจนา นาคพันธ์ (2513 : 7) ได้กล่าวถึงบันทึกเรื่องฝรั่งเข้ามาพนันชกมวยไว้ว่า คนไทยสมัยโบราณ โดยเฉพาะชาวดูเหมือนจะเป็นมวยทุกคน ทั้งนี้เพราะต้องหัดไว้เพื่อประโยชน์ในการทำศึกสงครามคือ ฝึกหัดรวมกันกับกระบองกับวชิรบท

ประยูร ธิตินันท์ (2506 : 278 - 280) กล่าวว่า กิจกรรมต่างๆ เป็นการต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งได้แก่ โล่ คาบ ค้าง กระบี่กระบอง ทวน ง้าว หอก กริช และการชกมวย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมทางพลศึกษาที่ให้คุณค่าต่อความแข็งแรงสมบูรณ์ มีความ

คลองแคล้ว นับว่าในสมัยนี้มีการส่งเสริมทั้งทางด้านกีฬา พลศึกษา และนันทนาการพอสมควร

กระทรวงศึกษาธิการ (2507 : 473) ได้ปรับปรุงหลักสูตรพลศึกษาในโรงเรียนพลศึกษากลางขึ้นมาใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2478 เพื่อให้บุคคลที่สำเร็จการศึกษามีคุณภาพและมีคุณสมบัติในการที่จะไปเป็นครูมากขึ้นโดยแบ่งวิชาเรียนเป็น 2 หมวด คือ หมวดวิชาบังคับ และหมวดวิชาไม่บังคับ ซึ่งหมวดวิชาบังคับประกอบด้วย จรรยาวิชาครู วิชาลูกเสือ สุขศึกษา ปฐมพยาบาล กายบริหาร กีฬา และกรีฑา หมวดวิชาไม่บังคับ ได้แก่ มวยไทยและมวยสากล กระบี่กระบองและฟันดาบ คัดคนส่วนห้อยโหน (ยิมนาสติก) ญูญิตสู (ยูโด) ซึ่งผู้สอบวิชาบังคับได้หมด จะได้วุฒิประกาศนียบัตรพลศึกษา ถ้าสอบหมวดวิชาไม่บังคับเพิ่มได้อีก 2 ชุด จะได้วุฒิพลศึกษาโท และถ้าสอบหมวดวิชาไม่บังคับได้ทั้ง 4 ชุด จะได้วุฒิพลศึกษาเอก

อุทธรณ์ ปิตพยันต์ (2517 : 9) ศึกษาค้นคว้าเรื่อง พัฒนาการของการพลศึกษาในประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่า สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณต้องมีการฝึกฝนต่อสู้ป้องกันตัวอยู่เสมอ แต่ในยามสงบก็มักมีกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน คือ มีการละเล่นพื้นเมือง การแข่งขันเรือ เล่นว้าว ตะกร้อ กระบี่กระบอง เป็นต้น

สลับริ พัฒนวิบูลย์ (2527 : 9) ศึกษาถึงการกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลจากการศึกษาพบว่า ในสมัยของพระองค์นั้น การกีฬาและพลศึกษาได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างดี มีการฟื้นฟูในการกีฬาที่เป็นกีฬาพื้นเมืองของไทยให้แพร่หลายและเป็นที่นิยมเล่นกันมากขึ้น พระองค์ยังทรงนำเอากีฬาดังประเทศเข้ามาเผยแพร่เพิ่มขึ้นอีกหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสประเทศในทวีปยุโรป เมื่อปี พ.ศ. 2440 อันได้แก่ กีฬามวยสากล ยูโด รักบี้ ฟุตบอล จัมน่า เทนนิส เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยได้มีการออกกำลังกายแข็งแรงอยู่ตลอดเวลา และกีฬาที่พระองค์ได้นำมาเผยแพร่นั้น กลายเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสมัยต่อมา

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงสนพระทัยในการกีฬาอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่า พระองค์เสด็จจะเข้าทรงร่วมเล่นกีฬาต่าง ๆ กับข้าราชการบริพาร เช่น มวยไทย กระบี่กระบอง แข่งเรือ เป็นต้น และยังเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรและพระราชทานรางวัลแก่ผู้ที่ชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาพื้นเมืองของไทยด้วยพระองค์เองอยู่เสมอ ๆ เช่น การแข่งขันชกมวย การแข่งขันกระบี่กระบอง การแข่งเรือ และการแข่งขันกีฬา ว้าวพนัน เป็นต้น

นอกจากนี้ สลับริ พัฒนวิบูลย์ (2522 : 2) ยังได้กล่าวว่า การละเล่นและกีฬาของคนไทยได้ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหนังสือวรรณคดีต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น

ทำให้ทราบว่าคนไทยมีการเล่นเกมและกีฬามานานแล้ว หลักฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จดหมายเหตุ เอกสาร และบันทึกของชาวต่างประเทศที่เข้ามาในเมืองไทย ซึ่งกล่าวไว้ว่า การกีฬาของไทยเริ่มมีการเล่นมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเรื่อยมา และโดยมากได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์

กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร (15 เมษายน - 23 พฤษภาคม 2510) ได้บันทึกไว้ว่า ไม่เพียงแต่นักเรียนหรือทหารเท่านั้นที่ตื่นตัวกิจกรรมทางด้านการกีฬาและพลศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่บรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กิจกรรมกีฬาและพลศึกษาแทบทุกประเภทเป็นที่นิยมของประชาชนชาวไทยทั่วไปทั้งที่เป็นกีฬาไทยและกีฬาสากล เช่น กระบี่กระบอง มวยไทย มวยสากล ฟุตบอล รักบี้ เทนนิส จักรยาน กอล์ฟ แข่งเรือ ตะกร้อ และกีฬาว่า เนื่องจากทุกครั้งที่มีการจัดการแข่งขันต้องจัดกำลังคอยกันประชาชนให้ออกจากบริเวณแข่งขันเรื่องนี้ จะเห็นได้จากที่เจ้าพระยาสิทธิราชฤทธิไกรกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องขอเลื่อนเปิดการแข่งขันว่า และขอให้วันดังกล่าวไม่เป็นที่เปิดเผย เพราะเกรงว่าประชาชนจะเบียดเสียดคึกคักจนเป็นที่ขัดข้องต่อการปฏิบัติงาน

นอกจากกิจกรรมทางกีฬาโดยตรงแล้วกิจกรรมทางด้านนันทนาการก็เป็นที่สนใจของประชาชนมาก ดังจะเห็นได้จากการรวบรวมสมาชิกจัดตั้งสมาคม - สโมสรต่าง ๆ ขึ้นมากมายดังได้กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ประชาชนทั่วไปนิยมการเล่นกีฬา ทั้งกีฬาไทยและกีฬาสากลกันมาก แม้จะเป็นช่วงปลายรัชกาลของพระองค์ แต่ปรับปรุงส่งเสริมอย่างจริงจังของพระองค์ ทำให้ประชาชนต่างพากันนิยมดูแลและมีส่วนในการกีฬาและพลศึกษาไปด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปรักการเล่นกีฬา มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรงและมีน้ำใจเป็นการเล่นกีฬา อันจะเป็นพลเมืองที่ดีของประชาชาติ

พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเกี่ยวกับทางด้านกีฬาและพลศึกษาโดยตรง ก็ช่วยส่งเสริมให้เป็นกีฬา และพลศึกษาในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้ามาก กล่าวคือ ในส่วนพระองค์เองเมื่อยังทรงพระเยาว์ พระราชบิดาได้ทรงปลูกฝังให้พระองค์รักการกีฬาโดยโปรดเกล้าให้ เจ้าฟ้าชายจุฬาลงกรณ์ทรงศึกษาวิชามวยไทย มวยสากล กระบี่กระบอง ยิงปืน และพระองค์ก็ทรงโปรดการออกกำลังกาย เช่น มวย ยิงปืน กระบี่กระบอง โครเกต์ แข่งเรือ เป็นพิเศษอีกด้วย แม้ขณะที่พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์แล้ว สร้างความประทับใจให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้พระองค์ยังทรงให้การส่งเสริมทางอ้อม โดยที่พระองค์ได้เสด็จเป็นองค์ประธานทอดพระเนตรและพระราชทานรางวัลแก่

นักเรียนอยู่เสมอเป็นที่ปลาบปลื้มแก่พสกนิกรเป็นอย่างมาก อันพระราชนิธิกิจของพระองค์ในด้านนี้ยังผลให้ประชาชนนิยมกีฬากันอย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบันนี้

ประชา ฤาษุตกุล (2530 : 5 - 6) อธิบายว่า มวยไทยในสมัยก่อนเท่าที่ทราบจะมีการฝึกฝนอยู่บรรดาหมู่ทหาร เพราะในสมัยก่อนไทยเรามีการรบพุ่งและสู้รบกันกับประเทศเพื่อนบ้านบ่อยๆ ในการสู้รบในสมัยนั้นยังไม่มีปืนเป็นอาวุธ จะสู้กันแต่ดาบสองมือ และมือเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้การรบพุ่งกันต้องมีการประชิดตัว คนไทยเห็นว่าการรบด้วยดาบนั้นเป็นการรบพุ่งที่ประชิดตัวมากเกินไป บางครั้งคู่ต่อสู้อาจจะเข้ามาฟันเราได้ง่าย คนไทยจึงได้หัดลูกถีบและเตะคู่ต่อสู้เอาไว้ เพื่อคู่ต่อสู้จะได้เสียหลักแล้วจะเลือกฟันง่ายขึ้น ทำให้คู่ต่อสู้แพ้ได้ ต่อมาเมื่อในหมู่ทหารได้รับการฝึกถีบเตะแล้ว ก็เกิดมีผู้คิดมาว่าทำอย่างไรเราจึงจะใช้การถีบเตะมาเป็นศิลปะสำหรับการต่อสู้ด้วยมือได้ จึงมีผู้คิดจะฝึกหัดการต่อสู้ป้องกันตัวสำหรับการใช้แสดง เวลามีสงานเทศกาลต่าง ๆ ไว้วัดชาวบ้าน และเป็นของแปลกสำหรับชาวบ้าน เมื่อเป็นเช่นนั้นนานเข้า ชาวบ้านหรือคนไทยได้เห็นการถีบเตะแพร่หลายและบ่อยเข้า จึงทำให้ชาวบ้านมีการฝึกหัดมวยไทยกันมากจนถึงการตั้งเป็นสำนักมากมาย แต่สำนักที่ฝึกมวยไทยนั้นต้องเป็นสำนักดาบที่มีชื่อดีมาก่อน และมีอาจารย์ดีไว้ฝึกสอน ดังนั้นมวยไทยในสมัยนั้นจึงฝึกเพื่อมีความหมาย 2 อย่าง คือ

1. เพื่อไว้สำหรับสู้กับข้าศึก
2. เพื่อไว้ต่อสู้ป้องกันตัว

จรวย แก่นวงษ์คำ (2530 : 6) ได้กล่าวถึงมวยไทยในปัจจุบันว่า การแข่งขันกีฬามวยไทยปัจจุบันเป็นกีฬาอาชีพ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ มีการแข่งขันเป็นประจำเกือบทุกวัน วันละ 2 รอบก็มี สำหรับการควบคุมมวยอาชีพขึ้นอยู่กับกฎข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย มวยสากลที่มีใช่อำชีพก็มีเพียงการฝึกสอนในสถาบันการพลศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งการกีฬาประจำชาติอันเป็นศิลปะการต่อสู้ชาวต่างประเทศที่มีโอกาสได้มาท่องเที่ยวในประเทศไทยก็มักจะไม่วอมพลาดโอกาสที่ไปชมการแข่งขันมวยไทยจะต้องพยายามเข้าชมการแข่งขันมวยไทย ปรากฏว่าเป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศมากเพราะมวยไทยมีวิธีชกแปลกที่สุดในโลก และยิ่งกว่านั้นนักมวยไทยยังได้เคยเดินทางไปแสดงในงานต่างประเทศหลายครั้งจนเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป

สมบัติ จำปาเงิน (2533 : 7) ได้กล่าวถึงมวยไทยว่า มวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ที่ร้ายกาจ มีพิษรุนแรงรวดเร็วและเด็ดขาดที่สุดของประเภทหนึ่งในบรรดาการต่อสู้ทั้งหลาย ผู้ที่ชำนาญนอกจากจะใช้ปราบคู่ปรปักษ์แล้วยังใช้เป็นเครื่องป้องกันตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยิ่ง นักมวยไทยชั้นดีมิได้หัดเฉพาะศิลปะการต่อสู้เอาแต่ชนะแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องฝึกจิตใจให้อยู่ในระเบียบวินัย ประกอบด้วย ศีลธรรม จรรยา ความมีน้ำใจ ความกตัญญูทศเวที มีน้ำใจเป็นนักกีฬาอย่างแท้จริงด้วย

การวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในประเทศ

โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง (2522 : 155 - 168) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการ “พัฒนาการกีฬามวยไทย” โดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์ วารสาร บันทึกที่เกี่ยวข้องกับมวยไทย สัมภาษณ์ครูอาจารย์ที่สอนมวยไทย นายกสมาคม สโมสรมวยที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และสรุปว่า การกีฬามวยไทยจากสมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบันมีจุดที่น่าสนใจ คือ

1. จุดมุ่งหมายในการฝึกหัดมวยไทยในอดีตตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพื่อการทหาร การป้องกันประเทศ และถวายการรักษาแด่พระมหากษัตริย์ แต่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นอาชีพ

2. การเปรียบมวยในสมัยก่อน เปรียบมวยโดยอาศัยความสมัครใจของนักมวยทั้งสองฝ่าย ไม่มีการชั่งน้ำหนัก ไม่กำหนดรุ่น ในปัจจุบันต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักและระดับชั้นฝีมือของนักมวย

3. กติกาการแข่งขัน ในอดีตกติกาไม่รัดกุม นักมวยได้รับอันตรายถึงชีวิตและบาดเจ็บสาหัสอยู่เนือง ๆ เพราะจะต้องชกกันจนกว่าจะยอมแพ้กันไปข้างหนึ่ง ปัจจุบันกติการัดกุมยิ่งขึ้น มีทั้งกำหนดน้ำหนัก จำนวนยก ระยะเวลาการต่อสู้ในแต่ละยก เป็นต้น

4. ในอดีตและปัจจุบัน กีฬามวยไทยมีส่วนที่เหมือนกัน ใกล้เคียงกันและไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในจุดที่มวยไทยช่วยสร้างคุณธรรม สร้างความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุจริตรอบคอบและความกตัญญูทศเวที

ตั้งแต่ พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา หลักสูตรการเรียนการสอนมีการปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ มีการเรียนการสอนทุกระดับตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัย ส่วนในสถาบันผลิตครูพลศึกษา มีถึงระดับปริญญาโท การจัดพลศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ได้แก่ เทศบาล องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมสุขศึกษา พลศึกษา และสันตนาการแห่งประเทศไทย และสมาคมกีฬาสมัครเล่น เป็นต้น และมี

การจัดการแข่งขันกีฬาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้พยายามส่งเสริมสนับสนุน การพลศึกษาและการกีฬาโดยใช้การพลศึกษาและการกีฬาเพื่อให้ประชาชนในชาติมีสุขภาพแข็งแรง และมีระเบียบวินัยบางสมัยเพื่อต้องการต่างประเทศรู้จักประเทศไทยยิ่งขึ้น และรัฐบาลบางคณะ ต้องการแก้ปัญหาเยาวชนให้มีความประพฤติดีขึ้น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แสดงว่าใน รอบ 200 ปี การพลศึกษาได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบันนี้ ความต้องการด้านพลศึกษา และการกีฬานับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น เพราะการมีสุขภาพดีเป็นยอดปรารถนาของทุกคนและประเทศ ชาติ ปัจจุบันการพลศึกษาและการกีฬาได้พัฒนาไปอย่างมีแบบแผน และมีเหตุผลโดยพัฒนาไปทาง ด้านวิทยาศาสตร์และด้านการแพทย์มากยิ่งขึ้น เพื่อศึกษาค้นคว้าและนำผลมาใช้ให้เหมาะสมกับ ประชาชนยิ่งขึ้น จึงทำให้การพลศึกษาและการกีฬาได้รับความสนใจและสนับสนุนจากหน่วยงาน ต่าง ๆ มากขึ้นเป็นลำดับ

ถนอมวงศ์ ฤกษ์เพชร (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงความเป็นมาและพัฒนาการ ของพลศึกษาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2325 – 2525

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาแหล่งข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ หนังสือประวัติศาสตร์ ประวัติ บุคคลสำคัญ วารสาร เอกสารทางวิชาการ บันทึก ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ของทางราชการ และจด หมายเหตุ รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของการพลศึกษา แล้วเรียบเรียงเป็นราย งานการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ผลการวิจัยพบว่า

การพลศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ยังไม่เจริญก้าวหน้าเพราะอยู่ในระหว่างทำศึกสงคราม การฟื้นฟูประเทศ ดังนั้น การพลศึกษาจึงเน้นเพื่อการสงคราม เป็นการเตรียมพร้อมทั้ง พลกำลังและจิตใจ กิจกรรมพลศึกษาจึงได้แก่ มวยไทย กระบี่ กระบอง ดาบ มีดสั้น ง้าว พลอง ไม้ สั้น และมีเกมส์เบ็ดเตล็ดในยามบ้านเมืองสงบ ได้แก่ ตะกร้อ ไม้หึ่ง แข่งเรือ และแข่งว้าว เป็นต้น การศึกษาหาความรู้ทางด้านพลศึกษาได้จากบ้านและครอบครัว วัด วัง และสำนักต่าง ๆ ความนิยม กีฬาสากลได้เริ่มขึ้นในราชวงศ์แล้วตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา

สรุปเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

จึงสรุปได้ว่า กีฬามวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแต่โบราณของไทยชนิดหนึ่ง มวย ไทยมีลักษณะพิเศษตามแบบของคนไทยที่เรียกว่า ครอบเครื่อง กล่าวคือ สามารถใช้อวัยวะเกือบทุก ส่วนให้เกิดประโยชน์อย่างยุติธรรมทุกกรณี จึงนับได้ว่า กีฬามวยไทยนั้นได้มีวิวัฒนาการยาวนาน เป็นกีฬาประจำชาติไทย ทำให้ประเทศไทยมีกีฬาเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนชาติใด

มวยไทย ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนพลศึกษามาตลอดและในปัจจุบันกีฬามวยไทย ได้รับการยอมรับจากสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าเป็นศิลปะวัฒนธรรมอีกแขนงหนึ่ง ที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริมไว้เป็นมรดกแก่ลูกหลานสืบไป ดังวลีที่เป็นเอกลักษณ์ คือ “มวยไทย มรดกไทย มรดกโลก”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยจากเอกสารที่ศึกษาถึงประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าได้แก่ ข้อมูลขั้นต้น เช่น จดหมายเหตุ ใบบอก สารตรา และข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ เอกสาร บทความจากวารสาร ปริญญานิพนธ์ และหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนถึงอัตชีวประวัติของพระยาพิชัย รวมถึงการ สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก และ รูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบันและเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

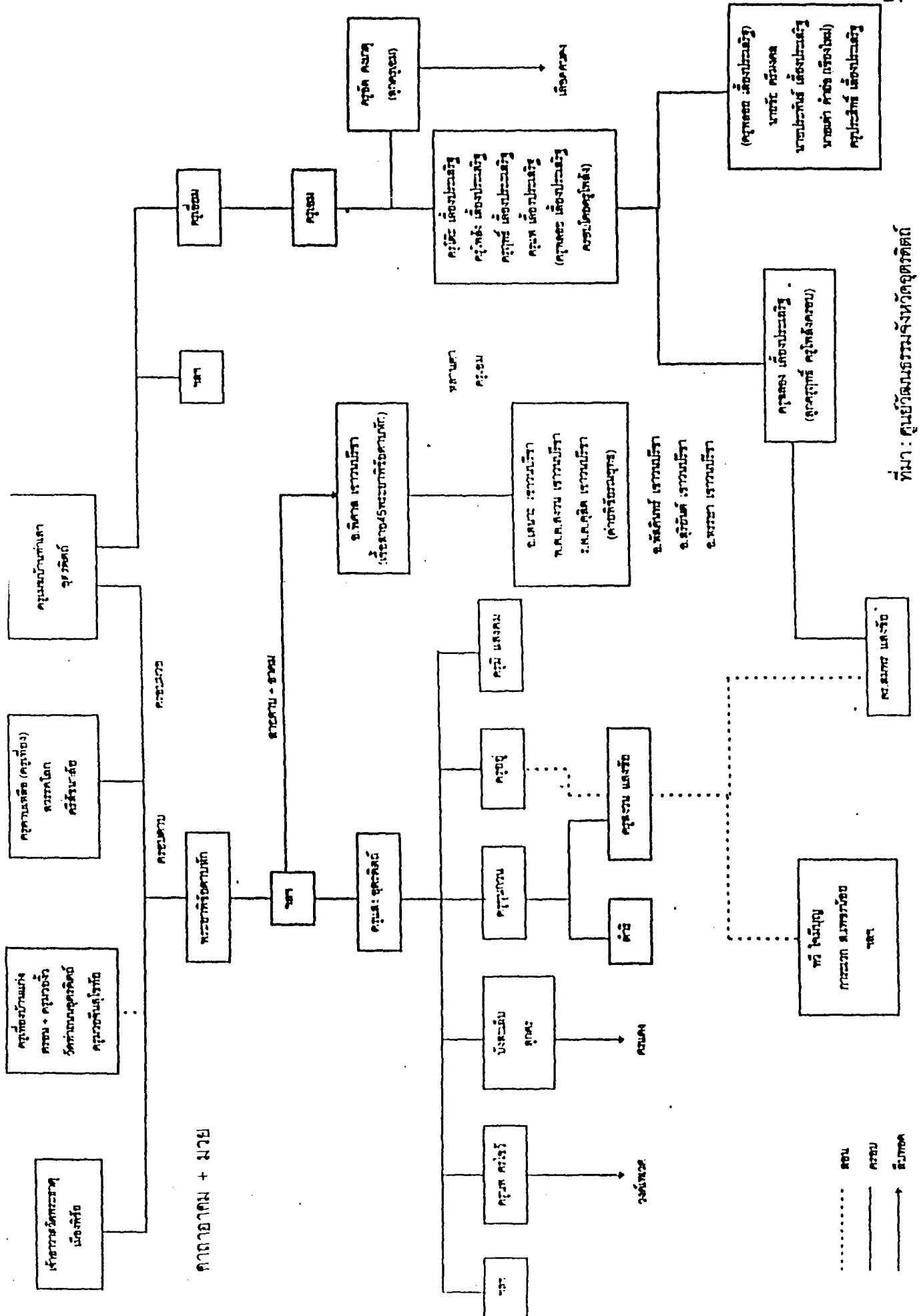
1. บทสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก และรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน (รายละเอียดอยู่ภาคผนวก)
2. เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประกอบด้วยข้อมูลประเภทเอกสารเอกสาร และข้อมูลประเภทบุคคลดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อมูลประเภทเอกสาร ประกอบด้วย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่
 - 1.1 ข้อมูลต้นกำเนิด เช่น พระราชบัญญัติ คำสั่งทางราชการ ประกาศ-บันทึกการ ประชุม เอกสารประจำปี ราชกิจจานุเบกษา เป็นต้น
 - 1.2 ข้อมูลร่วมสมัย เช่น เอกสารส่วนบุคคล บันทึกความจำ เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ บันทึกเหตุการณ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา

ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุตรดิตถ์

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

1. หอสมุดแห่งชาติ
2. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. สำนักวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา
5. หอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
6. สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
7. ห้องสมุดอื่น ๆ ที่มีเอกสารเกี่ยวข้อง

ข้อมูลประเภทบุคคล

ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคคลผู้มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุล และผู้สอนและสืบทอดक्रमวยของพระยาพิชัยดาบหัก ดังภาพประกอบที่ 1

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก
2. ศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย
3. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน
4. สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุล ผู้สอน และผู้สืบทอดวิชามวยของพระยาพิชัยดาบหัก
5. สรุป วิเคราะห์ อภิปรายผล

วิธีจัดการกับข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและมีความเชื่อถือได้ ซึ่งการตรวจสอบนี้ใช้การวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล ได้ดังนี้

1. การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก (External Criticism) เป็นการพิจารณาว่าข้อมูลหรือเอกสารเป็นของจริงแท้ดั้งเดิมหรือไม่ มีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

4. สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุล ผู้สอน และผู้สืบทอด
วิชามวยของพระยาพิชัยดาบหัก

5. สรุป วิเคราะห์ อภิปรายผล

วิธีจัดการกับข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและ
มีความเชื่อถือได้ ซึ่งการตรวจสอบนี้ใช้การวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล ได้ดังนี้

1. การวิพากษ์วิจารณ์ภายนอก (External Criticism) เป็นการพิจารณาว่าข้อมูลหรือ
เอกสารเป็นของจริงแท้ดั้งเดิมหรือไม่ มีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ด้านภาษา ในกรณีที่มีการจดบันทึกไว้ให้พิจารณาว่าลักษณะการเขียน
พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ สะกด คำรันต์ เป็นไปตามเหตุการณ์สมัยนั้น ๆ หรือไม่
- ด้านวัตถุ ให้พิจารณาว่าวัตถุนั้น เป็นของเก่าจริงหรือไม่
- ด้านเอกสารการพิมพ์ พิจารณาว่าผู้ใดแปลงต้นฉบับ คัดลอกเพิ่มเติมคัดลอก
อย่างไรบ้าง เป็นข้อมูลหลักฐานเดิมทั้งหมดหรือบางส่วน และส่วนใดเป็นส่วนหนึ่งที่คัดลอก
มาจากที่อื่น การบันทึกทำขึ้นหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้นนานเท่าใด เอกสารการพิมพ์เขียนมาจาก
ความจำ ปรีक्षाผู้อื่นหรือจากการรวบรวมเอกสาร

2. การวิพากษ์วิจารณ์ภายใน (Internal Criticism) เป็นการตรวจสอบลักษณะภายใน
ข้อมูลโดยตรง โดยพิจารณาในเรื่องของความหมายและความเชื่อถือได้ของข้อมูลโดยพิจารณา
จากสิ่งต่อไปนี้

- พิจารณาว่า ผู้เขียนเขียนเองหรือมีผู้เขียนให้ มีจุดมุ่งหมายการเขียนอย่างไร
- พิจารณาว่า รอบรู้ในเรื่องที่ตนเขียนหรือไม่
- พิจารณาว่า สมบัติส่วนตัวของผู้เขียน การศึกษา อายุ อารมณ์ เป็นต้น
- พิจารณาว่า ผู้เขียนเห็นเหตุการณ์ที่รายงานเองหรือนำมาจากแหล่งอื่น ถ้านำมา
จากแหล่งอื่น ต้องพิจารณาถึงความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล
- พิจารณาว่า ผู้เขียนมีความลำเอียงหรือไม่
- พิจารณาว่า ผู้เขียนมีแรงจูงใจอย่างไร มีการแต่งเติมเสริมต่อหรือไม่และข้อความ
หรือรายละเอียดในเอกสารนั้น มีเหตุผลสอดคล้องกันโดยตลอดหรือไม่
- พิจารณาว่า ผู้อ่านเอกสารทุกคน จะแปลความหมายได้ตรงกันหรือไม่

บทที่ 4

➤ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศึกษาค้นคว้า

➤ ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์และแปลผล

1. ประวัติพระยาพิชัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทย
2. รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก
 - 2.1 รูปแบบการต่อสู้การใช้ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก
3. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน

➤ ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ประวัติพระยาพิชัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายไทย

ชีวประวัติในวัยเยาว์ของพระยาพิชัยดาบหัก นั้นไม่มีปรากฏในหลักฐานพงสาวดารหรือจดหมายอื่นใด ในสมัยกรุงธนบุรีหรือหลังจากนั้น นอกจากเรื่อง “ประวัติพระยาพิชัยดาบหัก” ซึ่งเรียบเรียงโดย พระยาศรีธรรมาลย์บดี (เลียง ศิริปาละกะ) พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในหนังสือเสนาศึกษา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2469

โดยที่พระยาศรีธรรมาลย์บดี เป็นชาวพิชัยโดยกำเนิด ทั้งสายตระกูลก็สืบเชื้อสายมาจากพระยาพิชัยดาบหัก ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าเรียบเรียง จึงได้มาจากการสอบค้นคำบอกเล่าจากบรรพบุรุษในตระกูล หรือชาวเมืองอื่น ๆ ที่ได้รับรู้ในวีรกรรมของวีรบุรุษชาวพิชัย

พระยาศรีธรรมาลย์บดี เรียบเรียงชีวิตในวัยเยาว์ของพระยาพิชัยดาบหัก ว่าเดิมชื่อ “จ้อย” หากเชื่อว่าเสียชีวิตอายุได้ 41 ปี พระยาพิชัยดาบหักเกิดราว พ.ศ. 2284 ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ บิดามารดาทำไร่ไถนาอยู่บริเวณบ้านห้วยคา หลังเมืองพิชัยด้านทิศตะวันออกไปราวร้อยเส้นเศษ พี่น้องร่วมบิดามารดามีอยู่ด้วยกัน 4 คน แต่เป็นไข้ทรพิษตายเสียทีเดียว 3 คน เหลือพระยาพิชัยดาบหักอยู่เพียงผู้เดียว นิยายส่วนตัวนั้น ฮ่องอาจ กล่าวหาชอบชมมวยเป็นชีวิตจิตใจ

เมื่อถึงวัยเรียน บิดาของพระยาพิชัยดาบหักหรือจ้อย นำไปฝากไว้กับพระครูวัดมหาธาตุ เมืองพิชัย จนอ่านออกเขียนได้และในระหว่างนั้นพระยาพิชัยดาบหักก็มีใจรักฝึกหัดมวยโดยสม่ำเสมอจนฝีมือพวกเด็กวัดด้วยกันไม่มีใครกล้ารังแก

วัดคือศูนย์รวมแห่งความรู้ ทุกคนสามารถศึกษาได้ ทั้งนี้ได้รวมเอาบุตรชายเจ้าเมืองพิชัย เข้าเป็นศิษย์ท่านพระครูวัดมหาธาตุไว้ด้วยในขณะนั้น ด้วยกำลังรุ่นหนุ่มทั้งคู่ พระยาพิชัยดาบหักเกิดวิวาทชกต่อยกับบุตรเจ้าเมือง จึงเกิดความกลัว ไม่กล้ากลับไปวัดมหาธาตุหรือบ้านของท่านที่เมืองพิชัยอีก เพราะอย่างไรก็ต้องเป็นฝ่ายผิดและรับโทษหนักแน่นอน (วลัยลักษณ์ ทรงศิริง 2539 : 11 - 12)

พระยาพิชัยดาบหักจึงหนีออกจากวัดมหาธาตุมุ่งหน้าเดินทางไปทางทิศเหนือเปลี่ยนชื่อเป็น “ทองดี” ได้เสี่ยงชีวิตผจญภัย ไปฝึกหัดชกมวยกับครูมวยบ้านแก่งซื้อครูเพียง ครูมวยท่าเสาชื่อ เมฆ เรียนฝึกฟันดาบ กับคนที่สวรรคโลก จนมีฝีมือในการชกมวยและฟันดาบเป็นที่เลื่องลือเป็นที่รักใคร่นับถือของชาวบ้านและท้องถิ่นที่ผ่านมา (ต้นสกุล วิชัยทัศนะ. 2538 : 2)

หลังจากเดินทางเหนื่อยมา จนถึงวัดบ้านแก่ง (ปัจจุบันในเขตอำเภอตรอนเหนือเมืองพิชัยในราว 15 กิโลเมตร) ปรากฏว่าได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ทองดี” เรียนวิชามวยอยู่กับครูเพียง จนต้องแกล้งทุกท่าทาง เมื่อชำนาญดีแล้ว พระยาพิชัยดาบหักคิดจะขยับขยายฝึกฝนวิชามวยให้ดีขึ้นกว่าเดิม จึงคิดที่จะไปฝึกมวยที่บ้านท่าเสา (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์) เพราะชั้นฝีมือมวยของชาวท่าเสามาตั้งแต่อยู่ที่อำเภอพิชัย

ที่บ้านแก่งนี้เองพระยาพิชัยดาบหักได้ชื่อว่า “นายทองดี ฟันขาว” เนื่องจากไม่กินหมากแตกต่างจากผู้อื่นในแถวนี้ ที่กินหมากฟันดำกันเสียเป็นส่วนใหญ่

นายทองดี ฟันขาว ขึ้นไปนมัสการพระแท่นศิลาอาสน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญในแถบทุ่งยั้งและลับแล ชาวบ้านทั้งใกล้และไกล จะต้องไปเทศกาลไหว้พระแท่นกลางเดือนสามหรือกลางเดือนสี่ของทุกปี และภายหลังจึงได้ฝากตัวอยู่กับครูมวยท่าเสา สนใจฝึกมวยและเรียนรู้ท่าทางมวยจีน จากการดูวิวผสมผสานจนฝีมือเลอเลิศกว่าเด็กหนุ่มในวัยเดียวกัน

งานฉลองพระแท่นศิลาอาสน์นี้เอง พระยาพิชัยดาบหักได้เปรียบมวยเป็นการทดสอบวิชาครั้งแรกกับนักมวยที่มั่นใจว่ามีฝีมือเป็นเยี่ยมและได้ชัยชนะมาในที่สุด นับแต่นั้นมานักมวยคนใดในแถบ พิชัย ทุ่งยั้ง ลับแล พระฝาง จะมาสู้พระยาพิชัยดาบหักได้เลย

เมื่อมีวิชาที่ได้จากครูมวยชั้นเยี่ยม จนมีความเป็นเลิศแล้วพระยาพิชัย (ดาบหัก) ในวัยหนุ่มออกเดินทางจากบ้านท่าเสาไปเรียนวิชาฟันดาบที่เมืองสวรรคโลก (ปัจจุบันคืออำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย) พักอยู่ในวัดพระปรางค์ ริมแม่น้ำยม ฝึกฝนวิชาฟันดาบกับครูดาบชื่อดังจนเก่งภายในเวลาอันรวดเร็ว

พระยาศรีสัตนาถนบดิ บรรยายลักษณะนิสัยของนายทองดี ฟันขาว ไว้เป็นที่น่าเอา
เยี่ยงอย่างว่า มีไหวพริบดีและนิสัยทำอะไรทำจริงไม่เกียจคร้าน มีวิชาความรู้ด้านมวยและดาบ
จนมีเด็กหนุ่มขอสมัครเป็นศิษย์อย่างมากมาย

- ชีวิตการเข้ารับราชการ

จากสุโขทัยพระยาพิชัยดาบหักได้เดินทางไปเมืองตาก บ้านระแหง (เป็นเมืองเดียวอยู่
เยื้องกันเล็กน้อย) ในระหว่างทางมีเหตุการณ์ต้องฆ่าเสือด้วยมีดเพียงเล่มเดียวและต่อมาได้แสดง
ฝีมือมวยคาดเชือก ซึ่งเป็นวิชาที่ได้ร่ำเรียนฝึกฝนมาตั้งแต่เด็ก เป็นที่โจษขานกันทั่วไปในเมือง
ตาก

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ในขณะที่ยังเป็นเจ้าเมืองตากได้ยินกิตติศัพท์ความเก่งกล้า
สามารถของนายทองดี ฟันขาว ทั้งจากเรื่องปล้ำฆ่าเสือในป่า เมืองตาก และฝีมือมวยจาก
การชกในงานมหรสพต่าง ๆ จึงชักชวนให้เข้ามารับใช้ใกล้ชิดคิดเป็นคนสนิทคนหนึ่งของพระองค์

ใน “ประวัติพระยาพิชัยดาบหัก” ยังกล่าวโดยละเอียดอีกว่า พระยาตากขุนเลี้ยง
พระยาพิชัยดาบหักโดยเมตตา อายุครบ 21 ปี ก็จัดการบวชให้ เมื่อสึกออกมาจึงประทานหญิงสาว
ให้เป็นภรรยาจะเห็นว่าความสัมพันธ์กับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อครั้งเป็นพระยาตาก ย่อม
ต้องเป็นไปด้วยความเคารพเทิดทูนประดุจบิดาคนที่ ผู้พลิกชีวิตใหม่ให้กับพระยาพิชัย (ดาบหัก)
ทีเดียว (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. 2539 : 13 - 20)

- ชีวิตการทำสงคราม

พ.ศ. 2309 จุลศักราช 1128 ตรงกับวันที่ 3 มกราคม พระเจ้าตากรวบรวมทหาร
ไทย-จีน ประมาณ 500 คน พร้อมด้วยบรรดานายทหารผู้จงรักภักดี ยกออกจากค่ายวัดพิชัย
ตีฝ่าวงล้อมกองทัพอม่าซึ่งยกทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้ พระเจ้าตากยกทัพเข้าตีได้เมืองระยอง
เมืองจันทบุรี หลวงพิชัยอาสาเข้าร่วมรบอย่างใกล้ชิดตลอดมา

วันศุกร์ เดือน 12 ขึ้น 15 ค่ำ จุลศักราช 1129 ปีกุน นพศก ตรงกับวันที่ 6
พฤศจิกายน พ.ศ. 2310 “พระเจ้าตาก” นำกองทัพอไทยกู้ชาติเข้าโจมตีค่ายโพธิ์สามต้น ซึ่ง
เป็นค่ายใหญ่กองบัญชาการสูงสุดของพม่าในเมืองไทยขณะนั้น การโจมตีเริ่มตั้งแต่วเวลาสาม
โมงเช้า

“พระเจ้าตาก” ครัสให้ “หลวงพิชัยอาสา” นำทหารบุกตลุยเข้าโจมตีค่ายโพธิ์สามต้น
ด้านตะวันออก กองทัพพระเจ้าตากก็ตีค่ายพม่าแตกหมดทุกค่าย ตัวสุกี้แม่ทัพใหญ่พม่าอ่อนน้อม
ยอมจำนน กรุงศรีอยุธยาก็ได้รับการกอบกู้กลับคืนมาเป็นของไทย หลังจากทีเสียให้แก่พม่า
เข้าศึกไปเป็นเวลา 7 เดือน

“พระเจ้าตาก” เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็นบรมกษัตริย์ผ่านพิภพลีมา ตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าตั้ง “หลวงพิชัยอาสา เป็นเจ้าหมื่นไวยวรนาถ” มีตำแหน่งเป็นนายทหารเอกราชองครักษ์

สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงกรีฑาทัพเข้าตีเมืองพินาย ซึ่งกรมหมื่นเทพพิพิธตั้งตัวเป็นกษัตริย์ครองอยู่

โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ “เจ้าหมื่นไวยวรนาถ” เป็นแม่ทัพหน้าเข้าโจมตีข้าศึกแตกกระจายพ่ายไป

โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ “เจ้าหมื่นไวยวรนาถ” เป็นพระยาสิทธิราชเดโช” มีตำแหน่งเป็นนายทหารเอกราชองครักษ์ตามเดิม

พ.ศ. 2312 จุลศักราช 1131 สมเด็จพระเจ้าตากสินเสด็จยกกองทัพไปตีเมืองนครศรีธรรมราช

โปรดเกล้าฯ ให้ “พระยาสิทธิราชเดโช” เป็นทัพหน้าเข้าโจมตี

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินให้พิชิตพระเจ้าฝาง ยึดได้เมืองพิษณุโลก เมืองสว่างคบุรี ทรงจัดการบ้านเมืองเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสด็จประทับเมืองพิษณุโลก โปรดตั้งข้าหลวงเดิมซึ่งทำความชอบในราชการสงครามครองเมืองฝ่ายเหนือที่เป็นเมืองใหญ่

- ชีวิตการครองเมืองพิชัย

โปรดเกล้าฯ ตั้งให้ “พระยาสิทธิราชเดโช” เป็น “พระยาพิชัย” มีตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการครองเมืองพิชัย ต่างพระเนตรพระกรรณมีไพร่พล 9,000 มีอำนาจประหารชีวิตผู้มีความผิด และพระราชทานเครื่องยศแก่ “พระยาพิชัย” เสมอด้วยเจ้าพระยาสุรสีห์

พ.ศ. 2513 จุลศักราช 1134 ไปสุพลามาทัพพม่า ซึ่งอยู่รักษาเมืองเชียงใหม่นำทัพมาตีเมืองลับแล แล้วเลยมาตีเมืองพิชัย

พ.ศ. 2316 ตรงกับวันอังคาร แรมเจ็ดค่ำ เดือนยี่ ปีมะเส็ง ไปสุพลายยกทัพมาตีเมืองพิชัยอีก

“พระยาพิชัย” ถือดาบสองมือนำทหารออกตลุยฟันทหารพม่า จนดาบหักไปข้างหนึ่งทหารพม่าล้มตายแตกพ่ายหนีไป การสู้รบในครั้งนี้จึงได้รับสมัญญาว่า “พระยาพิชัยดาบหัก” ตั้งแต่นั้นมา

พ.ศ. 2317 จุลศักราช 2236 สมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์กองทัพในกรุงธนบุรีและหัวเมืองฝ่ายเหนือ ยกขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่

โปรดเกล้าฯ ให้พระยาพิชัยดาบหักเป็นทัพหน้าของทัพหลวง

ทรงพระกรุณาธิคุณพระราชทานเสื้อเข็มขาบทหนึ่งผืน ปิ่นคาบศิลา 1 กระบอก ปิ่นใหญ่ หน้าเรือนิดนิติน 15 ชั่ง 14 ชั่ง 12 ชั่ง และ 10 ชั่ง รวม 4 กระบอก ปิ่นคาบศิลาแบบ อังกฤษสำหรับทหารในกองทัพ 280 กระบอก และอื่น ๆ อีกมาก

- ชีวิตอวสาน

พ.ศ. 2325 สิ้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสิน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ณ กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ ฯลฯ

พระเจ้าตากสิน สวรรคต

พระยาพิชัยดาบหัก ไม่ยอมอยู่เป็นข้าสองเจ้า บ่าวสองนาย กราบบังคมทูลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกบรมกษัตริย์ ขอถวายความกตัญญู ความจงรักภักดีถวายชีวิตตาม สมเด็จพระเจ้าตากสินอย่างเด็ดเดี่ยวสมใจชาติทหาร แต่ขอฝากบุตรชายให้รับราชการสนอง พระเดชพระคุณสืบไปภายหน้า

จึงโปรดเกล้าฯ ให้ประหารชีวิต “พระยาพิชัยดาบหัก” เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2325 “พระยาพิชัยดาบหัก” เป็นต้นสกุล “วิชัยทัศนะ” “วิชัยลักขณา” “ศรีศรากร” “พิชัยกุล” “ดิฐานนท์” (ต้นสกุล วิชัยทัศนะ. 2538 : 2 - 5)

2. รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก

- แรงบันดาลใจในการฝึกกีฬามวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก

จากการศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก พบว่าพระยาพิชัยดาบหักได้มีจิตใจรัก และสนใจในกีฬามวยไทยเป็นอย่างยิ่ง ในสมัยที่พระยาพิชัยดาบหัก (จ้อย) อายุได้ 8 ปี บิดา ให้เลี้ยงควาย นิยใจคอนายจ้อย อดอาจ กล่าวหาญ ชอบการชกมวยเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดการวิวาทชกต่อยกับเด็กเลี้ยงควายด้วยกัน จนหน้าตาพบบวมตลอด แมื่บิดาจะให้ไปเรียนหนังสือ ไม่ยอมทำเฉย บอกว่าถ้าให้ไปเรียนเป็นนักรบมวยไม่ว่าที่ไหนใกล้หรือไกลก็ไปทั้งนั้น จนบิดา บอกว่าถ้าเจ้าไม่เรียนหนังสือเสียก่อน จะเรียนชกมวยทีเดียวกว่าจะเป็นผลสำเร็จก็หลายปี ด้วยความอยากเป็นนักรบมวยนายจ้อยจึงยอมรับไปอยู่วัดเรียนหนังสือจนอายุได้ 14 ปี

แม้กระทั่งในระหว่างที่นายจ้อย เรียนหนังสืออยู่นั้น ถ้าสิ้นเวลาว่างจากการเรียนหนังสือ และการปฏิบัติอาจารย์แล้วยังฝึกหัดมวยอยู่ตลอดเวลา ถ้าถึงกำหนดเจ้าเมืองกรมการมาถือน้ำ พระพัฒน์สัตยาที่วัด เขามีมวยฉลองทุกราวตามความสมัยนิยม เป็นสิ่งที่นายจ้อยชอบยิ่งนัก เป็นต้องแทรกเข้าไปอยู่ในเส้นเชือกที่ชิงได้ทุกราวไปตั้งอกตั้งใจและจำเป็นเชิงมวยที่ต่อยกัน แทบไม่กระพริบตา นายจ้อยชอบมวยทำเสาดึงกับประกาศว่า ถ้าเป็นหนุ่มแล้วจะพยายามไปขอ หักมวยกับครูที่ทำเสาดึงให้ได้ (ต้นสกุล วิชัยทัศนะ. 2538 : 14)

อีกประการหนึ่งนายจ้อยเป็นคนกล้า โดยสันนิษฐานจากชื่อนายจ้อย จึงถูกรังแก จึงต้องคอยป้องกันตัวอยู่เสมอ และจะสังเกตได้จากประวัติพระยาพิชัยดาบหัก นายจ้อยเป็นคนตัวคนเดียวในหมู่เพื่อนฝูง จึงจำเป็นต้องพึ่งตนเองอยู่ตลอดเวลาแม้กระทั่ง เมื่อนายจ้อยอยู่วัดใหม่ ๆ เวลากินข้าวถ้ามีแกงดี ๆ จะถูกพวกเด็กวัดเก่าแก่เล่นแกล้งเหาะค้อยกขามแกงขึ้นชดน้ำ แล้วส่งต่อให้เพื่อน ๆ ต่อ ๆ กันไป จนแกงหมดจึงวางลง ไม่ให้นายจ้อยกิน ทำเช่นนั้นเนื่อง ๆ จนครั้งหนึ่งนายจ้อยเหลืออดกลั้นจึงลุกขึ้นเตะหน้าเด็กซึ่งกำลังชดน้ำแกงอยู่หงายหลังลงไป น้ำแกงรดหน้าเข้าตาร้องไห้ เกิดการชกต่อยกันและมีการชกต่อยกันอยู่เสมอ แต่นายจ้อยปราบเรียบไม่มีใครสู้ได้ (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง 2522 : 53)

ต่อมาเจ้าเมืองพิชัย นำคุณเจ็ดบุตรชาย กับเด็กรับใช้สามคนมาฝากท่านพระครูให้เรียนหนังสือ ฝ่ายเด็กวัดที่เป็นอริกับนายจ้อยก็พากันไปฝากตัวกับคุณเจ็ด

นายจ้อยก็ไปฝากตัวเหมือนกัน แต่คุณเจ็ดทนเด็กอื่น ๆ ยุไม่ไหวเห็นว่า “นายจ้อยเป็นนักเลงโตไม่กลัวใครทั้งหมด บรรดาศิษย์ในวัดถึงตัวคุณเจ็ดเองนายจ้อยก็ไม่กลัว เพียงแต่กลัวนิด ๆ ด้วยเป็นบุตรเจ้าเมืองนั่นเองเท่านั้น เมื่อคุณเจ็ดได้ฟังยุเช่นนั้นจึงพูดว่า “ถ้ากระนั้นเราช่วยกันรุมล้อมมันให้ถึงต้องกินเลือดแรดเสียคราวเดียวก็คงเช็ด” จึงให้เด็กไปทำนายจ้อยให้ไปชกกันหลังวัด คุณเจ็ดรับรองจะเป็นคนกลางมิให้ใครช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นอันขาด นายจ้อยชกและเตะเด็กคนนั้นฟุบลงกับพื้นดิน นายจ้อยกระโดดเข้าเตะซ้ำ คุณเจ็ดรีบวิ่งไปปลักนายจ้อยแล้วพูดว่า “ลั้มแล้วซ้ำเช่นนี้ผิดระเบียบพวกเราล้อมมันให้อยู่มือเดี๋ยวนี้พวกเด็กทั้งห้าก็กรุณาเข้าไปชกต่อยนายจ้อยคนเดียว นายจ้อยเห็นท่าไม่ดีก็วิ่งหนีไปได้ทันพิกุลยืนหันหลังให้ต้นพิกุลมิให้เด็กเหล่านั้นทำร้ายข้างหลังได้ เด็กเหล่านั้นประดาเข้าหานายจ้อยแต่ก็ถูกหมัดถูกเท้าของนายจ้อยกระเด็นออกไปทุกคน คุณเจ็ดเห็นดังนั้นจึงตรงเข้าตบหน้านายจ้อยหนึ่งที แล้วพูดว่า “เจ้าถือดีอย่างจึงชกเตะคนใช้ของข้า” แล้วก็ต่อยเตะนายจ้อยอีก นายจ้อยมิได้ต่อสู้ได้แต่คอยปิดหมัดและเท้ามิให้ถูกหน้าถูกตาเท่านั้น ยิ่งทำให้คุณเจ็ดโมโหมากขึ้นปลักนายจ้อยออกจากต้นพิกุล พวกเด็กเหล่านั้นจึงกรูกันเข้าข้างหลังเตะตีบนายจ้อยเซไปโดนคุณเจ็ดเต็มแรง คุณเจ็ดร้องหว่านายจ้อยชกเอา นายจ้อยจึงตกใจวิ่งหนีไปนอกวัดเมื่อนายจ้อยวิ่งหนีพ้นวัดแล้วคิดแค้นคุณเจ็ดกับเด็กเหล่านั้นยิ่งนัก (มงคล คำเมือง. 2532 : 44)

ครั้งนี้นายจ้อยจึงออกจากวัดเพราะถ้ากลับเข้าไปท่านพระครูคงจับเฆี่ยนตีเป็นแน่ เพราะว่ามีโทษฐานทำร้ายบุตรเจ้าเมือง ครั้นจะกลับบ้านก็กลัวบิดาจะส่งไปให้เขาทำโทษ เพราะบิดาคงไม่กล้าขัดขืนอำนาจเจ้าเมืองได้ นายจ้อยจึงนั่งคิดตรึกตรองเศร้าใจ คิดว่าจะไปอยู่กับครูมวยท่าเสา

จากเหตุการณ์ทั้งหมดพบว่าแรงบันดาลใจในการฝึกกีฬามวยไทย ของพระยาพิชัยดาบหักเพื่อการป้องกันตัวของลูกผู้ชาย และเพื่อไว้ชกมวยกันในสนามเพื่อแสดงความสามารถของความเป็นเลิศเพื่อเป็นหนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

- วิธีการฝึกหัดมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก

การฝึกมวยไทยในสมัยพระยาพิชัยดาบหักนั้น จึงฝึกกันบริเวณวัดเพราะบริเวณวัดนั้นกว้างขวางเหมาะแก่การฝึกหัดมวยดังเช่น ครูเที่ยง บ้านแก่ง ศิษย์เอกของสมภารวัดบ้านแก่ง เมืองพิชัย และครูเมฆ บ้านท่าเสา ก็ฝึกมวยอยู่ที่วัดใหญ่ท่าเสา

การฝึกมวยในสมัยนั้นจะต้องใช้เวลาฝึกหัดอยู่นาน เพราะมวยไทยมีอันตรายมาก หากพลาดพลั้งอาจพิการ หรือเสียชีวิตก็ได้แม้กระทั่งพระยาพิชัยดาบหัก ก็อาจจะฝึกมวยจากครูมวยแต่ละคน ก็อาจจะสำเร็จก็ใช้เวลาประมาณ 3 ปี ทั้ง ๆ ที่พระยาพิชัยดาบหักเป็นผู้มีทักษะมาก่อน (มงคล คำเมือง . 2532 : 53)

การฝึกมวย ครูมวยก็จะเอาใจใส่สั่งสอนตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีการเรียนลัดเพราะเล็งเห็นว่าถ้าเรียนรู้เพลงมวยไม่ครบบริบูรณ์ อาจได้รับอันตรายถึงชีวิตได้ (บัว นิลอาษา. 2501 : 13)

การฝึกมวยส่วนมากจะเน้นด้านการออกกำลังและการป้องกันตัว ถ้าครูเห็นว่ายังไม่แข็งแรงอดทน และไม่มีความต้องการหรือศรัทธาในวิชามวยจริง ๆ จะไม่ยอมสอนหรือไม่ยอมต่อเพลงมวยให้ (มงคล คำเมือง . 2532 : 54)

ก่อนฝึกหัดมวยไทยต้องมีพิธีการขึ้นครู หรือยกครูอย่างมีระเบียบแบบแผน บุคคลที่ครูยอมรับไว้เป็นศิษย์จึงต้องผ่านการคัดเลือกและกลั่นกรองอย่างถี่ถ้วนก่อน เมื่อครูตระหนักว่าบุคคลนี้ไม่ใช่คนพาล และมีคุณสมบัติพอที่จะรับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากท่านได้ ครูก็จะรับเป็นศิษย์ บุคคลที่ซึ่งถูกคัดเลือกนี้แม้ยังไม่ทันได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูเขาเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์ และปฏิญาณตนต่อหน้าครูว่าจะเคารพเชื่อฟังที่จะปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยที่ครูกำหนดอย่างเคร่งครัดอดทน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ . 2540 : 75)

พระยาปริยัติธรรมดา ได้อธิบายเกี่ยวกับการขึ้นครูไว้ในหนังสือโบราณศึกษาว่า การขึ้นครูหรือการยกครูเป็นการตกลงกันระหว่างครูกับศิษย์ว่าจะเริ่มเป็นครูเป็นศิษย์ก่อนที่จะทำการศึกษาเล่าเรียนวิชาหรือก่อนที่จะทำการฝึกหัดศิลปวิทยาการต่าง ๆ ทุกแขนงวิชา (พระยาปริยัติธรรมดา . 2539 : 238)

การขึ้นครูมวยของสายมวยท่าเสาและสายพระยาพิชัยดาบหักจะมีลักษณะคล้ายกันมาก เพราะครูเที่ยงและครูเมฆก็มีศิษย์หลายคนด้วยกันซึ่งศิษย์แต่ละคนก็สืบทอดวิธีการ

จิ้งครที่มีลักษณะคล้ายกันคือ นักมวยจะต้องทำให้ครูมวยแน่ใจว่าตนเป็นคนดี มีนิสัยสุภาพ
เรียบร้อย ขยันหมั่นเพียร มีความต้องการที่จะฝึกหัดศิลปะมวยไทย บางครั้งครูมวยจะให้
ศิษย์ซ้อมกระสอบ ดูท่าทางบุคลิกดีหรือไม่ประกอบไปด้วย (ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ. 2541 :
สัมภาษณ์)

สำหรับอาจารย์हरषा เซวณปริชา แห่งสำนักดาบพิชัยธนบุรี กล่าวว่า การขึ้น
ครูดาบและครูมวยของสายพระยาพิชัยดาบหักนั้นจะมีลักษณะเหมือนกัน คือให้ลูกศิษย์รับสัถย์
ดังนี้

1. ศิษย์นั้นต้องสมัครใจที่จะมารับการฝึก
2. ต้องขออนุญาตต่อผู้ปกครองเสียก่อน
3. สอบประวัติ
4. แจกกฎเกณฑ์ของค่ายให้ศิษย์ทราบดังต่อไปนี้
 - 4.1 ต้องเป็นคนกตัญญูรู้คุณ
 - 4.2 ต้องว่านอนสอนง่ายเชื่อคำสั่งสอนของครู-อาจารย์
 - 4.3 มีความประพฤติเรียบร้อย
 - 4.4 ไม่เป็นนักเลงอันธพาล
 - 4.5 ไม่รังแกผู้อื่นแถมว่า
 - 4.6 ช่วยเหลือผู้อื่นที่ถูกรังแก
 - 4.7 ไม่ข่มเหงสตรี
 - 4.8 ไม่อวดอ้างว่าตนเป็นผู้มีฝีมือ
 - 4.9 ไม่นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด
 - 4.10 ห้ามนำความรู้ไปสอนผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่บุตรโดยสืบสายโลหิต
5. ให้ศิษย์ตัดสินใจว่าจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของค่ายได้ไหม ถ้าคิดว่าทำได้ก็จะรับตัว
เป็นศิษย์
6. ฝึกหัดรำมวย โดยครูจะคอยดูหน่วยก้านว่าดีหรือไม่ และเพื่อฝึกความอดทน
ถ้าศิษย์คนไหนใจไม่รักก็จะเลิกไปเอง (ฝึกกระยะหนึ่งถ้าใช้ได้ก็จะยกครูเล็ก)
 - ดอกไม้
 - รูปเทียน 5 ดอก
 - เงิน 1 บาท

(हरषा เซวณปริชา. 2541 : สัมภาษณ์)

สำหรับมวยท่าเสาและมวยสายพระยาพิชัยดาบหัก ครูจะเล่าประวัติของสำนักให้ฟังว่าได้มีการสืบทอดกันมาอย่างไรมีครูมวยที่จดจำได้มากน้อยเพียงใด เพื่อให้ศิษย์ได้รู้และแสดงความเคารพต่อครูอาจารย์เหล่านั้นทุกคน และเป็นการทำให้ลูกศิษย์มีความภาคภูมิใจในสายมวยของตน พยายามประพาดคิดนมิให้เสียชื่อครูบาอาจารย์ที่ได้ล่วงลับไป แล้วรวมทั้งพยายามฝึกมวยให้สมกับที่เรียนมวยของสำนักนี้ เพื่อจะได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ เมื่อ 8 ส.ค.42 กล่าวว่า ในวันพฤหัสบดี ซึ่งถือว่าเป็นวันครูจึงให้นักมวยสวนมนต์ไหว้พระ ทำสัตย์ปฏิญาณว่า จะเป็นคนดี ประพฤติชอบทั้งกายวาจาใจ ซื่อสัตย์สุจริต เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูมวย เคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ สุกภาพเรียบร้อยค่อนุคคลทั่วไป และจะไม่นำเอาศิลปะมวยไทยไปใช้ทำให้คนอื่นเดือดร้อนโดยไม่จำเป็น เมื่อปฎิญาณตนแล้วครูมวยก็จะให้โอวาทอบรมและแนะนำวิธีการฝึกมวยไทยต่อไป

สำหรับสายท่าเสา และสายพระยาพิชัยดาบหัก ครูมวยจะไม่สวมมงคลให้แก่ลูกศิษย์ เมื่อยกครูหรือขึ้นครู แต่จะสวมให้ในพิธีครอบครูเท่านั้น เพราะการสวมมงคลตามพิธีการจะแสดงได้ว่ามีศักดิ์ และศิษย์ เป็นครูมวยแล้ว และได้เรียนรู้ศิลปะมวยไทยจนครูพอใจแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 80)

เมื่อครูมวยแน่ใจว่าศิษย์ของตนเป็นคนมีความมานะพยายามสมควรที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ จึงบอกลูกศิษย์ไปจัดหาดอกไม้ ธูปเทียนและเงินค่ายกครูมาให้ (ครูบางคนไม่รับเงินก็รับเป็นสิ่งของ เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าแพร เป็นต้น) (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2522 : 45)

จากการสัมภาษณ์ สมพร แสงชัย เมื่อวันที่ 25 ก.พ. 2542 กล่าวว่า หลังจากได้รับคำแนะนำและข้อตกลงในการฝึกหัดมวยไทยแล้ว ครูมวยก็จะฝึกหัดการเรียนจดมวย การเดินจนนักมวยฝึกจนคล่องเสียก่อนแล้วจึงจะให้หัดไหว้ครู มิฉะนั้นจะไหว้ครูไม่สวย และการไหว้ครูจะเป็นสัญลักษณ์ของสายมวยของตน ถ้านักมวยยังเรียนไม่คล่องก็จะไม่ให้เรียนไหว้ครู เพราะถ้าไปต่อยกับมวยค่ายอื่น จะทำให้อายถึงครูได้

เมื่อฝึกเรียนการจดมวย การเดิน ครูมวยก็จะฝึกหัดการไหว้ครูให้กับนักมวย เพราะการไหว้ครูเป็นประเพณีที่นักมวยทุกคนจะต้องปฏิบัติก่อนที่จะเข้าต่อสู้กัน เพื่อระลึกถึงครูบาอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชามวยไทยให้ เพื่อเป็นสิริมงคลเป็นกำลังใจ ทำให้มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว การไหว้ครูเป็นการยืดเส้นยืดสาย อบอุ่นร่างกายให้ร่างกายพร้อมที่จะออกอาวุธมวยไทยได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว และการไหว้ครูยังเป็นการแสดงความเคารพต่อประธานในการชกมวยครั้งนั้นด้วย เมื่อไหว้ครูแล้วก็จะมีการร่ายรำและก้าวอย่างติดต่อกันไป เพื่อสำรวจดูชั้นเชิงลักษณะของคู่ต่อสู้สำรวจดูสภาพของสนามสังเวียนว่ามีส่วนใดเป็นหลุมเป็นบ่อนอกจากนี้การรำหรือก้าวอย่างยังเป็น การอบอุ่นร่างกายให้ร่างกายพร้อมที่จะชกมวยได้ทันที (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2522 : 46)

การร่ายรำและก้าวอย่างตามแบบฉบับของสายท่าเสาและสายพระยาพิชัยดาบหักมีดังนี้
เมื่อนักมวยขึ้นมานบนเวทีแล้ว นักมวยจะมีท่าทางการไหว้ครูและร่ายรำ แบ่งออกเป็น 2 ตอน
คือทำนั้ง และทำยืน

สำหรับทำนั้ง มีดังนี้

1. การเดินไปกราบบรมครู ซึ่งสายมวยท่าเสาและพระยาพิชัยดาบหักถือว่าพระอิศวร
เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่อสู้และร่ายรำให้ แล้วจึงไปกราบครูปีกลอง ซึ่งได้มีการบูชาครู
ไว้เรียบร้อยแล้ว
2. การเดินไปกราบพระรัตนตรัย ยังทิศที่ผีฟ้าไม่ข้าม
3. หลังจากนั้นจะหมอบลงบริกรรมคาถาอาคมที่ได้เล่าเรียนมาโดยเฉพาะคาถาอาคม
ประจำสำนัก แต่บางคนจะนิยมนั่งคุกเข่าบริกรรมคาถาอาคมจะมีบทต่าง ๆ เช่น นะทรหด
นะธรมือ นะคงกระพันชาตรี ฯลฯ
4. การเดินไปหาจุดเหมาะสมเพื่อไหว้ครู โดยคุกเข่าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก
แล้วกราบครูบาอาจารย์ด้วยการพนมมือทั้งสองอยู่ในระดับอกแล้วยกขึ้นระดับหน้าผาก เอา
มือซ้ายวางข้างหน้าไปคู่กับมือขวาก่อนก้มลงเอาศีรษะจรดพื้น กระทำ 3 ครั้ง เป็นการแสดง
ความหมายถึงครูที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาเมื่อกวามือซ้าย ถึงครูผู้สอนในสายมวยของตนเมื่อ
วางมือขวา และถึงครูคนอื่น ๆ ก่อนหน้าทั้งหมดขยับมือซ้ายไปอยู่ระดับมือขวา การเอาศีรษะ
จรดพื้นก็เป็นการคารวะครูทุกคนนั่นเอง

มวยสายท่าเสาจะเสร็จทำนั้งและเริ่มทำยืนที่จุดนี้ แต่สายพระยาพิชัยดาบหักจะนั่งต่อ
และเริ่มร่ายรำในท่าสองเมฆ คือแยกมือทั้ง 2 ออกไปข้าง ๆ และวกกลับมาข้างหน้า เพื่อควมมือ
เข้าหาตัว 3 รอบ โดยจะสิ้นสุดที่มือซ้ายอยู่ในระดับจุมูก และมือขวาอยู่ในระดับหน้าผาก หน้า
หงายขึ้นเพื่อบ่งชี้ทิศทางของไปยังเมฆเบื้องบน ให้ทำการสองเมฆ 3 ครั้ง เมื่อเสร็จแล้วจึงเข้าสู่
ทำยืนต่อไป

อนึ่งสายมวยทั้งสองนี้ จะไม่ทำการถวายบังคมถ้าไม่มีพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนอยู่ใน
บริเวณเวทีมวย หากจะทำการถวายบังคมก็จะหันไปทางทิศที่ประทับอยู่ และทำการถวายบังคม
3 ครั้ง ก่อนจะดำเนินการในข้อที่ 4

สำหรับทำยืน จะแบ่งดังนี้

สายท่าเสาจะยืนด้วยขาขวา คือจากท่าคุกเข่าให้เอาขาขวาออกหน้าประมาณครึ่ง
ก้าวแล้วยกตัวเองขึ้นด้วยขาขวา แล้วก้าวขาซ้ายเข้ามาชิดขาขวา เมื่อตัวตรงแล้วให้พนมมือ
อยู่ระดับอกแล้วยกมือทั้งสองขึ้นโดยให้มือซ้ายอยู่ในระดับจุมูกและมือขวาอยู่ในระดับหน้า
ผาก หงายหน้าขึ้นมองเมฆมองท้องฟ้า ให้หยุดนิ่งทำนิมิตอยู่สักระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจึง
เริ่มการไหว้ครูแบบอย่างสามชุก โดยให้เอามือลงควงไปในท่าไค้เมฆคือ ควงออกและควงสูง

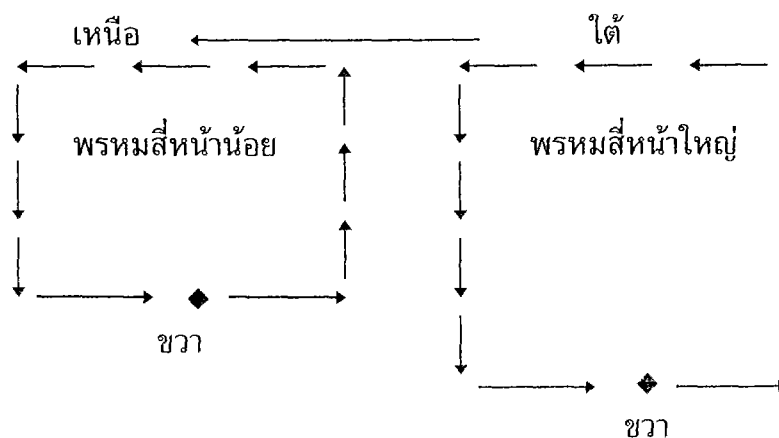
ขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกับเข้าซ้ายยกขึ้นแล้วขยับขึ้นลง (โดยไม่แตะพื้น 7 ครั้งหรือ 9 ครั้งก็ได้) หลังจากรำยรำขุมที่หนึ่งเสร็จแล้วให้สาธิตเข้าซ้ายไปทางซ้ายประมาณ 1 ก้าว แล้วยกเข้าขวาขึ้นขยับขึ้นลงอีก 7 ครั้งหรือ 9 ครั้งพร้อมดวงแขนในท่าไต่เมฆ เสร็จแล้ววางเท้าขวาลงไปทางขวาประมาณ 1 ก้าวก็เริ่มขุมที่ 3 โดยใช้ขาซ้ายกระพือซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเสร็จแล้วให้วางเท้าซ้ายลงทางซ้ายประมาณ 1 ก้าว นำเท้าขวาเข้าวางชิดเท้าซ้าย ยกมือขึ้นไหว้ เสร็จแล้วหันไปคำนับคู่ต่อสู้อันเป็นเสร็จพิธีไหว้ครูแบบอย่างสามขุมของสายท่าเสา

สำหรับสายพระยาพิชัยดาบหัก เมื่อทำการส่องเมฆเสร็จแล้ว อาจจะทำการไหว้ในท่าสวน้อยปะแบ่งในท่านั่งต่อไปได้ สวน้อยปะแบ่งของสายนี้จะแตกต่างจากที่ได้กล่าวมาแล้วเล็กน้อย คือเริ่มด้วยการซ่อนแบ่งด้วยมือซ้าย 3 ครั้ง แล้ววกน้ำใส่แบ่งด้วยมือขวาผสมแบ่งขึ้นประมาณ 3 ครั้ง ส่องกระจก หวีผม ม้วนผม บิดมวยผม และลูบผมต่อไป นอกนั้นจะใกล้เคียงกับการไหว้ท่าสวน้อยปะแบ่งของค่ายอื่น เสร็จแล้วยืนย่างไปข้างหน้าสามก้าวด้วยท่าเสื่ออย่าง ทุกก้าวเสื่ออย่างจะมีท่าเสื่อลากหางผสมอยู่ แล้วคำนับคู่ต่อสู้ซึ่งถือว่าเป็นการสิ้นสุดการรำรำ

ท่ารำรำในสายพระยาพิชัยดาบหักจะมี ท่าสวน้อยปะแบ่ง ท่าย่างสามขุม ท่าพรหมสี่หน้าน้อย หรือพรหมสี่หน้าใหญ่ ซึ่งผู้รำจะต้องมีรูปร่างเหมาะสมกับท่ารำรำ ดังที่ได้กล่าวไว้การครอบครู ผู้รำจะต้องรำรำตามที่ตนได้รับการครอบเอาไว้เท่านั้น

ท่ายืนในสายพระยาพิชัยดาบหัก มีท่ารำรำ 3 ท่าคือ

1. ท่าย่างสามขุม ซึ่งจะเหมือนของสายท่าเสา คือ ยืนขึ้นด้วยขาขวาแล้วเริ่มขุมแรกทางซ้ายพร้อมท่าไต่เมฆ ขุมที่ 2 เป็นทางขวา และขุมที่ 3 เป็นทางซ้าย เสร็จแล้วเดินเสื่ออย่างเข้าหาคู่ต่อสู้ พร้อมกับท่าเสื่อลากหางผสมทุกก้าว คำนับคู่ต่อสู้เป็นอันเสร็จพิธีการไหว้ย่างสามขุม
2. ท่าพรหมสี่หน้าน้อย คือเมื่อส่องเมฆเสร็จแล้ว ให้ยืนขึ้น ด้วยขาซ้ายเดินไปทางใต้ ด้วยท่าเสื่ออย่าง 1 ก้าวโดยมีเสื่อลากหางในตัว ทุกก้าว เสร็จแล้วเดินไปทางตะวันออก 3 ก้าว หมุนตัวเดินไปทางเหนือ 3 ก้าว ทิศตะวันตก 3 ก้าว หมุนตัวไปทางใต้ 1 ก้าว เสร็จแล้วยกเท้าซ้ายไปบรรจบจุดที่ยืนขึ้น ชิดเท้าขวาเข้าหาเท้าซ้าย พร้อมกับหันตัวไปทางทิศตะวันออกยกมือไหว้แล้วหันไปคำนับคู่ต่อสู้เป็นอันเสร็จพิธี

3. ทำพรหมสี่หน้าใหญ่ มีลักษณะเหมือนพรหมสี่หน้าน้อย แต่เพิ่มท่าเสียอย่าง พร้อมลากทางเป็นจำนวนก้าว ดังนี้ 2,4,4,4,2 และเมื่อถึงจุดเริ่มต้นก็รวมเท้า ขวาเข้าชิดเท้าซ้ายพร้อมกันหันตัวไปทางทิศตะวันออกยกมือไหว้ เสร็จแล้ว หันไปค้ำนับคู่ต่อสู้

การเดินเสียอย่างพร้อมเลื้อยลากทาง จะต้องเข้าจังหวะปีกลอง และมีความหมาย เพราะท่าสองเมฆและท่าไต่เมฆเป็นการรำลึกถึงครูเมฆแห่งสำนักท่าเสา ผู้ครอบมวยให้แก่ พระยาพิชัยดาบหัก ท่าเสียอย่างและเลื้อยลากทางเป็นการรำลึกถึงครูเหลือ แห่งสำนักดาบ สวรรคโลก ผู้ซึ่งครอบดาบให้แก่พระยาพิชัยดาบหักส่วนเจ้าอาวาสวัดพระธาตุเมืองพิชัยครู เทียงแห่งบ้านแก่ง ครูมวยจ้าวัดท่าถนน และครูมวยจีนเมืองสุโขทัยธานี ถือว่าได้ไหว้แล้ว ในการวางมือไหว้ครูตอนแรก และการไหว้ครู การรำยรำทั้งหมดก็เป็นการคารวะครูผู้สืบ ทอดวิชามวยทุกคนของสายมวยสายนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 133-136)

เมื่อฝึกหัดการไหว้ครูและก้าวอย่างแล้ว ก็จะฝึกหัดพื้นฐานของมวยไทยแม่ไม้ และ ลูกไม้มวยไทย เริ่มแรกของการฝึก ครูมักจะให้ปั้นหมัด กำมือให้แน่นทั้งซ้ายขวา ใช้ฝ่าขวา ม้าพาดที่คอด้านหลัง มือซ้ายขวาม้วนซ้ายฝ่าทั้งสองพันหมัด ยกมือซ้ายหรือขวาขึ้นเสมอ ระดับหน้าผากตรงกลางหัวคิ้ว ห่างหน้าประมาณ 8-12 นิ้ว อีกมือหนึ่งอยู่ระดับปลายคาง คอของมือนี้น้อยปิดลำตัว ห่างซี่โครงประมาณ 2-3 นิ้วถ้าห่างมากจะทำให้การป้องกันเตะ ไม่รัดกุม หรือศอกอาจจะกระแทกบริเวณซี่โครงของตนได้ การเตรียมมือหรือหมัดตามท่า ดังกล่าว แล้วก้าวเท้าซ้ายหรือเท้าขวาออกไปข้างหน้าเต็มก้าว หากก้าวเท้าซ้ายออกหมัดที่อยู่ ระดับหน้าต้องเป็นมือซ้ายด้วยลำตัวจึงไม่บิด ทำนี้เป็นการฝึกกล้ามเนื้อไหล่ แข็งแรง และหมัดไม่ตกเวลาชกจริง (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2522 : 47)

ในตอนเช้ามีครูมวยจะให้ให้นักมวยออกวิ่งเพื่อออกกำลังกายทำให้ขาแข็งแรงทนทานและนักมวยได้รับอากาศบริสุทธิ์ นักมวยจะวิ่งไปตามท้องไร่ท้องนา ซึ่งไม่ราบเรียบนัก ถ้าพบน้ำค้างเป็นหย่อมหรือบางที่เรียกผีตากผ้าอ้อม นักมวยก็จะเอามาลูบขา แขนและตามเนื้อตัว บางคนก็นอนกลิ้งเกลือกกลงไปกับพื้นซึ่งไม่ราบเรียบ ทำให้ร่างกายของนักมวยคล้ายกับถูกทุบด้วยของแข็ง ความคันคายจากใบหญ้า หรือพืชต่าง ๆ ทำให้ผิวหนังด้านหน้าจะเคยชินเวลาชกต่อยจริงจะสามารถอดทนต่ออาวุธของคู่ต่อสู้ได้ดีขึ้น ครูมวยบางคนนิยมให้นักมวยตื่นแต่เช้าตรู่ นั่งขัดสมาธิ เพ่งมองไปยังดวงอาทิตย์โดยไม่กระพริบตาเพื่อฝึกสมาธิพลังจิต และยังผลให้ประสาทตาดีไม่กระพริบตา ไม่หลับตาเวลาชกมวยจนกระทั่งแสงแดดจ้าจึงเลิกเพ่งเพราะจะทำให้เสียสายตา หลังจากนั้นครูมวยจะให้ลูกศิษย์ฝึกหัดเตะต้นกล้วย ซึ่งต้องเป็นท่อนยาวประมาณ 3 คอก ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5-6 นิ้ว ตั้งไว้ตรงพื้นเรียบ นักมวยจะต้องฝึกเตะประคองไม่ให้ล้มด้วยเท้าซ้ายและขวา ฝึกเตะไล่ระดับทั้งบนและล่าง หากเตะได้คล่องจนต้นกล้วยไม่ล้ม ครูมวยจะจัดการเปลี่ยนต้นกล้วยเป็นขนาดสูงเท่ากับความสูงของนักมวยและให้นักมวยเตะข้ามไปมาทั้งซ้ายและขวาจนชำนาญเป็นที่พอใจของครูมวยจึงให้ฝึกการตีเข้าการฟันศอกแบบต่าง ๆ แล้วก็ปล้ำคอกัน เพื่อให้มีกำลังในการเข้าคลุกวงใน ต่อไปก็ให้นักมวยที่มีฝีมือใกล้เคียงกันลงซ้อมคู่โดยใช้ผ้าขาวมาพันมือทั้งสองข้าง

หลังจากซ้อมมวยเสร็จทุกครั้ง ครูมวยจะให้นักมวยวิ่งตามหาดทราย หรือริมฝั่งแม่น้ำซึ่งมีความลึกประมาณฟุตครึ่ง กระแทกเท้าลงไปให้ถึงทราย ทุกก้าวที่วิ่ง แล้ววิ่งขึ้นบนบกและกลิ้งลงไปในน้ำให้ลึกที่สุด แต่โดยมากพอถึงหน้าขา ก็ล้ม พยายามวิ่งเช่นนี้หลาย ๆ เที้ยว นักมวยต้องเดินลงไปใต้น้ำลึก ถึงระดับหน้าท้อง แขนมือตกลงไปในน้ำ แล้วพลิกมือดันน้ำเพื่อให้เกิดอากาศผุดขึ้นเหนือน้ำรับใช้ศอกฟันลงไปที่น้ำ ซึ่งถูกอากาศผุดขึ้นนั้น การฟันศอกในน้ำต้องโยกตัวไปมาในขณะที่เปลี่ยนมือและจะต้องก้ม ๆ เงย ๆ เป็นการฝึกหลอกล่อส่วนตัว หลังจากนั้นก็ขยับลงไปที่ลึกระดับราวนม ใช้มือทั้งซ้ายขวา สับให้กระเด็นเข้าตาเพื่อฝึกสายตาให้มีประสิทธิภาพ จะได้ไม่กระพริบตาหรือหลับตาเวลาชกมวย (มงคล คำเมือง. 2532 : 55)

สำหรับการฝึกสมรรถภาพทางกายนั้น อาจารย์ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ กล่าวว่าครูมวยในสมัยนั้นจะออกอุบายให้นักมวยช่วยงานบ้าน เช่น งานตักน้ำดำข้าวผ่าฟืน เพราะในสมัยนั้นน้ำประปายังไม่มีใช้ต้องอาศัยน้ำจากแม่น้ำ คลองบึง น้ำบ่อและน้ำฝน ซึ่งบางครั้งอยู่ห่างไกลจากบ้านมาก การฝึกเช่นนี้จะทำให้นักมวยมีกล้ามเนื้อหัวใจแข็งแรงทนทาน การดำข้าวทำให้กล้ามเนื้อหน้าแขน หลังแขน หัวไหล่ และหน้าท้องแข็งแรง การผ่าฟืนไม้ที่ทำฟืนจะต้องตัดมาจากป่า ถ้าเป็นไม้ท่อนใหญ่ก็ต้องใช้ขวานโยน ซึ่งต้องจับสองมือ เมื่อตัดไม้ได้ก็แบกขึ้นหลังมาผ่าฟืนที่บ้านจึงทำให้กล้ามเนื้อข้อมือไหล่ แขน หลัง ขา หน้าอกและ

ห้องแข็งแรง นอกจากนั้น ครูมวยยังให้นักมวยปั้นดินมะพร้าว ดันหมาก เพื่อให้กล้ามเนื้อแขนขาและห้องแข็งแรงมาก ยังผลให้การฝึกมวยไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อนักมวยที่มีสมรรถภาพทางกายดี ครูก็สามารถต่อเพลงมวยใหม่ ให้ฝึกหัดได้รวดเร็วขึ้น และเมื่อประลองฝีมือกับนักมวยสำนักอื่น ก็มักจะชนะนักมวยจากสำนักที่มีสมรรถภาพด้วยกว่าเสมอ (ฉลอง

จากการสัมภาษณ์ของ ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ เมื่อวันที่ 8 ส.ค.42 กล่าวว่า เมื่อครูมวยเห็นนักมวยฝึกจรดและใช้อาวุธประเภทต่าง ๆ จนคล่องจึงจะสอนแม่ไม้และลูกไม้มวยไทยให้เมื่อนักมวยได้เรียนรู้ศิลปะมวยไทยจนครุพอใจแล้ว เมื่อถึงโอกาสที่เหมาะสมจึงจะครอบครูให้กับศิษย์ ส่วนมากจะเป็นวันพฤหัสบดี ซึ่งถือว่าเป็นวันครู

จากการสัมภาษณ์ของ ھرรษา เชาวน์ปรีชา เมื่อวันที่ 18 ส.ค.42 กล่าวว่า การครอบครู ตามประเพณีเดิมของมวยสายครูเมฆแห่งบ้านท่าเสา และพระยาพิชัยดาบหัก การครอบครู หมายถึงการที่ถูกศิษย์ได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปะมวยไทยจนหมดสิ้นแล้วมีความสามารถที่จะถ่ายทอดศิลปะมวยไทยตามคำรับของครูมวยสายนั้น มีความสามารถที่จะประยุกต์มวยให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ และแก้ไขปรับปรุงลูกไม้และเกร็ดไม้ต่าง ๆ ได้จนเป็นที่พอใจของครู ได้รับการถ่ายทอดเคล็ดลับและไม้ต่าง ๆ พอจะเป็นครูมวยต่อไปได้ทั้งยังสามารถขึ้นเวทีมวยโดยไม่ทำให้สำนักมวยต้องขายหน้าแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะทำในวันพฤหัสบดีก่อนเวลาเพล ที่บ้านของครูมวยหรือในโบสถ์ เป็นที่น่าสังเกตว่ามงคลที่สวมให้นั้นอาจจะเป็นมงคลประจำตัว เพราะมงคลนี้จะมีดวงพิชัยสงครามของผู้นั้นอยู่บนแผ่นยันต์สีแดง ซึ่งพันอยู่รอบมงคล มงคลนี้จะมีสีขาวแดง ถักด้วยด้ายดิบสีขาว 4 เส้น และสีแดง 4 เส้น แต่ละเส้นประกอบด้วยด้ายดิบหลายสิบเส้น ถักพอดีกับขนาดของศีรษะ แล้วบรรจบเป็นเส้นเดียว พอได้ระยะจากนั้นก็ถักเป็น 2 หาง โดยมีการผูกมัดไว้ที่ปลายและจะไม่ให้ใช้วัตถุแข็งเลย เพราะในอดีต นักมวยจะนำเอาแผ่นยันต์ที่ลงอักขระประจำสำนักและดวงพิชัยสงครามของผู้ที่ได้รับการครอบครูพันรอบมงคลส่วนหน้าเอาไว้ มงคลนี้โดยปกติจะได้รับการสวดคยัติไว้เรียบร้อยแล้ว (ถ้าใช้แผ่นยันต์พันรอบ) ถ้าไม่มีแผ่นยันต์ก็ไม่มีสวดคยัติแต่ประการใด แต่ถ้ามีโอกาสนำเข้าไปร่วมพิธีสวดคยัติเมื่อมีการบวชพระใหม่ ในการทำพิธีครอบครู จะต้องมี การเซ่นไหว้ครูแต่โบราณด้วยอาหารและสิ่งของดังนี้

หัวหมู 1 หัว ไก่ 1 ตัว ปลา 2 ตัว

มะพร้าวอ่อน 2 ใบ

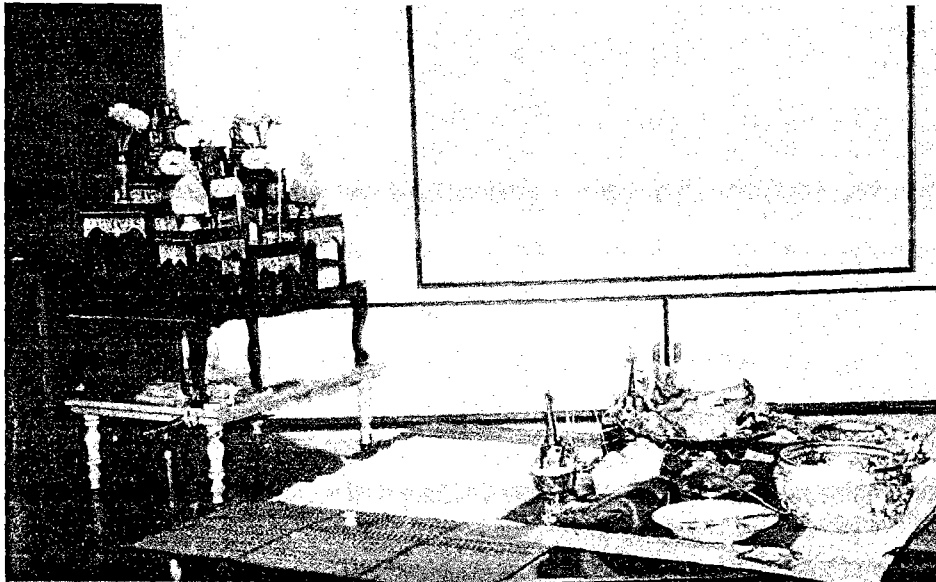
เหล้า 1 ขวด

ไข่ 2 ใบ (ในกรวยบายสี)

นมหรือโอรังตำหรับคาคเชือกพร้อมด้ายดิบ 2 คู่ ดอกไม้ 3 สี ดอกไม้ในแจกันอีก 2 ใบ หมากพลู บุหรี่ (อย่างละ 3 คำ/มวน) เงิน 12 บาท บายสี 1 คู่ รูป 1 แหนบ เทียนสีผึ้ง สีขาว 1 เล่ม จัน 1 ใบ (ไว้ใส่น้ำมันต์ที่มีผิวมะกรูด 3 ชิ้น สัมป่อย 9 ชิ้น และมะยม 9 ใบ)

มงคลของครูและลูกศิษย์ที่จะครอบ (อยู่ในพาน) แก้ว 4 ใบ (สำหรับใส่เหล้า 2 มะพร้าว 1 และน้ำ 1) ผ้าแดงกว้าง 2 เมตร ยาว 2 เมตร จำนวน 1 ผืน ผ้าขาวกว้าง 2 เมตร ยาว 2 เมตร จำนวน 1 ผืน กระจ่างรูป 1 ใบ

ของเหล่านี้จัดอยู่บนผ้าขาว โดยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ผ้าแดงให้ปูต่อจากผ้าขาวทางทิศตะวันตกเพื่อให้ครูบาอาจารย์ที่ล่องลับไปแล้วมานั่งรับเครื่องเซ่นไหว้ที่จัดไว้

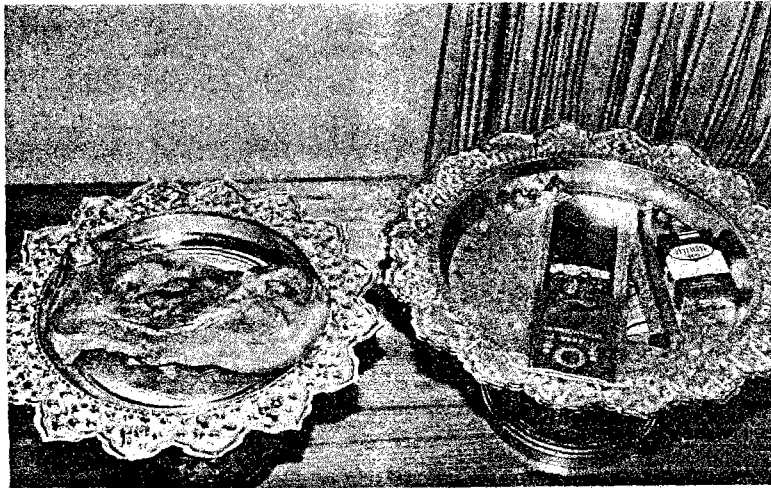
ภาพประกอบ 1

เครื่องเซ่นไหว้ครู

ภาพประกอบ 2

อาหาร เครื่องเซ่นและสิ่งของ

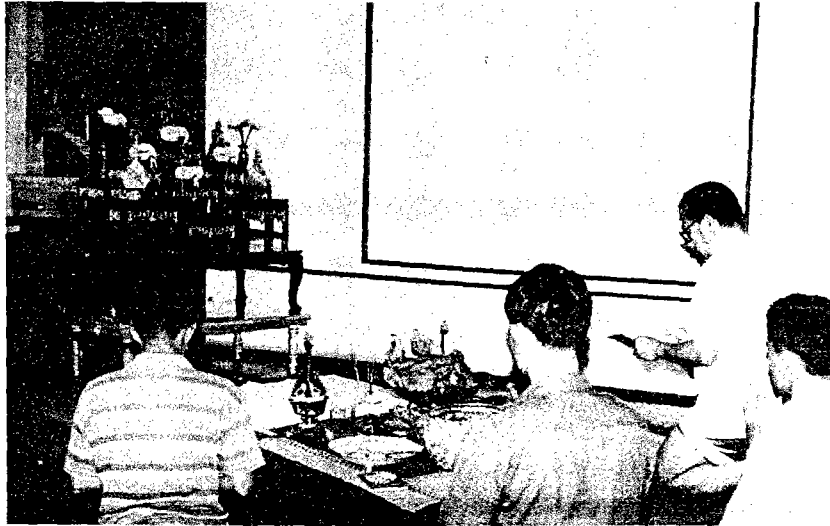
ภาพประกอบ 3
เครื่องเซ่นไหว้ครู ปี่ กลอง และฉิ่ง

นอกจากนี้ยังต้องมีกลอง ปี่ และฉิ่ง ที่ต้องบรรเลงในการไหว้ครูและการถวายมือ ซึ่งต้องมีเครื่องเซ่นไหว้คือ รูป เทียน บุหรี่ หมูต้ม เหล้า และเงินอีก 12 บาท (ต้องกระทำนอกโบสถ์)

ภาพประกอบ 4
มงคลของครูและศิษย์

พิธีเริ่มด้วยการให้ทุกคนจุดธูป 3 ดอก เพื่อไหว้พระ และจุดธูป 1 ดอก ปักบนเครื่องเซ่นทุกอย่างก่อนแล้วสวดชุมนุมเทวดา หลังจากนั้นครูหรือพระจะทำน้มนต์ (สวด 12 ตำนาน และมณฑุพระพุทธเจ้า) เสร็จแล้วครูหรือ พระพรหมน้มนต์ ให้ทุกคนที่มาร่วมพิธีหลังจากนั้นผู้ที่ได้รับการครอบจะต้องกล่าวขอครอบดังนี้

ภาพประกอบ 5
ครูและศิษย์จุดธูปไหว้พระ

ภาพประกอบ 6
ครูเริ่มทำน้มนต์

ภาพประกอบ 7
ครุทำน้ำมันต์

ภาพประกอบ 8
ครุพรมน้ำมันต์ให้แก่ศิษย์

“ลูกหลานขอระลึกถึงคุณครูที่ได้สอนศิลปะมวยไทยให้แก่ลูกหลานจนกระทั่งถึง
ครูเมฆซึ่งเป็นครูใหญ่ ครูเอี่ยม ครูเอม ครูโต๊ะ ครูโพ้ง ครูฤทธิ์ ครูแพ ครูพลอย และครู
ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ลูกหลานได้เล่าเรียนศิลปะมวยไทย และ
ยังไม่ได้ครอบครัวยังเป็นวันดี และได้ฤกษ์ ลูกหลานขอให้ครอบครูให้ด้วย
ถ้าเป็นสายพระยาพิชัยดาบหัก คำกล่าวจะต่างออกไปบ้าง ดังนี้

“ข้าพเจ้าขอคารวะ และระลึกถึงคุณครู ตั้งแต่ครั้งชาตฉลุ กัลป์ ที่ได้สอนศิลปะมวยไทยให้แก่ข้าพเจ้าอาทิเช่น เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเมืองพิชัย ครูเที่ยงบ้านแก่ง ครูมวยจ้าววัดท่าถนน ครูเมฆบ้านท่าเสา ครูดาบเหลือเมืองสวรรคโลก และครูมวยจีน บ้านสุโขทัยธานี พระยาพิชัยดาบหัก ซึ่งได้รวบรวมศิลปะมวยไทยให้เป็นระบบ และเผยแพร่ให้แก่ผู้สืบทอด ได้แก่ หลวงพิทักษ์ (เสือ) หลวงจง ครูแสง อุตระดิษฐ์ ครูขุนกวน ครูอยู่ ครูสอน แสงชัย และครูอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง ข้าพเจ้าได้เล่าเรียนศิลปะมวยไทย และยังไม่ได้ครอบครู วันนี้เป็นโอกาสดีข้าพเจ้าขอให้ครูได้โปรดครอบครูให้ด้วย”

เมื่อผู้จะครอบกล่าวจบ ครูจะกล่าวอบรมสั่งสอนให้ลูกศิษย์นำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและตนเอง และให้ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม อย่าได้ใช้วิชาไปในทางที่ผิด และให้พยายามศึกษาพัฒนาศิลปะมวยไทยต่อไปเรื่อย ๆ เพราะศิลปะมวยไทยจะหยุดอยู่กับที่ไม่ได้ ต้องประยุกต์และปรับปรุงให้ก้าวหน้าต่อไป เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและสังคมไทย นอกจากนี้มวยไทยควรจะคงความเป็นไทย ผู้ที่ฝึกหัดมวยไทยควรจะมีใจคอกว้างขวางและรู้ว่าศิลปะมวยไทยมีจุดเด่นหรือจุดด้อยอย่างไร ควรพัฒนาจุดเด่น และแก้ไขจุดด้อยต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งมิฉะนั้น ศิลปะมวยไทยจะสูญ ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชนชาติอื่นไม่ได้ ผู้ที่ได้รับการครอบครูจึงมีหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ ที่จะต้องปฏิบัติต่อไป

หลังจากที่ครูมวยไทยได้กล่าวจบ ครูมวยจะได้สวมมงคลบนศรีษะของผู้ที่ได้รับการครอบ ในช่วงนี้พระจะได้สวดชยันโต ให้แก่ผู้ที่ได้รับการครอบครู จากนั้นก็ทำการถวายอาหารเพลให้แก่พระสงฆ์ ระหว่างพระฉันเพลอยู่นั้น ปีกลองจะเริ่มบรรเลง เพลงไหว้ครู ผู้ที่ได้รับการครอบจะเริ่มรำรำครูจนจบสิ้นตามแบบฉบับที่ครูได้สั่งสอนเอาไว้ (สำหรับสายพระยาพิชัยดาบหักจะต้องออกมานอกโบสถ์ เพื่อรำรำไหว้ครูและถวายมือต่อไป

ภาพประกอบ 9

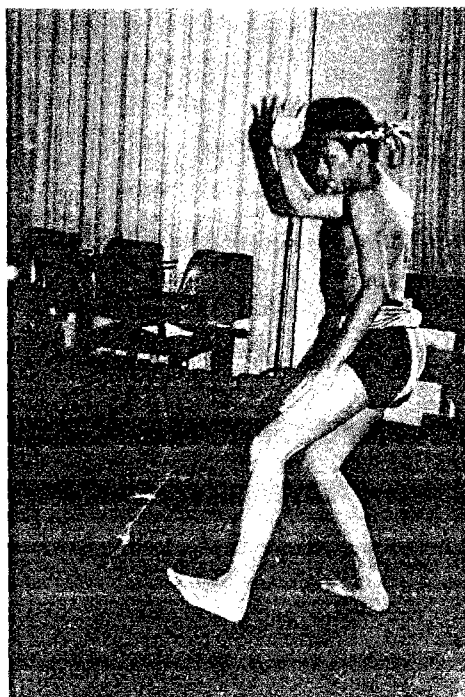
ครูสวมมงคลบนศรีษะของผู้ที่ได้รับการครอบครู

ภาพประกอบ 10
ศิษย์เริ่มรำไหว้ครู

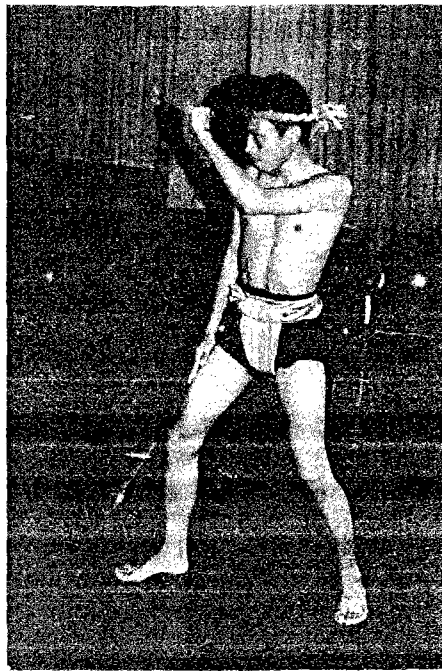
ภาพประกอบ 11
ทำรำไหว้ครูของศิษย์

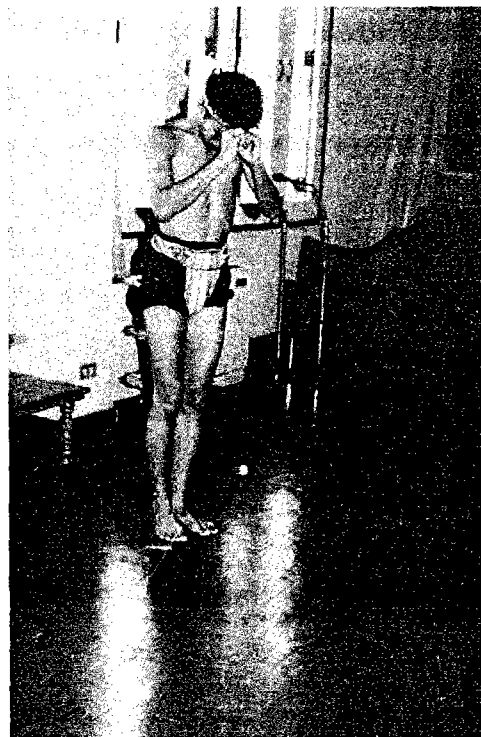
ภาพประกอบ 12
ทำท่าไหว้ครูของศิษย์

ภาพประกอบ 13
ทำท่าไหว้ครูของศิษย์

ภาพประกอบ 14
ทำรำไหว้ครูของศิษย์

ภาพประกอบ 15
จบการรำไหว้ครู

หลังจากนั้น ครูมวยจะเริ่มร่ายรำไหว้ครู ตามแบบฉบับที่ตนเองได้รับการครอบ
เอาไว้ทำร่ายรำอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ เพราะครูจะต้องพิจารณาดูว่ารูปร่างท่าทางแต่ละคน
เช่น รูปร่างเล็กอาจจะให้ใช้แบบสาวน้อยประแป้ง รูปร่างสูงเกร็งอาจใช้แบบอย่างสามชุก
รูปร่างสันทัดอาจใช้แบบพรหมสีหน้าใหญ่ หรือรูปร่างใหญ่อาจใช้ แบบพรหมสีหน้าน้อย
เป็นต้น แต่การเริ่มต้นจะเหมือน ๆ กัน คือเริ่มจากการไหว้พระแม่ธรณี ตามด้วยการไหว้
บรมครู (พระอิศวร) พระรัตนตรัยและครูผู้สั่งสอนวิชา หลังจากนั้นจึงเริ่มด้วยทำนั้งสำหรับ
สายพระยาพิชัยดาบหัก และทำยืนสำหรับสายท่าเสา ด้วยท่าสองเมฆ ใต้เมฆ (ถ้าเป็น
อย่างสามชุก) หรือ เสือลากหาง (ถ้าเป็นพรหมสีหน้าใหญ่หรือน้อย) จนจบการรำไหว้ครู

ภาพประกอบ 16
ครูมวยเริ่มร่ายรำไหว้ครู

ภาพประกอบ 17
ท่ารำไหว้ครูของครู

ภาพประกอบ 18
ท่ารำไหว้ครูของครู

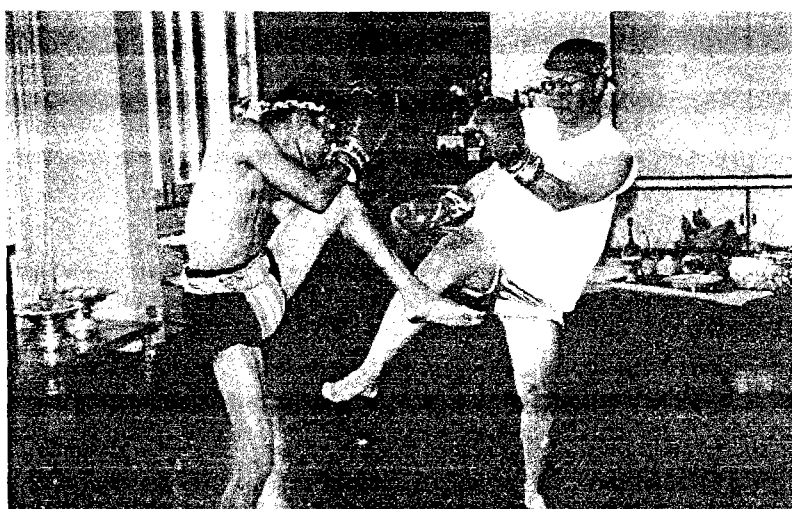

ภาพประกอบ 19
ทำรำไห้ครูของครู

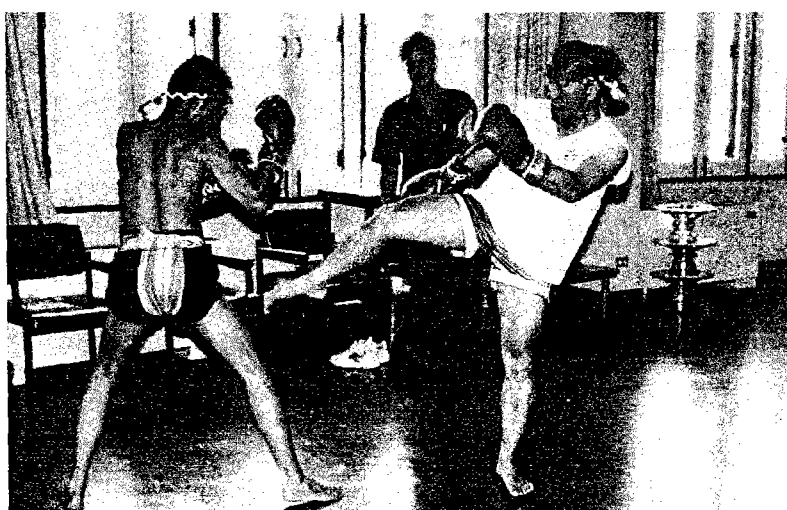

ภาพประกอบ 20
จบทำรำไห้ครู

เมื่อครูทำตามขั้นตอนการไหว้ครูเสร็จแล้ว ทั้งครูและลูกศิษย์ จะเริ่มการถวามมือ คือการประมือระหว่างครูและลูกศิษย์ ซึ่งถือว่าเป็นการสอนครั้งสุดท้าย ก่อนจบการเรียนจากครูผู้นั้น การถวามมือจะยาวหรือสั้นอยู่กัการกำหนดของครูเอง เพราะส่วนใหญ่ครูซึ่งอายุมากอาจจะไม่สามารถออกแรงได้มากนัก บางครั้งครูจะให้ลูกศิษย์อาวุโส ซึ่งได้รับการครอบไปแล้ว เป็นผู้ถวามมือกับผู้ที่ได้รับการครอบใหม่ก็ได้ ระหว่างการถวามมือ ปักลงจะบรรเลงเหมือนมีการต๋อสูบนเวทิมวย

ภาพประกอบ 21
ครูและศิษย์เริ่มการถวามมือ

ภาพประกอบ 22
การประมือระหว่างครูและศิษย์

ภาพประกอบ 23
การปะมือระหว่างครูและศิษย์

ภาพประกอบ 24
การปะมือระหว่างครูและศิษย์

ตามประเพณีของสายท่าเสาและของสายพระยาพิชัยดาบหัก หากครูผู้สอนวิชาตนยังอยู่ หรือศิษย์อาวุโสของครูยังอยู่ ครูจะไม่ครอบลูกศิษย์ของตนเอง แต่จะนำไปให้ครูของตนอีกทีหนึ่ง ยกเว้นแต่กรณีที่อยู่ห่างไกลจากกัน ทำให้ผู้อาวุโสกว่าตนไม่สามารถเป็นคนครอบให้ลูกศิษย์ของตนได้

หลังจากถวายมือแล้ว ทุกคนจะถอดมงคลงและนำมาไว้บนพานและทำการไหว้พระและครูผู้ล่วงลับไปแล้วทุกคน แล้วทำการถอนเครื่องเช่นไหว้ (สายพระยาพิชัยดาบหักก็กลับเข้าไปรับพรจากพระสงฆ์ หลังจากพระสงฆ์ฉันเพลเสร็จแล้ว) หลังจากนั้นทั้งครูและลูกศิษย์และแขกต่าง ๆ ก็นำเครื่องเช่นอาหารต่าง ๆ มารับประทานกันต่อไป การครอบครูก็จบลงโดยลูกศิษย์สายพระยาพิชัย จะนำมงคลของตนติดตัวไปด้วย และผู้ได้รับการครอบจะมีศักดิ์สิทธิ์เป็นครูมวยทุกประการต่อไป

(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 80-83)

2.1 รูปแบบการต่อสู้การใช้ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก

รูปแบบการต่อสู้และการใช้ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก ปรากฏว่ามีการใช้อาวุธไม้มวยไทยอย่างครบครัน เช่น การใช้หมัดชก การใช้เข่า การเตะ และการใช้ลูกถีบ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและสอบถามจากบุคคลที่มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สืบเชื้อสายสกุลและผู้สอนและผู้สืบทอดครูมวยของพระยาพิชัยดาบหักดังนี้

อาจารย์ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ กล่าวว่า ในสมัยนั้น มวยสายท่าเสาจะเน้นทางด้าน การ เตะ ต่อย และถีบ เป็นหลักจะเห็นได้จากชกของครูโต๊ะ ครูโพล่ง ครูฤทธิ์ ครูแพ และครูพลอย เลี้ยงประเสริฐ ทั้ง 5 คนนี้หาคู่ชกได้ยาก เพราะเป็นมวยที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดอุตรดิตถ์ จนตั้งขนานนามให้ว่า เท้าไว เหมือนสุนัข เมื่อประมาณ พ.ศ. 2466-2472 สนามมวยหลักเมืองท่าช้างครูโต๊ะ ครูโพล่ง ครูฤทธิ์ ครูแพ และครูพลอย ได้เดินทางไปชกมวยที่กรุงเทพฯ ในสมัยสวนกุหลาบ พอลงไปก็ได้ออกเพียง 2 คน คือครูฤทธิ์กับครูแพ

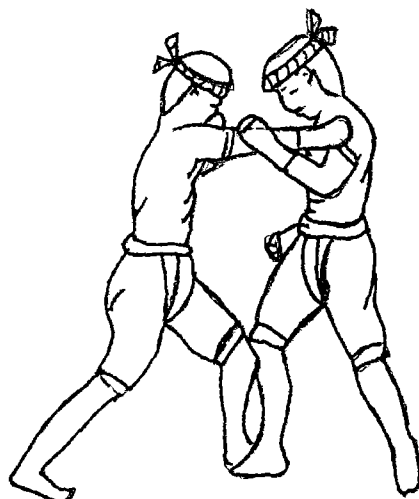
ครูฤทธิ์ เลี้ยงประเสริฐ ได้ชกกับ เสลิบ หรือบังเลิบ ส่วนครูแพ เลี้ยงประเสริฐ ได้ชกกับนายเจีย แยกเขมร พอระฆังดังนายเจียเดินจะจับทุ่มทำเดี่ยว ส่วนครูแพนั้นได้แต่ต่อย-ถีบ และหลบอย่างเดียว นายเจียได้ทีก็กระโดดจับเอาครูแพไว้ แล้วยกขึ้นสุดแขนจะทุ่มลงเวที ส่วนครูโต๊ะและครูโพล่งซึ่งเป็นพี่เลี้ยงเห็นตกใจกลัวว่าจะตายจึงตะโกนบอกน้องให้ถีบกระเพาะเยี่ยว ครูแพได้ยินก็ยกเท้าขวาขึ้นถีบที่ท้องของนายเจีย 2-3 ที สุดแรงเกิดมือของนายเจีย ที่จับเอาของครูแพก็หลุดทันที และนายเจียก็เซไปเอาหลังพิงเชือกข้างเวที ครูโต๊ะครูโพล่งเห็นดังนั้นก็ตะโกนบอกครูแพว่าไอ้แพ หนุ่มานถายแหวน เมื่อครูแพได้ยินก็ยกมือทั้งสองที่คาดเชือกอยู่ขึ้นหว่างอก ก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าแล้วย่อตัวลง เอามือทั้งสอง

กระทั่งเข้าที่ลูกกระตือรือร้นของนายเจีย สุดแรง นายเจียก็เต็งเชือก ครูแพเห็นดังนั้นก็เตะเข้าที่ท้องของนายเจียอีกครั้งหนึ่ง นายเจียล้มคว่ำลงบนเวที อาเจียนออกมาเป็นเลือดและก็ขาดใจตาย ส่วนครูฤทธิ์กับเสลี่ยงชกครบห้ายกเสมอกัน (ฉลอง เลี้ยงประเสริฐ. 2541 : สัมภาษณ์)

อาจารย์हररा เขาพนปรีชา ซึ่งเป็นเชื้อสายของพระยาพิชัยดาบหัก เจ้าของค่ายพิชัยรณยุทธ กล่าวว่ามวยทางสายของท่านส่วนมากจะเน้นทางด้านมวยรับ มากกว่ามวยรุก ซึ่งมวยของค่ายพิชัยรณยุทธนั้นจะขึ้นชกในแต่ละครั้งต้องฝึกหัดมวยของค่ายจนเชี่ยวชาญจึงสามารถจะขึ้นชกกับคู่ต่อสู้ต่างค่ายได้ โดยแต่ละครั้งจะเน้นการรับแล้วจึงตอบโต้เป็นหลัก (हररा เขาพนปรีชา. 2541 : สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ นายยอด สอนกำเนิด (สุรโต เลือดคนดง) นักมวยสายท่าเสา กล่าวว่า มวยของค่ายเลือดคนดงนั้นจะเน้นทั้งเกมรุก และเกมรับทั้งสองอย่างโดยเฉพาะหมัดและเตะจะเน้นเป็นพิเศษ โดยมีการใช้หมัดนำและหมัดตามและมีทั้งการเตะล่างสลับบน นอกจากนั้นแล้วแต่บุคคลที่จะพลิกแพลงท่าแม่ไม้และลูกไม้ที่จะใช้ในการชกในแต่ละครั้ง (ยอด สอนกำเนิด. 2541 : สัมภาษณ์)

จากการศึกษาประวัติการชกมวยของ นายทองดี ฟินขาว (พระยาพิชัยดาบหัก) พบว่ามีการต่อยหมัดนำและหมัดตาม เช่นตอนที่นายทองดี ฟินขาวชกกับครูนิลได้ต่อยหมัดทั้งซ้ายและขวาเข้าที่กกหูและไหล่ของครูนิล จนครูนิลเจ็บปวดที่แขน จึงได้แต่เตะอย่างเดียว

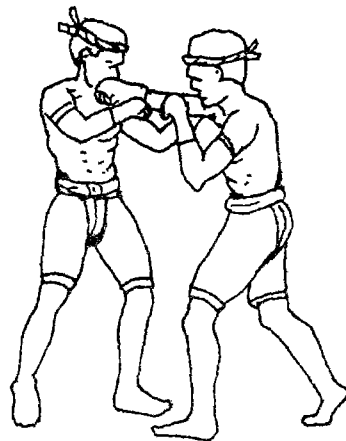

ภาพประกอบที่ 25

การต่อยหมัดซ้ายขวาที่กกหูและไหล่

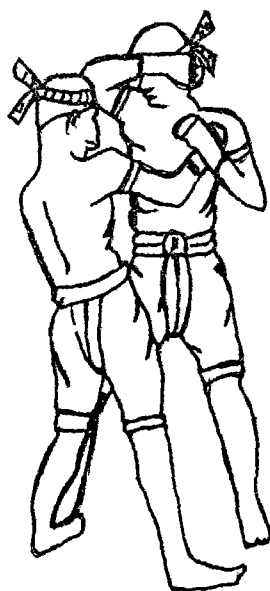
จะใช้เมื่อคู่ต่อสู้บุกเข้าประชิดแล้วจึงต่อยหมัดซ้ายขวาเข้าที่หัวไหล่ เพื่อให้คู่ต่อสู้ยกแขนไม่ขึ้น

นอกจากนั้น ยังมีการชกหมัดเข้าเป้าหมายสำคัญ คือการต่อยหมัดซ้ายขวาเข้า
ปลายคาง การชกเข้าที่ใบ้ตาของคู่ต่อสู้

ภาพประกอบที่ 26

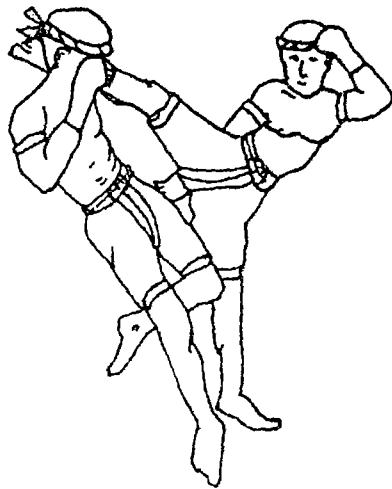
การต่อยหมัดซ้ายขวาเข้าปลายคาง และชกเข้าที่ใบ้ตา

ภาพประกอบที่ 27

การใช้ศอกฟันที่ศีรษะ

การใช้ศอก นายทองดี ฟินขาว ตอนชกกับครูห้าว ได้อาศอกฟันที่ศีรษะของครู
ห้าวถึง 2 ทีซ้อน ถึงกับศีรษะแตกถึงสองแผล

ภาพประกอบที่ 28
การเตะสูงที่ก้านคอหรือทักดอกไม้

การเตะมีการเตะตัดกลาง เตะสูงเป้าหมายก้านคอหรือทักดอกไม้ และการเตะเฉียงด้วยเท้าซ้ายขวา ดังเช่น นายทองดีเตะครูห้าวที่ปากครึ่ง จมูกครึ่ง จนครูห้าวหน้าหงายไป นายทองดี ฟันขาว รีบเตะสกัดไว้ถูกที่ก้านคอของครูห้าวเต็มแรง ยังผลให้ครูห้าวล้มลงสลบอยู่กลางสนาม หรือการชกของนายทองดี ฟันขาว กับนายหมึก ครูมวยของพระเจ้าตากสิน นายทองดี ได้เตะสูงเข้าที่ขากรรไกรซ้ายขวาสลับกันได้อย่างแม่นยำ จากนั้นนายทองดี ได้อาศัยความว่องไว หลบหลีก พร้อมกับเตะซ้ายสลับขวาแบบเตะเฉียงประคองไม่ให้ นายหมึกล้มลงและยังเตะที่ขากรรไกรซ้ายขวา หลายครั้งจนสลบคาสนามเช่นกัน

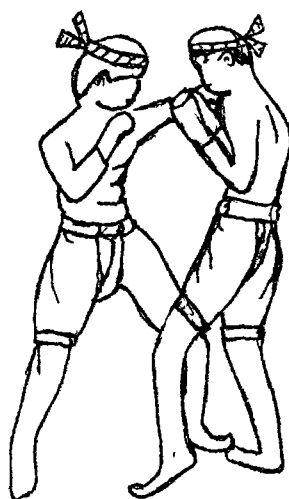
การใช้ชั้นเชิงกระโดดข้ามศีรษะ เช่นตอนนายทองดีชกกับนายถึง นายทองดีได้กระโดดข้ามศีรษะนายถึง เอาเท้าถีบที่ท้ายทอย แล้วกระโดดลงมาข้างหลัง กลับหน้ามาหานายถึง พอนายถึงหันกลับมาก็ถูกเตะเข้าที่ก้านคอเต็มแรง ล้มลงสลบแน่นิ่งอยู่กลางสนามนั่นเอง

ภาพประกอบที่ 29

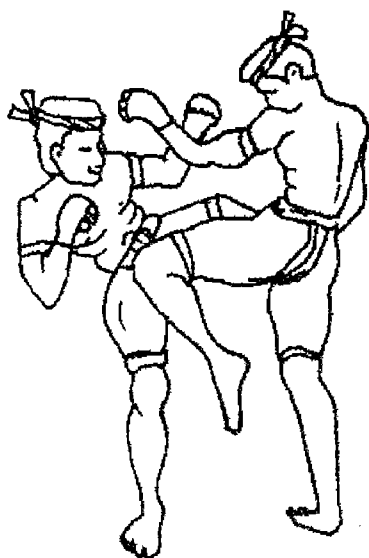
กระโดดข้ามศีรษะและเอาเท้าจับที่ท้ายทอย

ส่วนการป้องกันตัวของพระยาพิชัยดาบหัก เมื่อเป็นฝ่ายรับก็เช่นกันมีการถอยปิดหมัดปิดเท้า เช่นตอนชกกับครูนิล จะเห็นได้ว่าครูนิลหลอกล่อได้ที่ก็ชก เตะพันลำ นายทองดี ฟินขาว ถอยพละงปิดเท้าพละง นายนิลรุกตลอดในยกนั้น แต่นายทองดีไม่ได้ถูกหมัดและเท้าจ้ง ๆ เลยจนนัดเดียว

ภาพประกอบที่ 30

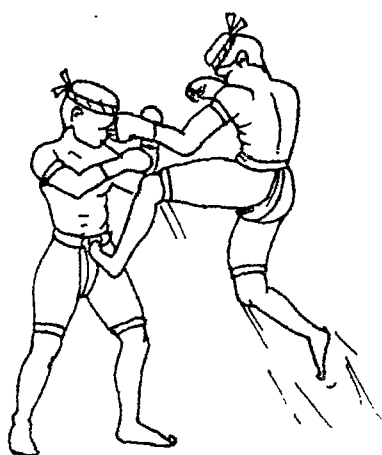
การถอยปิดหมัด

ภาพประกอบที่ 31
การจับขาคู่ต่อสู้แล้วกระทุ้งเข้าเข้าที่ท้อง

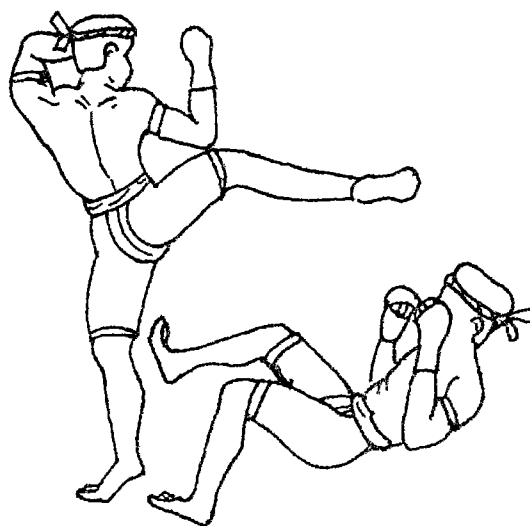
การจับขาคู่ต่อสู้ จะเห็นได้ว่า นายทองดี ฟินขาวได้ใช้จังหวะในขณะที่ครูนิลเตะแล้วจับขาครูนิลกระชากเข้าหาลำตัว กระทุ้งเข้าที่ท้องของครูนิล

นอกจากนั้นยังมีการกระโดดเหยียบชายพกตอนชกกับครูห้าว นายทองดี ฟินขาวได้กระโดดเหยียบชายพก และเลือกหมัดเข้าสู่เป้าตาของครูห้าว

ภาพประกอบที่ 32
การกระโดดเหยียบชายพก แล้วเลือกหมัดชกเข้าที่เป้าตา

การล้มตัวลงกับพื้นเช่นนายทองดี ฟันขาว ชกกับครูห้าว ครูห้าวโหมกำลังเข้าเตะ ต่อย ไม่ให้นายทองดี ฟันขาวตั้งตัวได้ นายทองดี ฟันขาวก็ถอยปิดด้วยความว่องไว และ ถอยไปจนติดเชือกสายสนาม เมื่อเห็นท่าไม่ดีก็ล้มตัวลงกับพื้น เพื่อให้รอดพ้นจากการ รุกอย่างบ้าเลือดของครูห้าว

ภาพประกอบที่ 33
การล้มตัวเพื่อหลบอาวุธคู่ต่อสู้

จะเห็นได้ว่า นายทองดี ฟันขาวได้ใช้อาวุธมวยไทยมีทั้งการใช้หมัด การใช้ศอก การใช้เข่า การใช้ลูกถีบ และการเตะอย่างครบครันการชกมวยสมัยนั้นนิยมจัดมวยต่างถิ่น หรือลูกศิษย์ต่างครูชกกัน ดังปรากฏที่นายทองดี ฟันขาวชกมวย ส่วนกติกาแข่งขันยังไม่ ปรากฏชัดเจนนัก ทราบเพียงแต่ว่าการชกไม่มีการให้คะแนนชกกันจนกว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะ ยอมแพ้ สังเวียนก็เป็นลานดิน ส่วนมากมักเป็นบริเวณวัด เวลาชกคาดเชือกและสวมมงคลที่ ศีรษะ ส่วนรางวัลนักมวยนั้น มีปรากฏว่านายทองดี ฟันขาว เคยได้รับเงินรางวัล 5 ตำลึง จากพระเจ้าตากสิน โอกาสการจัดการแข่งขันชกมวยไทย มักจะเป็นงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ หรือวันที่ถือว่าเป็นมงคล เช่นวันสมโภชน้องค์เจดีย์ วันถือน้ำพิพัฒน์สัตยาและการชกมวย ถวายหน้าพระที่นั่ง เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงต้องการทอดพระเนตร ซึ่งในโอกาสเช่นนี้ พวก ทนายเลอาก็จะจัดให้มีการแข่งขันชกมวยไทยขึ้น

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน

แม่ไม้มวยไทย หมายถึง ท่าของการใช้ศิลปะมวยไทยที่สำคัญที่สุด อันเป็นพื้นฐานของการใช้แม่ไม้มวยไทย ซึ่งผู้ฝึกมวยไทย จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติให้ได้ก่อนที่จะฝึกลูกไม้ ซึ่งถือว่าเป็นการใช้แม่ไม้มวยไทยที่ละเอียดขึ้น (โพธิ์สวัสดิ์ แสงสว่าง. 2522 : 5)

แม่ไม้นักศึกษาพลศึกษาของกรมพลศึกษาได้เรียนรู้และฝึกหัด แบ่งเป็นแม่ไม้มวย 15 แม่ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 414)

แม่ไม้มวย 15 แม่ มี

1. สลับฟันปลา (รับวงนอก)

แม่ไม้นี้ เป็นหลักหรือไม้ครูเบื้องต้น ใช้รับและหลบหมัดตรงของคู่ต่อสู้ที่ชกมา โดยหลบออกนอกเส้นแขนของคู่ต่อสู้ทำให้หมัดเลียดหน้าไป

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงที่หน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายสับไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ ก้าวเท้าขวาหลบไปทางข้างขวา 1 ก้าว พร้อมกับโน้มตัวเอนไปทางขวา ประมาณ 60 องศา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าข้างขวา ขาขวางอเล็กน้อย ศีรษะและตัวหลบออกวงนอกของหมัดฝ่ายรุกใช้มือขวาจับข้อมือที่แขนท่อนบนของฝ่ายรุก มือซ้ายจับกำหยางที่ข้อมือของฝ่ายรุก (ท่าคล้ายจับหักแขน)

2. ปักขาแหวกวัง (รับวงใน)

แม่ไม้นี้เป็นไม้ครูของการเข้าสู่วงในเพื่อใช้ลูกไม้อื่นต่อไป

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงที่หน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รับเท้าซ้ายไปข้างหน้าเฉียงไปทางข้างซ้ายเล็กน้อยภายในแขนซ้ายของฝ่ายรุก ตัวเอนประมาณ 60 องศา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าซ้ายพร้อมกับงอแขนทั้ง 2 ขึ้นปะทะ แขนท่อนบนและท่อนล่างของฝ่ายรุกไว้โดยเร็ว หมัดของฝ่ายรับทั้งคู่ชิดกัน (คล้ายท่าพนมมือ) สอดกางประมาณ 1 คืบ ศีรษะและใบหน้าที่บังอยู่ระหว่างแขนทั้งสอง คาคอยชำเลื่องดูหมัดขวาของฝ่ายรุก

3. ขวาชัดหอก (สอกวงนอก)

แม่ไม้นี้ใช้เป็นหลักสำหรับหลบหมัดตรงออกทางวงนอก แล้วใช้ตอบโต้ด้วยสอก

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงบริเวณใบหน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายสับไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รับเท้าเอนตัวไปทางข้างขวา ตัวเอนประมาณ 30 องศา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าขวา พร้อมงอแขนซ้ายใช้ศอกกระแทกขาโครงใต้แขนของฝ่ายรุก

4. อิเหนาแทงกริช (ศอกวงใน)

แม่ไม้นี้เป็นหลักในการรับหมัดตรง และใช้ศอกเข้าคลุมวงใน

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงบริเวณหน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับสับไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเอียงตัวไปทางซ้ายเล็กน้อย ตัวเอนประมาณ

60 องศา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าซ้ายของศอกขวาขนานกับพื้น ตีระดับชายโครงฝ่ายรุก

5. ยอเขาพระสุเมรุ (ชกคางหมัดต่ำก้มตัว 45 องศา)

แม่ไม้นี้ใช้รับหมัดตรงในลักษณะก้มตัวเข้างวงในให้หมัดผ่านศีรษะแล้วชกเสยคาง

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงที่หมายใบหน้าฝ่ายรับ พร้อมก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รับก้าวเท้าขวาพร้อมกับย่อตัวต่ำเข้าหาฝ่ายรุก งอเข่าขวา ขาซ้ายตั้งย่อตัวต่ำเอนไปข้างหน้าประมาณ 45 องศา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าขวาแล้วให้ยัดเท้าขวายกตัวขึ้น พร้อมกับพุ่งชกหมัดขวาเสยใต้คางของฝ่ายรุก หน้าเงยดูคางของฝ่ายรุก แขนซ้ายกำบังอยู่ตรงหน้าเสมอคาง

6. ตาเถรคำฟัก (ชกคางหมัดสูงก้มตัว 30 องศา)

แม่ไม้นี้เป็นหลักเบื้องต้นในการป้องกันหมัดโดยใช้แขนปิดที่ชกมาขึ้นไปข้างบน

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงบริเวณใบหน้าฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ รับก้าวเท้าซ้ายสับไปข้างหน้าทางกึ่งขวาของวงในของฝ่ายรุก แล้วใช้แขนขวาก่อป้องกันหมัดซ้ายที่ชกมาปิดขึ้นให้พ้นตัวงอเข่าซ้ายเล็กน้อยใช้หมัดซ้ายชกใต้คางของฝ่ายรุก

7. มอญยันหลัก (รับหมัดด้วยถีบ)

แม่ไม้นี้เป็นหลักสำคัญในการรับหมัดด้วยการใช้เท้าถีบยอดอก หรือท้อง

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงพร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ โยกตัวเอนไปทางขวาเอนตัวหนีฝ่ายรุกประมาณ 45 องศา ยืนบนเท้าขวา แขนทั้งสองยกงอป้องกันตรงหน้า พร้อมกับยกเท้าข้างซ้ายถีบที่ยอดอกหรือท้องของฝ่ายรุกให้กระเด็นออกไป

8. ปีกลูกทอย (รับหมัดด้วยศอก)

แม่ไม้นี้ใช้เป็นหลักในการรับ การเตะกราดโดยใช้ศอกกระแทกที่หน้าแข้ง

ฝ่ายรุก ยืนตรงหน้าพอได้ระยะเตะ ยกเท้าขวาเตะกราดไปบริเวณชายโครงของฝ่ายรับจากขวาไปซ้าย โนมัดตัวเล็กน้อย งอแขนทั้งสองป้องกันหน้า

ฝ่ายรับ รับโยกตัวไปทางซ้ายพร้อมกับก้าวเท้าซ้ายฉากไปข้างหลังให้แขนขวาก่อศอกขึ้นรับเท้าของฝ่ายรุกที่เตะมา แขนซ้ายงอป้องกันอยู่ตรงหน้าสูงกว่าแขนขวาเพื่อป้องกันพลาดถูกใบหน้า

9. จระเข้ฟาดหาง (รับหมัดด้วยเตะ)

แม่ไม้นี้ใช้ส้นเท้าฟาดไปทางข้างหลัง เมื่อคู่ต่อสู้ชกพลาดแล้วถลันเสียหลัก จึงหมุนตัวเตะด้วยลูกเหวี่ยงส้นเท้า

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรง พร้อมกับสับเท้าซ้ายไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รีบก้าวเท้าขวากระโดดไปทางข้างขวาให้พ้นหมัดฝ่ายรุก แขนงอกำบังตรงหน้าแล้วใช้เท้าซ้ายเป็นหลักหมุน เตะด้วยส้นเท้าขวาบริเวณท้องน้อยหรือคอ

10. หักวงโยธา (ศอกโดนขา)

แม่ไม้นี้ใช้แก้การเตะโดยตัดกำลังขา ด้วยการใช้ศอกกระทุ้งที่โคนขา

ฝ่ายรุก ยกเท้าขวาเตะกราดไปยังบริเวณชายโครงของฝ่ายรับ งอแขนทั้งสองข้างอยู่ตรงหน้า

ฝ่ายรับ รีบก้าวเท้าขวาเข้าหาฝ่ายรุกตรงหน้าเกือบประชิดตัว หันข้างตัวไปทางซ้าย เข้าขวางอเท้าซ้ายเหยียดตรงพร้อมกับใช้มือซ้ายจับเท้าขวาของฝ่ายรุกให้สูงศอกขวากระแทกที่โคนขาฝ่ายรุก ยกเท้าขวาฝ่ายรุกให้สูง เพื่อให้เสียหลักป้องกันฝ่ายรุกใช้ศอกกระแทกศีรษะ

11. นาคาบิดหาง (บิดขาจับตีเข่าที่น่อง)

แม่ไม้นี้ใช้รับการเตะโดยใช้มือทั้งสองข้างจับปลายเท้าบิดพร้อมกับใช้เข่ากระแทกขา

ฝ่ายรุก ยกเท้าขวาเตะกราดไปยังบริเวณชายโครงของฝ่ายรับ งอแขนทั้งสองข้างอยู่ตรงหน้า

ฝ่ายรับ รีบโยกตัวไปทางซ้ายยืนบนเท้าซ้าย มือจับส้นเท้าของฝ่ายรุกมือขวาจับที่ปลายเท้าบิดออกนอกตัว พร้อมกับยกเข่าขวาตีที่น่องของฝ่ายรุก

12. วิรุพหกกลับ (รับเตะด้วยถีบ)

แม่ไม้นี้ใช้รับการเตะโดยใช้ส้นเท้ากระแทกบริเวณที่โคนขา

ฝ่ายรุก ยกเท้าซ้ายเตะกลางลำตัวบริเวณชายโครงของฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ รีบยกเท้าซ้ายถีบไปที่บริเวณโคนขาซ้ายของฝ่ายรุกพร้อมทั้งยกแขนทั้งสองกั้นด้านหน้า การถีบนั่นต้องถีบให้เร็วและแรงถึงขนาดฝ่ายรุกหมุนกลับเสียหลัก

13. ดับขวาลา (ปิดหมัดชกต่อ)

แม่ไม้นี้ใช้แก้การชกด้วยหมัดตรงโดยชกสวนที่ใบหน้า

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายไปยังบริเวณใบหน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าแขนขวาคุมบริเวณปลายคาง

ฝ่ายรับ ก้าวเท้าขวาไปข้างหน้าถึงขาหลบอยู่นอกหมัดซ้ายของฝ่ายรุกเอี้ยวตัวไปทางขวา ปิดและกดแขนของฝ่ายรุกที่ชกให้ต่ำลง พร้อมกับใช้หมัดซ้ายชกบริเวณหน้าแล้ว พุ่งตัวกระโดดไปทางข้างขวา

14. ขุนยักษ์จับถึง (รับ-หมัด-เตะ-ศอก)

แม่ไม้นี้เป็นแม่ไม้สำคัญมากใช้ป้องกันคู่ต่อสู้ที่ไวในการชก เตะ และศอกติดพันกัน การฝึกแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1

ฝ่ายรุก ชกหมัดซ้ายตรงไปยังหน้าของฝ่ายรับพร้อมกับก้าวเท้าซ้ายสับไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ รับก้าวหน้าซ้ายสับหาตัวฝ่ายรุกตรงหน้า แขนขวาปิดแขนซ้ายของฝ่ายรุก ให้พ้นจากตัว

ตอนที่ 2

ฝ่ายรุก ยกเท้าขวาเตะกราดไปยังบริเวณชายโครงของฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ รับโยกตัวถอยเท้าซ้ายไปข้างหลังราวถึงซ้าย ย่อตัวใช้ศอกขวากระแทกที่ ขาขวาตอนบนของฝ่ายรุก

ตอนที่ 3

ฝ่ายรุก งอแขนขวากระแทกศอกที่ศีรษะของฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ รับงอแขนนั้นรับปะทะใต้ศอกของฝ่ายรุกแล้วรับ โยกตัวก้าวเท้าขวาถอยไปข้างหลังประมาณครึ่งก้าว

15. หักคอเฮอร์วั้น (โน้มคอตีเข้า)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงพร้อมกับสับเท้าซ้ายไปข้างหน้า หมัดขวาคูมอยู่บริเวณ คาง

ฝ่ายรับ ก้าวหน้าซ้ายสับไปตรงหน้าฝ่ายรุกอย่างรวดเร็ว พร้อมกับยกแขนขวา สอดปิดแขนซ้ายของฝ่ายรุก แล้วกระโดดจับคอฝ่ายรุกโน้มลงมาโดยแรงแล้วตีด้วยเข่า บริเวณใบหน้า

ลูกไม้มวยไทย หมายถึง ท่าทางการใช้ศิลปะมวยไทยที่แยกย่อยออกไปจากแม่ไม้มือ มีลักษณะละเอียดอ่อนมากมายหลายอย่าง ซึ่งผู้ฝึกย่อยออกไปจากแม่ไม้มือ มีลักษณะละเอียดอ่อนมากมายหลายอย่าง ซึ่งผู้ฝึกจะต้องผ่านการฝึกหัดแม่ไม้มวยไทยก่อนจึงจะฝึกลูกไม้ได้ดี

ลูกไม้ 15 ไม้มือ

1. เฮอร์วั้นเสยงา (แหวกชกเสยคาง)

ลูกไม้นี้คล้ายกับแม่ไม้มวยไทยไม้มือที่ 6 ชื่อดาเถรคำฝึก

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงไปที่ใบหน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า หมัดขวาคูมคางเสมอ

ฝ่ายรับ เอนตัวหลบเฉียงไปทางซ้ายเล็กน้อย เพื่อหลบหมัดซ้ายของฝ่ายรุก พร้อมกับใช้หมัดซ้ายแหวกหมัดคุมของฝ่ายรุก หมุนตัวไปทางขวาพร้อมกับใช้หมัดซ้ายชกเสยปลายคางของฝ่ายรุก

2. บาทาลูกพัคตร์ (ปิดหมัดเตะตรงหน้า)

ฝ่ายรุก ตั้งหมัดคุมเชิงโดยหมัดซ้ายนำ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า หมัดขวาคลุมปลายคางเตรียมจะชกหน้าฝ่ายรับด้วยหมัดซ้ายตรง

ฝ่ายรับ ตั้งหมัดซ้ายนำพร้อมก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้าเช่นเดียวกัน พอฝ่ายรุกชัยบตัวจะก้าวชกด้วยหมัดซ้ายตรง ฝ่ายรับรีบใช้มือขวาปิดหมัดซ้ายของฝ่ายรุกที่จะชกมาให้เบนไปทางขวาของฝ่ายรับพร้อมกับรีบเตะเท้าขวาตรงไปที่ปลายคางของฝ่ายรุก หรือใช้ฝ่าเท้าลูบหน้าฝ่ายรุกแทนการเตะปลายคาง

3. ชุนยักษ์พานาง (แหวกหมัดด้วยทุ่ม)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงพร้อมทั้งก้าวเท้าสับไปข้างหน้าหมัดขวาคุมเสมอคาง

ฝ่ายรับ รีบสับเท้าซ้ายก้าวออกนอกเท้าซ้ายของฝ่ายรุกยกแขนขวากระแทกข้อศอกปิดแขนซ้ายของฝ่ายรุกให้พ้นตัวพร้อมกับรีบอาศัยความเร็วเข้าชิดตัวฝ่ายรุก ใช้แขนซ้ายโอบกลางตัว (ตอนใกล้เอว) ของฝ่ายรุกใช้ตะโพกยกตัวฝ่ายรุกขึ้นทุ่มหงายหลังลงกับพื้น

4. พระรามน้าวศร (ปิดศอกชกเสยคาง)

ลูกไม้นี้ใช้แก้การตีศอกของคู่ต่อสู้

ฝ่ายรุก สับเท้าเข้าหาฝ่ายรับหรือเข้าชิดตัวยกศอกคู่จะกระแทกศีรษะ

ฝ่ายรับ สับเท้าเข้าหาฝ่ายรุกพร้อมทั้งยกแขนท่อนล่างขึ้นชนกับพื้นเพื่อรับศอกคู่ของฝ่ายรับ พร้อมกับให้ใช้หมัดตรงกันข้ามเสยคางของฝ่ายรุก พร้อมทั้งก้าวเท้าสับตามหมัดที่ชกไปด้วย

5. ไกรสรข้ามห้วย (หลบถีบเตะตรงถีบขาหลัง)

ลูกไม้นี้ใช้แก้ไม้บาทาลูกพัคตร์

ฝ่ายรุก กระโดดเตะปลายคางของฝ่ายรับ โดยวิธีเตะเสยขึ้นตรง ๆ ด้วยเท้าขวา

ฝ่ายรับ ก้าวเท้าซ้ายกระโดดหลบ ปลายเท้าขวาของฝ่ายรุก โน้มตัวไปทางซ้าย ยืนบนเท้าซ้าย พร้อมกับรีบสอดเท้าขวาถีบขาหลังของฝ่ายรุกที่เป็นหลักยืนอยู่บริเวณเข้า

6. กวางเหลียวหลัง (ตามเตะถีบด้วยส้นเท้า)

มีวิธีปฏิบัติ 2 ตอน

ตอนที่ 1

ฝ่ายรุก ตั้งหมัดขวาหรือซ้ายนำ เตรียมจะชกไปยังใบหน้าของฝ่ายรับพร้อมตัวก้าวเท้าไปข้างหน้า

ฝ่ายรับ เตรียมตัวจะเตะฝ่ายรุกที่ซ้ายโครง มือทั้งสองงอคุมบริเวณคาง

ตอนที่ 2

ฝ่ายรุก ต้องถอยรับเตะของฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ รีบหมุนตัวกลับโดยเร็ว โดยใช้เท้าข้างที่เตะในตอนแรกนั้นยันเป็นหลัก กลับหลังหันให้เท้าตรงกันข้ามถีบปลายคางหรือยอดอกของฝ่ายรุก

7. หิริญม้วนแผ่นดิน (รับเตะม้วนตัวแทงศอกกลับ)

ฝ่ายรุก เตะด้วยเท้าขวากระโดดไปที่บริเวณชายโครงของฝ่ายรับ ยืนบนขาซ้ายมือทั้งสองงอกำบังตรงหน้า

ฝ่ายรับ รีบยกแขนขวาท่อนล่างขึ้นรับลูกเตะของฝ่ายรุก พร้อมกับหันหลังใช้ศอกกลับหลังตีคาง หรือบริเวณใบหน้าของฝ่ายรุก

8. นาคมุดบาดาล (ก้มหลบรอดขาถีบขาพับ)

ลูกไม้ใช้แก้การเตะสูง

ฝ่ายรุก เตะด้วยเท้าขวาบริเวณคางหรือขมับ แต่ไม่ถูกที่หมาย ตัวหมุนตามเท้าขวาด้วยแรงเหวี่ยง

ฝ่ายรับ ก้มหัวหลบลอดใต้เท้าของฝ่ายรุกที่เตะมา แล้วรีบสอดเท้าขวาถีบขาพับทางซ้ายของฝ่ายรุกให้ล้มชะมาไป

9. หนูมานถวายแหวน (แหวกวงชกเสยคางด้วยหมัด)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายตรงไปยังบริเวณใบหน้าของฝ่ายรับ พร้อมกับสับเท้าซ้ายไปข้างหน้า แขนขวางอขึ้นปิดป้องกันคาง

ฝ่ายรับ เบนตัวหลบหมัดซ้ายของฝ่ายรุก พร้อมกับสับเท้าซ้ายเข้าชิดตัว หันซ้ายเข้าชิดอกฝ่ายรุก พร้อมกับกำหมัดทั้งสองชกเลือกขึ้นไปที่ปลายคางของฝ่ายรุก

10. ญวนทอดแห (ปิดถีบเตะศอกขาพับ)

ลูกไม้ใช้แก้ลูกถีบของคู่ต่อสู้

ฝ่ายรุก เตรียมใช้เท้าซ้ายถีบจิกหรือถีบนำไปยังบริเวณท้องของฝ่ายรับ

ฝ่ายรับ ก้าวเท้าหลบออกวงนอกใช้มือซ้ายปิดเท้าของฝ่ายรุกพร้อมจับข้อเท้าฝ่ายรุกแล้วใช้เท้าขวาเตะสอดใต้ขาพับฝ่ายรุกโดยรุนแรง เบนตัวไปทางขวาน้ำหนักอยู่บนเท้าซ้าย

11. ทะเลคำเสา (หลบวงในวงนอกศอกพินดาบ)

ฝ่ายรุก เตะฝ่ายรับด้วยเท้าขวาไปบริเวณชายโครง ตัวเอนและยืนบนเท้าซ้ายหมัดทั้งสองงอกำบังตัวเสมอ

ฝ่ายรับ รีบก้มตัวไปทางขวาและยกเท้าถีบด้วยสันเท้าที่โคนขาซ้ายของฝ่ายรุกซึ่งไยยันเป็นหลัก น้ำหนักตัวของฝ่ายรับอยู่บนขาขวา

12. หงส์ปีกหัก (หลบวงในวงนอกตอกพื้นแขน)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดขวาตรงไปยังบริเวณใบหน้าที่ของฝ่ายรับ พร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า หมัดซ้ายคุมเสมอคาง

ฝ่ายรับ สืบเท้าเข้าชิดตัวฝ่ายรุกโดยเร็ว ใช้หมัดซ้ายปิดหมัดขวาของฝ่ายรุกให้พ้นตัวพร้อมกับรีบใช้ศอกขวาฟันเฉียงใบหูลงไปถึงกลางแขนขวาที่นอนบน

13. ถักพวงมัลลย์ (หลบวงในแทงศอกที่หน้าอก)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดตรงไปยังบริเวณใบหน้าที่ของฝ่ายรับ เท้าซ้ายสับไปข้างหน้า พร้อมกับหมัดขวาคุมเสมอคาง

ฝ่ายรับ สืบเท้าเข้าหาฝ่ายรุกจนตัวอยู่ในแขนของฝ่ายรุก หมัดขวารีบปิดแขนซ้ายของฝ่ายรุกออกไปให้พ้นตัว พร้อมกับรีบยกศอกซ้ายแทงบริเวณแผ่นอกของฝ่ายรุก แทงซ้ำหลายๆ ครั้ง

14. เกรกวาดลาน (เตะขาขวา)

ฝ่ายรุก เตะด้วยเท้าซ้ายหรืออื่นในลักษณะเท้ายื่นคู่

ฝ่ายรับ เดินมวยเข้าหาพร้อมกับก้มตัวลงหลบให้เท้าฝ่ายซ้ายรุกผ่านศีรษะไป ใช้เท้าขวาเตะกวาดไปที่ข้อเท้าขวาของฝ่ายรุกสุดแรง ถ้ายืนจมมวยให้เตะกวาดขาที่อยู่ข้างหน้า

15. ผ่านลูกบวบ (หลบเข้าวงในฟันศอกตรงหน้า)

ฝ่ายรุก ชกด้วยหมัดซ้ายพร้อมกับก้าวเท้าซ้ายไปข้างหน้า หมัดขวาคุมเสมอคาง

ฝ่ายรับ รีบสืบเท้าซ้ายเข้าชิดตัวฝ่ายรุกอยู่วงใน หมัดขวาปิดแขนซ้ายของฝ่ายรุกให้พ้นตัวพร้อมกับรีบยกศอกซ้ายขึ้นเสมออกหนู ฟันลงใบหน้าที่ของฝ่ายรุก เมื่อฝ่ายรุกเตรียมถอยฉากจะชกด้วยหมัดขวาตัววัด ให้ฝ่ายรับรีบก้าวขาขวาตามติดตัว และใช้ศอกขวาตีบริเวณหน้าสลับกัน แขนตรงข้ามรีบปิดชายโครง เพื่อกันฝ่ายรุกหมายชายโครง

กลมวย

ยศ เรื่องสา (2515) ได้กล่าวถึงกลมวยไว้ในตำรามวยไทยดำรับพระเจ้าเสือดังนี้
กลมวยแบ่งเป็น กลมวยแก้หมัด 29 กล กลมวยแก้เท้า 23 กล กลมวยแก้เข้า 3 กล กลมวยแก้ศอก 4 กล และกลมวยงูโจม 23 กล

1. กลมวยแก้หมัด 29 กล

- 1) สลับฟันปลา กลมวยนี้เป็นไม้ครูเบื้องต้นของการหลบออกวงนอกเพื่อจะชักกลมวยไม้อื่นต่อไป
- 2) ปีกษาแหวกรัง กลมวยนี้เป็นไม้ครูของการเข้าสู่วงใน เพื่อใช้ไม้ต่างๆ ต่อไป

- 3) ชาวซัดหอก กลมวณนี้ใช้เป็นหลักสำหรับหลบหนีโดยตรงออกทางวงนอก แล้วโต้ตอบด้วยศอก
- 4) อิเหนาแทงกริช กลมวณนี้ใช้เป็นหลักในการรับหมัดชกตรง ด้วยการใช้ศอกเข้าคลุกวงใน
- 5) ยอเขาพระสุเมรุ กลมวณนี้ใช้รับหมัดตรงในลักษณะก้มตัวเข้าวงในให้หมัดผ่านศีรษะไปแล้วชกปลายคาง
- 6) ตาเถรคำฝัก กลมวณนี้เป็นหลักเบื้องต้นในการป้องกันหมัดโดยใช้แขนปิดหมัดที่ชกมาขึ้นข้างบน
- 7) มอญยันหลัก กลมวณนี้เป็นหลักสำคัญในการรับหมัดด้วยการใช้เท้ายันยอดอก หรือท้อง
- 8) ชุนศึกตีทวน กลมวณนี้ใช้รับหมัดคู่ต่อสู้ทางวงนอก แล้วใช้เท้าเตะเข้าบริเวณกลางตัวตอนหน้าท้องหรือชายโครง ไม้นี้เป็นไม้ที่รุนแรง
- 9) ดับขวาลา กลมวณนี้ใช้แก้หมัดตรง โดยชกสวนเข้าที่บริเวณใบหน้า
- 10) หนูไต่ราว กลมวณนี้เป็นแม่ไม้มของการฝึกผ่อนแรงหมัดที่ชกมาเพื่อชะลอแรงหมัดแล้วช่องว่างก็เปิด จะเตะ เข้า ชก สวนได้ตามใจชอบ
- 11) เอรารัดเสยงา กลมวณนี้ใช้แก้หมัดโดยใช้การหมุนตัวปิดหมัดและชกสวนออกไปด้วยหมัดเสยพร้อมกัน
- 12) หนูมานถวายแหวน
- 13) หงส์ปีกหัก กลมวณนี้ใช้แก้หมัด โดยถลันเข้าวงในใช้ศอกกระแทกหัวไหล่ให้หลุดหรือเคล็ดได้
- 14) ลักพวงมัลลย์ กลมวณนี้ใช้เข้าประชิดตัวศอกเสยเข้าที่ชายโครงหรือหลัง
- 15) ผ่านลูกบวบ กลมวณนี้ใช้รับเข้าประชิดตัวและข้างศอกเข้าที่แสกหน้า
- 16) ปิดปกชกด้วยศอก กลมวณนี้เป็นไม้ครูของการปิดหมัดอีกไม้หนึ่งโดยใช้เพียงแขนป้องกันศีรษะแล้วเบนตัวเล็กน้อยเพื่อให้หมัดผ่านชอกคอบไป
- 17) สวนทวน กลมวณนี้เป็นแม่ไม้มหรือไม้ครูสำหรับฝึกป้องกันหมัด เพียงสลับทำยืนเท้าแล้วเสือกแขนไปข้างหน้า หมัดของคู่ต่อสู้ก็จะผ่านไหล่ไป ทำให้เห็นเป้าหมายต่าง ๆ ที่จะทำให้ได้ตามใจชอบ
- 18) คลื่นกระทบฝั่ง กลมวณนี้ใช้แก้หมัด โดยม้วนตัวเข้าหา แล้วใช้ศอกหลังกระทุ้งเข้าที่ยอดอกหรือชายโครง
- 19) บาทาลูปพักตร์ กลมวณนี้ใช้มือปิดแล้วเตะตรงสวนขึ้นสู่เป้าหมายลูกคาง
- 20) ชุนยักษ์พานาง กลมวณนี้ใช้เข้าโอบตัวแล้วขัดขาทุ้มด้วยสะโพก ปัจจุบันกลมวณนี้ห้ามใช้บนเวที

- 21) พระรามจงถนน กลมวณนี้ใช้แก้หมัดโดยใช้หมัดกับเท้าพร้อมกันไป ใช้ได้ทั้งวงนอกและวงใน แล้วแต่จะเบี่ยงตัวใช้ในด้านใด
- 22) นารายณ์บันเคียร กลมวณนี้ใช้รับหมัด โดยใช้หมัดเหวี่ยงข้ามแขนสู่ศีรษะ หรือขมับ
- 23) ลูกคางจับหมัด กลมวณนี้ต้องอาศัยความแม่นยำของการเบี่ยงศีรษะ ประกอบการสลับตัวแบบมาย่องให้ดี จึงจะทำให้ได้ผล
- 24) รักแร้หักแขน กลมวณนี้ใช้รับหมัดตรงที่ชกมาสู่ใบหน้าด้วยการวัดแขน ปิดหมัดแล้วใช้รักแร้จับข้อมือแล้วเอาฝ่ามือกระแทกที่ข้อศอกเพื่อหักแขน
- 25) ศอกท้ายทอย กลมวณนี้ใช้แก้หมัดโดยลอดใต้หมัด แล้วถลันตัวออกพุ่งไปด้านหลัง กระแทกศอกเข้าสู่จุดหมายตรงท้ายทอย
- 26) นารายณ์ขว้างจักร กลมวณนี้ใช้สวนหมัดด้วยหมัดเหวี่ยงที่ทรงประสิทธิภาพ อาจทำให้ซี่โครงถึงหักได้
- 27) ล้มขุนทวน กลมวณนี้เป็นกลมวณแก้หมัด โดยใช้ลูกเตะด้วยหลังเท้า
- 28) หนูมานหักด่าน กลมวณนี้ใช้ศอกและเข้าพร้อมกัน เป็นไม้มวยที่ใช้สำหรับเข้าระยะใกล้หรือรับหมัดหรือศอกแล้วถลันเข้าระยะใกล้ ๆ ใช้ได้ทั้งวงนอกและวงใน
- 29) จระเข้ฟาดหาง (ฟาดหลัง) กลมวณนี้ใช้ส้นเท้าฟาดหลังเมื่อคู่ต่อสู้ชกมาสุดแรงแล้วถลันเสียหลักส่วนหลังว่างแล้วจึงหมุนตัวเตะด้วยลูกเหวี่ยง ส้นเท้าที่ใด

2. กลมวณแก้เท้า 23 กล

- 1) ปีกลูกทอย กลมวณนี้เป็นไม้สำคัญใช้รับการเตะกวาด โดยใช้ศอก กระแทกเข้าที่หน้าแข้ง
- 2) นาคาบิดหาง กลมวณนี้ใช้เป็นหลักรับการเตะ โดยใช้มือทั้งสองจับปลายเท้าบิดพร้อมทั้งใช้เข้ากระทุ้ง เพื่อให้หักหรือเตะ
- 3) หักวงไอยรา กลมวณนี้ใช้แก้การเตะโดยตัดกำลังขาด้วยการใช้ศอก กระทุ้งเข้าที่โคนขา
- 4) วิรุฬหกกลับกลมวณนี้ใช้รับการเตะโดยใช้ส้นเท้ากระแทกที่บริเวณโคนขา
- 5) ไกสรข้ามห้วย กลมวณนี้ใช้แก้เท้าที่เตะมาหมายใบหน้าโดยถีบสวนไปที่เข่าเป็นหลักของคู่ต่อสู้
- 6) หิริณม้วนแผ่นดิน กลมวณนี้เป็นแม่ไม้ของการศอกกลับหลังในลักษณะม้วนตัวเข้าไปตามแต่ฝ่ายรุกจะ เข้า ชก หรือเตะ ก็ใช้ม้วนตัวเข้าศอกกลับหลังได้ทั้งสิ้น

- 7) นาคมฤดาบาล กลมวณนี้ใช้ก้มตัวลอดเท้าที่เตะมาแล้วถีบเข้าที่เท้าขึ้นเป็นหลักให้ภายหลังล้มไป
- 8) ทะแยค้ำเสา กลมวณนี้ใช้เตะหรือถีบ โดยก้มตัวลงถีบเท้าที่เป็นหลักให้หงายลงไป
- 9) ฤาษีเหิน กลมวณนี้เป็นกลมวณชั้นสูงของไทยชั้นเผด็จศึกทีเดียว และผู้จะฝึกมันนี้ได้ ต้องรู้จักอาศัยแรงที่ส่งมาจากคู่ต่อสู้ช่วยผสมเป็นแรงจึงจะเกิดประสิทธิภาพ
- 10) พระรามเดินดง กลมวณนี้เป็นแม่ไม้มวยของการอาศัยแรงส่งของคู่ต่อสู้ที่เตะหรือโยนเข้ามาผสมกับแรงที่พุ่งตัว และการพุ่งเข้ารวม 3 แรงเข้าสู่เป้าหมาย
- 11) บรรพตถล่ม (ล้มทับแข่ง) กลมวณนี้ใช้แก้เท้าด้วยการล้มตัวลงใช้ศอกกระแทกโคนขา ก่อนแล้วลำตัวจึงทับลงตลอดเท้า อาจทำให้เท้าถึงหักได้
- 12) นางมณโฑนั่งแท่น กลมวณนี้ใช้จู่โจมหรือรับเท้าหรือหมัดได้ทั้งสิ้น โดยการหมุนกลับตัวเอาสะโพกพุ่งเข้าชนบริเวณอก ทำให้ศรีษะฟาดพื้นได้
- 13) รัดวงเอราวัณ กลมวณนี้ใช้สำหรับจับเท้าแล้วพุ่งสวนด้วยหมัด
- 14) ยันรูกมุล กลมวณนี้ใช้รับเท้าในลักษณะงอแขนป้องกันตัวแล้วย่อเท้าลงรับตรงข้อเท้า, น่องหรือข้อพับพร้อมกับรีบพุ่งตัว และชักให้คู่ต่อสู้หงายหลังไป
- 15) โค่นรูกมุล กลมวณนี้ใช้แก้เตะด้วยการก้มตัวลงให้เท้าที่เตะมาเลยหัวไป แล้วใช้มือทั้งสองลากเท้าที่ยันอยู่ของคู่ต่อสู้ให้หัวฟาดพื้น
- 16) นางมณโฑนั่งตัก กลมวณนี้เป็นกลมวณชั้นสูงของไทยโดยอาศัยแรงฝ่ายตรงข้ามที่เตะมาเป็นแรงส่งดันกันที่นั่งตักไปตีศอก
- 17) หักหลักเพชร กลมวณนี้เป็นไม้แก้เท้าโดยจับนั่งหักขา นับว่าเป็นไม้ที่รุนแรง
- 18) หนุมนพาดกุ่มภันท์ กลมวณนี้เป็นไม้รับเท้าที่รุนแรง ฉะนั้นเวลาใช้ควรให้เหมาะแก่สภาพการณ์
- 19) ลิงพริ้ว กลมวณนี้ใช้หลบหมัดหรือเท้าแล้วหลบไปข้างหลัง เหนียวไหล่ขึ้นเข้าลอยที่กลางหลัง
- 20) ญวนทอดแห กลมวณนี้ใช้แก้การถีบ โดยปิดขาให้เบนออก แล้วก้าวออกข้างเตะสวนเข้าที่ขาพับของคู่ต่อสู้
- 21) ทวนขุนศึก (ถีบด้วยสัน) กลมวณนี้ใช้แก้เตะ โดยเตะปมมือปะทะที่ปลายเท้าแล้วหันหลังส่งลูกถีบหลังเข้าที่อกหรือปลายคาง

- 22) กววมาร (สลายแรงเท้า) กลมวณี้เป็นไม้แก้เตะชั้นสูงของมวยไทย ผู้หัดจะต้องเป็นผู้ชำนาญการใช้แรงรู้จังหวะดีแล้ว ไม้นี้ถ้าใช้ศอกปาดตลอดแข้งของฝ่ายรุกอาจทำให้สลายแรงแข้งได้ แต่ถ้าไม้ใช้ฝ่ามือหัดปาดจนชำนาญจะเป็นไม้ต่อสู้ไม้สูงต่อไป เช่นกลอุชิเหิน ก็ต้องหัดไม้นี้เป็นพื้นฐาน
- 23) หนุมนแบกแข้ง กลมวณี้เป็นไม้แก้เท้า โดยลอดเท้าที่เตะมาพร้อมชกมัดพุ่งขึ้นสู่ปลายคาง ใช้เท้าเหยียบเท้าที่เป็นหลักของคู่ต่อสู้ เพื่อที่จะตั้งตัวขึ้น

3. กลมวณี้แก้เข้า 3 กล

- 1) พลิกแผ่นดิน กลมวณี้ใช้แก้เข้าที่พุ่งมา โดยใช้มือสอดเข้าข้อพับแล้วชกหรือผลักให้หายไป
- 2) กังหันต้องลม กลมวณี้ใช้แก้เข้าลอยที่พุ่งมาโดยเบี่ยงข้างหลบแล้วยื่นแขนสอดเข้าที่ข้อพับเข้า อีกมือผลักเข้าที่อก ให้หมุนหงายหลังลงหัวฟาดพื้น
- 3) เบนสุเมรุ กลมวณี้ใช้รับเข้าโดยถลันเข้าวงในใช้ท่อนแขนปิดให้เข้าเบนเพื่อให้เสียหลักเพื่อจะได้ใช้ศอกกระแทกหน้าฝ่ายรุก

4. กลมวณี้แก้ศอก 4 กล

- 1) พระรามนำวศร กลมวณี้ใช้รับศอกที่ขว้างมาจากทิศบนโดยย่อเข้าต่ำลงงอแขนใช้ท่อนแขนยันศอกไว้ แล้วชกสวนด้วยหมัด
- 2) พระรามหักศร กลมวณี้ใช้รับศอกเหวี่ยงในระยะประชิดตัวแล้วบิดแขน
- 3) พระรามฟาดศร กลมวณี้ใช้แก้ศอกเสยขึ้นโดยใช้สันมือสับเข้าที่ข้อพับ
- 4) พระรามยันศร กลมวณี้ใช้ป้องกันศอกเหวี่ยงโดยใช้มือยันไว้ที่ไหล่เมื่อแรงศอกสลายแล้วจะใช้ศอกกระแทกตอบหรือจับเหวี่ยงแล้วกระแทกขึ้นด้วยเข้าตามโอกาส

5. กลมวณิจูโจม 23 กล

- 1) หักคอไอยรา กลมวณี้ใช้เดินเข้าจับคู่ต่อสู้โน้มลงมาตีเข้าที่หน้าหรือยอดอกแบบจูโจมและรวดเร็ว
- 2) ขุนนัยักษ์จับลิ้ง กลมวณี้ใช้ฝึกหัดเบื้องต้น เรียกว่า รวมไม้ โดยฝ่ายรุกชก เตะ ศอก เป็นชุดออกไป ผ่านรับก็รับหมัด รับเตะ รับศอก เป็นชุด

- 3) กวางเหลียวหลัง กลมวณนี้ใช้จุใจมด้วยการเตะหรือถีบก่อน แล้วจึงตามด้วยเตะหรือถีบที่ปลายคางหรือล้นปี
- 4) ตลบขึ้น กลมวณนี้ใช้จุใจม โดยเปิดแขนทั้งสองขึ้นแล้วพุ่งเข้าที่หน้าท้องหรืออก
- 5) อีกาฉีกรัง กลมวณนี้ใช้จุใจมโดยแหวกแขนฝ่ายรุกกระโดดเข้าลอยเข้าที่คางหรือยอดอก
- 6) ตลบลง กลมวณนี้ใช้บุกจุใจมโดยใช้มือทั้งสองตะปบกดแขนคู่ต่อสู้ให้เปิดอก แล้วพุ่งเข้าสู่อกหรือหน้าท้อง
- 7) หนุมานแหวกฟอง กลมวณนี้ใช้จุใจมโดยกระโดดเข้าลอย พร้อมกับตะปบแขนคู่ต่อสู้ลง แล้วกระโดดเข้าลอยเข้าที่ยอดอกหรือคาง
- 8) นกคุ้มเข้ารัง กลมวณนี้ใช้สำหรับจุใจมคู่ต่อสู้ที่สูงใหญ่กว่า โดยคู่ตัวพุ่งลอยตัวพร้อมส่งหมัด ศอก เข้ากระแทกใบหน้า ลำตัวและท้องพร้อมกัน
- 9) ฤาษีมุตสระ กลมวณนี้เป็นแม่ไม้สำคัญของการพุ่งตัวเข้าทำร้ายคู่ต่อสู้ในลักษณะพุ่งตัวชนกับพื้น
- 10) หนุมานทะยาน กลมวณนี้เป็นไม้มวยชั้นสุดยอดของมวยไทย และน้อยคนนักจะฝึกได้สำเร็จ เพราะต้องอาศัยแรงหนุนจากการเตะมาประสานกับแรงพุ่งเข้าลอยเข้าทำคู่ต่อสู้อย่างต่อเนื่อง
- 11) หักคอเอราวัณกลมวณนี้ใช้บุกจุใจมขณะที่คู่ต่อสู้เดินมวยเข้าหาและงอขาหน้ามากเหมือนเป็นบันไดเดินขึ้นไปเหยียบแล้วเข้าเหมือนก้าวขึ้นบันได
- 12) ตะเพียนแผ่ดอ กลมวณนี้เป็นไม้จุใจมที่รวดเร็ว และทรงประสิทธิภาพยิ่งของมวยไทย
- 13) จระเข้ฟาดหาง กลมวณนี้เป็นไม้จุใจมที่รุนแรงมากโดยอาศัยการเตะฟาดอย่างรุนแรงหมายชอกคอ
- 14) ยันเอราวัณ กลมวณนี้ใช้บุกประชิด ใช้มื่อยันเข้าที่ยัน เพื่อป้องกันไม่ให้คู่ต่อสู้ใช้เท้าพร้อมกับยกเข้าฟาดไปยอดอกในลักษณะเหมือนไม้กระดก
- 15) เกรกวาดลาน กลมวณนี้ใช้จุใจมส่วนล่าง
- 16) พระรามตีทัพ กลมวณนี้เป็นไม้จุใจมหรือไม้ตาย เพื่อพิชิตให้เด็ดขาดเมื่อคู่ต่อสู้เผลอหรือใช้หมัดชกมาโดยการพุ่งตัวออกข้าง แล้วใช้หมัดกับเท้าออกไปพร้อม ๆ กัน
- 17) พระรามสะกดทัพ (เตะสลับขาด้วยสัน) กลมวณนี้เป็นไม้จุใจมที่รุนแรง โดยกระโดดพุ่งขึ้นทั้งแรงตัวและแรงขาที่ส่งไปที่สันเตะด้วยลูกสันผสมกับแรงกระโดดเข้าหาไปที่ล้นปีตลอดถึงคาง

- 18) บันเคียรทศกัณฐ์ กลมวณนี้เป็กลมวณลูกไม้ของนกคุ้มเขารัง โดยใช้กระโศก
เข้าทั้งสองข้างเข้าที่คาง สอดคู่กระแทกเข้าที่กระหม่อม
 - 19) ขว้างจักรนารายณ์ (หมุนตัวกลับหลังฟาดด้วยหลังหมัด) กลมวณนี้เป็นลูกไม้
ของกลหิริณม้วนแผ่นดิน การฝึกหมุนตัวกลับหลังต้องรวดเร็วและได้จังหวะ
จึงจะใช้ได้ผล
 - 20) พระรามเหยียบลงกา กลมวณนี้เป็นลูกไม้ของกลพระรามเดินดง
 - 21) รามสูรขว้างขวาน กลมวณนี้เป็นไม้จู่โจม โดยกระโศกเข้ารวบมือทั้งสองของ
ฝ่ายรุก แล้วขว้างศอกเข้าแตกหน้า เป็นกลมวณคู่กับเมฆฆาลอแก้ว
 - 22) หนุมานข้ามลงกา กลมวณนี้เป็นแม่ไม้ของการฝึกกระ โศกข้ามเท้าและใช้ลูกไม้
อื่นทำร้ายคู่ต่อสู้
 - 23) นารายณ์ข้ามสมุทร กลมวณนี้ผู้ที่ฝึกต้องฝึกกลหนุมานข้ามลงกาให้ชำนาญ
เสียก่อน จึงค่อยฝึกไม้นี้เพราะการกระ โศกข้ามแข้งต้องรู้ระยะความสูงของเท้า
ด้วยปฏิภาณตัวเอง ส่วนการกระ โศกข้ามหน้าตักนั้นมีระยะความสูงแน่นอน
- จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล จึงสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 การเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับรูปแบบแม่ไม้มวยไทย
ในปัจจุบัน

รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก	รูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน
1. ภาพประกอบที่ 25 - การค้อยหมัดซ้ายขวาเข้าที่กกหูและไหล่ ของคู่ต่อสู้	1. พระลักษณะห้ามพล (หมัดอัด) - กลสวนทวน - กลนารายณ์บันเคียร
2. ภาพประกอบที่ 26 - การค้อยหมัดซ้าย ขวเข้าปลายคาง และ ชกเข้าที่เป้าตา	2. - ดับขวาลา - ปักขาแหวกรัง - กลนารายณ์ขวางจักร - กาจักไข (หมัดตรงหน้า)
3. ภาพประกอบที่ 27 - การใช้ศอกฟันที่ศีรษะ	3. - ผ่านลูกบวบ - ชูนยักษ์จับลิง - พร้ายายแก่ (ศอกเหวี่ยง) - ถางป่า (ศอกคว่ำ) - ฟาดต้นไม้ (ศอกปนแขน) - หันพยัคฆ์ (ศอกอัด)

ตาราง 1 (ต่อ)

รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก	รูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน
4. ภาพประกอบที่ 28 - การเตะสูงที่ก้านคอหรือตัดดอกไม้	4. ลงต๋านประตุ (เตะเหวี่ยง - มานพเล่นชา (เท้าหน้าเตะเหวี่ยง) - มัจฉาเล่นหาง (เตะสามไม้, เตะเท้า, เตะคางและถีบ) - พาชีสับต๋าง (เตะติดตาม)
5. ภาพประกอบที่ 29 - กระโดดข้ามศีรษะเอาเท้าถีบที่ท้ายทอย	5. -
6. ภาพประกอบที่ 30 - การถอยปิดหมัด	6. ชุนยักษ์จับลิง (รับ - หมัด - เตะ - ศอก) - ตาเถรค้ำฝักข
7. ภาพประกอบที่ 31 - การจับขาต่อสู้แล้วกระทิงเข้าเข้าที่ท้อง	7. งูไล่ตุ๊กแก (เข้าสลับ) - ภูผาสะท้าน (เข้าอัด)
8. ภาพประกอบที่ 32 - การกระโดดเหยียบชายพก	8. - กลพระรามสะกดทัพ - โยธาสินธพ (ถีบเตะตรง - มอญยันหลัก
9. ภาพประกอบที่ 33 - การล้มตัวเพื่อหลบอาวุธคู่ต่อสู้	9. -

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายในการค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยจากเอกสารที่ศึกษาถึงประวัติของพระยาพิชัยดาบหัก ที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ข้อมูลขั้นต้น เช่น จดหมายเหตุ ใบบอก สารตรา และข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ เอกสาร บทความจากวารสาร ปรินต์นิพนธ์และหนังสือต่าง ๆ ที่เขียนถึงอัตชีวประวัติของพระยาพิชัย รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก และรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน และเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

สรุปผลการค้นคว้า

จากการศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย จะเห็นได้ว่า พระยาพิชัยดาบหัก เดิมชื่อจ้อย เป็นชาวเมืองพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่ออายุ 8 ปี บิดามารดา นำตัวไปฝากเรียนหนังสือกับท่านพระครู วัดมหาธาตุ (วัดใหญ่ เมืองพิชัย) จนอายุได้ 14 ปี ได้ฝึกหัดเกี่ยวกับการฟันดาบและชกมวยจากในวัด เคยชกต่อยกับลูกชายเจ้าเมืองพิชัย เพื่อนร่วมสำนัก พระยาพิชัยเป็นผู้ชนะจึงกลัวความผิด จึงหนีออกจากวัดมหาธาตุมุ่งหน้าไปทางทิศเหนือ เปลี่ยนชื่อเป็นนายทองดี ได้เลี้ยงชีพผจญภัยไปฝึกหัดชกมวยกับครูมวยบ้านแก่งชื่อเที่ยง ครูมวยบ้านท่าเสา ชื่อเมฆ เรียนฝึกฟันดาบกับครูดาบสวรรค์โลก จนมีฝีมือในการชกมวยและฟันดาบเป็นที่เลื่องลือ เป็นที่รักใคร่นับถือของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นที่ผ่านมา จนอายุ 21 ปี เดินทางผจญภัยไปจนถึงเมืองตาก ขึ้นชกมวยในงานถือน้ำพิพัฒน์สัตยาปราบครูมวยชื่อดัง เมืองตากพ่ายแพ้ยับเยิน พระเจ้าตากสินเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นพระยาตาก ครองเมืองตาก ทอดพระเนตรเห็นฝีมือการชกมวยของนายทองดี ก็โปรดปรานชุบเลี้ยงให้รับราชการอยู่กับพระเจ้าตากสินแต่งตั้งให้เป็นองครักษ์ใกล้ชิดมีบรรดาศักดิ์เป็น

หลวงพิชัยอาสา พ.ศ. 2325 ลั่นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตาก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ณ กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ ฯลฯ พระเจ้าตากสินถูกสำเร็จโทษสู่สวรรคต พระยาพิชัยดาบหักไม่ยอมอยู่เป็นข้าสองเจ้า บ่าวสองนาย กราบบังคมทูลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกบรมกษัตริย์ ขอถวายความกตัญญู ความจงรักภักดี ถวายชีวิตตามสมเด็จพระเจ้าตากสิน เด็ดเดี่ยวอย่างน้ำใจชาตินิทร ขอฝากบุตรชายให้รับราชการ สอนองพระเดชพระคุณ สืบไปภายหน้า จึงโปรดเกล้าฯ ให้ประหารชีวิต “พระยาพิชัยดาบหัก” เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2335

แรงบันดาลใจในการฝึกหัดกีฬามวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก จุดมุ่งหมายเพื่อการป้องกันตัวของลูกผู้ชายและเพื่อชกมวยกันในงาน เพื่อแสดงความสามารถของความเป็นเลิศ เพื่อเป็นหนทางของความเจริญก้าวหน้าในอนาคต

การฝึกหัดมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก จะต้องใช้เวลาฝึกอยู่นาน เพราะเชื่อว่าศิลปะมวยไทยมีอันตรายมาก หากพลาดพลั้งอาจพิการหรือเสียชีวิตได้ ก่อนฝึกหัดมวยจึงต้องมีวิธีการขึ้นครู หรือยกครูอย่างมีระเบียบแบบแผน บุคคลที่ครูยอมรับไว้เป็นศิษย์จะต้องผ่านการคัดเลือก และกลั่นกรองอย่างถี่ถ้วน และมีคุณสมบัติพอที่จะรับการถ่ายทอดวิชาจากท่านได้ ครูถึงจะรับเป็นศิษย์ หลังจากนั้นศิษย์จะช่วยทำงานบ้านแทบทุกอย่างเพื่อให้ครูมวยเห็นใจ เช่น การตักน้ำ ตำข้าว หาฟืน เป็นต้น จนครูมวยแน่ใจว่าศิษย์ของตนมีความมานะพยายาม สมควรที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ จึงทำพิธียกครูให้ในวันพฤหัสบดี ถือว่าเป็นวันครู ให้นึกมวยสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิญาณว่าเป็นคนดี ประพฤติชอบทั้งกาย วาจา ใจ ชื่อสัตย์สุจริต เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูมวย เคารพ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ สุภาพเรียบร้อยต่อบุคคลทั่วไป และจะไม่นำเอาศิลปะมวยไทยไปใช้ทำให้อันตรายต่อผู้อื่นโดยไม่มีจำเป็น เมื่อปฏิญาณตนแล้ว ครูมวยก็จะให้โอวาทอบรมแนะนำระเบียบแบบแผน และวิธีการฝึกหัดศิลปะมวยไทย

หลังจากได้รับคำแนะนำและข้อตกลง ครูมวยก็จะฝึกหัดการไหว้ครู และก้าว่าง และฝึกหัดพื้นฐานของมวยไทย การฝึกอาศัยสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติช่วย เช่น การเตะต้นกล้วย การชกผลมะนาว การปีนต้นมะพร้าว การวิ่งในน้ำ การทำงานหนัก เป็นต้น สถานที่ฝึกก็ฝึกกันตามวัด

รูปแบบการต่อสู้ และการใช้แม่ไม้มวยไทย ของพระยาพิชัยดาบหัก ปรากฏว่าพระยาพิชัยดาบหัก ได้มีการใช้อาวุธมวยไทยอย่างครบครัน ทั้งหมด เช่น เหว่ คอก จากการศึกษประวัติของนายทองดี พันขาว (พระยาพิชัยดาบหัก) พบว่า มีการต่อຍหมัดนำและหมัดตาม และการชก การเตะ การถีบ การเข้า การศอก เข้าส่วนสำคัญของร่างกายคู่ต่อสู้ ตลอดจนการทุ่ม ทับ จับหัก การกระโดดเหยียบชายพกและการกระโดดข้ามศีรษะ

รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน
แม่ไม้มวยไทยและลูกไม้ที่นักศึกษาพลศึกษาได้เรียนรู้และฝึกหัดติดต่อกันมาเป็นเวลานาน และโบราณจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แบ่งแม่ไม้มวยไทย 15 ไม้ คือ สลับฟันปลา ปักขาแหวกรัง ขวาชัดดอก อิเหนาแทงกริช ยอเขาพระสุเมร ตาเถรคำฟัก มอญยันหลัก ปักลูกทอย จระเข้ฟาดหาง หักวงไอยรา นาคาบิดหาง วิรุฬหกกลับ ดับชวาลา ขุนยักษ์จับลิ้น หักคอเอราวัณ

ลูกไม้ 15 ไม้ มี เอราวัณเสงา บาทาลูกพัตร ขุนยักษ์พานาง พระรามนำวศกรสรข้ามห้วย กวางเหลียวหลัง หิรัญม้วนแผ่นดิน นาคมุดบาดาล หนุมานถวายนวน ญวนทอดแห ทะเลคำเสา หงส์ปักหลัก ลักพวงมาลัย เถรกวาดลาน ผ่านลูกบวบ

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบันพบว่า นายทองดีได้ใช้ไม้แก้งลัม (ปัจจุบันกติกามวยไทยห้ามใช้) นอกจากนั้นยังได้ใช้ลีลายุทธ์ของมวยไทยเหยียบตรงแนวผ้าเคียนพุง และได้มีการต่อยหมัดหน้าและหมัดตาม ปัจจุบันเรียกหมัดหนึ่งสอง การชกเข้าเป้าตา เป็นแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน คือ ดับชวาลา แล้วยังมีการใช้ศอกฟันสับศอกซ้าย ขวา ลงบนศรีษะ ซึ่งอาจเทียบได้กับการศอกเฉียงขึ้นหรือเฉียงลง หรือการตีด้วยศอกหน้า หรือศอกตาม ในปัจจุบัน ส่วนการเตะของพระยาพิชัยดาบหัก ใช้การเตะตัดกลาง (เตะลำตัว) และการเตะสูง หมายถึง ก้านคอ หรือ ทัดดอกไม้ ปัจจุบันเรียกการเตะตัดบน คือจะใช้เมื่อคู่ต่อสู้ จดมวยไม่รัดกุม คือไม้ยกมือปิดใบหน้า ศรีษะ คอ ปลายคาง ท้ายทอย หน้าอก และไหล่ การเตะตัด สามารถเตะจากซ้าย ไปขวา และขวาไปซ้ายดังที่พระยาพิชัยดาบหัก เคยใช้เตะเฉียงด้วยเท้าซ้าย - ขวา การถอยปิดหมัด ปัจจุบันเป็นการป้องกันด้วยวิธีปิดหมัดคู่ต่อสู้จากนอกเข้าใน หรือวิธีปิดจากในออกนอก ส่วนการจับขาคู่ต่อสู้แล้วกระชากเข้ามาหาลำตัว พร้อมกับกระทุ้งเข้าเข้าที่ท้อง ปัจจุบันเป็นกลแก้มวยเตะของคู่ต่อสู้เราเรียกว่าเข้าโชน เข้าสลับ หรือเข้าอัด

อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทยนี้ จะเห็นได้ว่า กีฬามวยไทยได้มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมไทยเสมอมา ซึ่งนอกจากเป็นศิลปะประจำชาติที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมอันงดงามของคนไทยแล้ว กีฬามวยไทยยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนไทย ดังนั้นจึงทำให้นายทองดี ฟันขาว (จ้อย) คิดที่จะมุ่งมั่นในการที่จะฝึกมวยไทยไว้เพื่อเป็นศิลปะป้องกันตัวสำหรับลูกผู้ชาย และฝึกเพื่อไว้ชกมวยกันในสนามมวย เพื่อแสดงความสามารถของความเป็นเลิศ ทางด้านศิลปะมวยไทย เพื่อเป็นหนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าในอนาคต และเป็นการสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและวงศ์ตระกูล

การฝึกหัดมวยไทย ผู้ที่ฝึกจะต้องมีสุขภาพแข็งแรง อดทน มีสมรรถภาพสูง สามารถทำร้ายคู่ต่อสู้ให้พิการหรือถึงชีวิตได้ ส่วนวิธีการฝึกที่อาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ช่วยเช่น การเตะต้นกล้วย ชกลูกมะนาว ปั่นต้นมะพร้าว วิ่งตามทุ่งนา การใช้ผ้าขาวม้าพัน หมดข้อมู่แทนนวม การตักน้ำ ต่ำข้าว ผ่าฟัน วิ่งในน้ำ เป็นต้น ส่วนสถานการฝึกจะฝึกตาม บริเวณวัด การฝึกจะฝึกอย่างละเอียดดังที่นายทองดี ฟินขาวฝึก กว่าฝึกมวยไทยสำเร็จ ต้องใช้เวลาถึง 3 ปี การฝึกมวยไทยนั้นยังสามารถสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้าน ต่าง ๆ ให้แก่นักมวย เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริตดังเช่นนายทองดี ฟินขาว ได้แสดงความจงรัก รักดี ต่อพระเจ้าตากสินมหาราช เด็กชายบุญเกิด ที่เรียนวิชามวยไทยกับนายทองดี ฟินขาว ได้เฝ้าติดตามรับใช้ร่วมรบ เคียงบ่าเคียงไหล่กับพระยาพิชัยกระทั่วยอมตายในที่รบ เพื่อปกป้องพระยาพิชัย

ดังนั้นการฝึกหัดมวยไทยจึงต้องอาศัยความมานะพยายามมาก เพราะต้องทนต่อ ความเจ็บปวด การฝึกหัดที่ใช้เวลานาน การบังคับอารมณ์ไม่ให้โกรธ ความโกรธ นอกจาก จะประจานตนเองว่าไม่มีน้ำใจเป็นนักกีฬาแล้ว ยังเป็นช่องทางให้เสียเปรียบคู่ต่อสู้เป็นอัน มาก เพราะจะขาดสติยับยั้งการพิจารณาที่ถูกต้อง ขาดความสุขุมรอบคอบ ไม่สามารถใช้ ความคิดให้เกิดไหวพริบได้ (ชยันต์ อิศรพล. 2517 : 10)

รูปแบบการต่อสู้และการใช้แม่ไม้มวยไทย จากการศึกษาประวัตินายทองดี ฟิน ขาว ชกมวย พบว่า นายทองดี ฟินขาว ใช้วิธีการต่อຍหมัดหน้า และหมัดตาม ต่อຍเฉียงเป้า หมาย ฟินศอก ขึ้นเข้า เตะเฉียง ซ้ายขวา เตะสูง และตัดกลาง กระโดดข้ามศรีษะ เอาเท้าคืบ ที่ท้ายทอย แล้วกระโดดมาข้างหลัง กลับหันมาเตะก้านคอคู่ต่อสู้ ถอยปิดหมัดปิดเท้า จับขา คู่ต่อสู้กระซอกเข้ามาหลัดตัว แล้วกระทุ้งเข้าเข้าที่ท้อง การทุ้มทับจับหัก และการกระโด เหยียบชายพก ชกหมัดเข้าเป้าตา แล้วฟินศอกเข้าที่ศรีษะ ส่วนการดำเนินการแข่งขัน การจัด เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน จัดเพื่อคัดเลือกนักมวยฝีมือดี ไว้เป็นทหาร หรือเป็นทนาย เลือกและจัดการแข่งขันเป็นประเพณีนิยมสืบต่อกันมา กฎกติกาการแข่งขันก็ไม่มีอะไรมาก มีการคาดเชือกขณะชก สวมมงคลที่ศรีษะ ไม่กำหนดยก ไม่มีการให้คะแนน ชกกันจนกว่าจะ มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมแพ้ไป ชกบนพื้นดิน ไม่จำกัดรุ่น น้ำหนัก

รูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยใน ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าแม่ไม้มวยไทย แบ่งเป็น 15 แม่ และลูกไม้อีก 15 แม่ ดังนั้นรูปแบบการ ใช้แม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก ได้มีการใช้หมัดหนึ่งสอง การชกเข้าเป้าตา (ดับ ขวาลา) การสับศอกซ้ายขวาลงบนศรีษะ และการเตะตัดกลาง (เตะลำตัว) การเตะสูงถึงก้าน คอ หรือตัดดอกไม้ (เตะตัดบน) ซึ่งเชิงมวยเหล่านี้ เรียก “พินลำ”

การต่อย มีการปิดหมัด ปัจจุบันมีการใช้ 2 วิธี คือ ปิดหมัดคู่ต่อสู้จากนอกเข้าไป (Outside Parry) และการปิดจากในออกนอก (Inside Parry) ส่วนการจับขาคู่ต่อสู้แล้วกระชากเข้ามาหาลำตัว แล้วกระทุ้งเข้าเข้าลำตัว ปัจจุบันเราเรียกว่า เข่าโตน เข่าสลับ หรือ เข่าอัด

การกระโดดเหยียบขายพนักจะเป็นลูกถีบในปัจจุบัน ส่วนการแก่งลิ้ม เคยเป็นไม้มวยหนึ่งของไทย ปัจจุบันกติกามวยไทยห้ามใช้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมากนัก ดังนั้นควรจะต้องไปศึกษาสัมภาษณ์บุคคลเก่าแก่หลาย ๆ สาขา ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลที่ดีและแตกต่างกัน

2. ควรจัดให้มีการแข่งขันหรือมีการแสดงศิลปะมวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก เพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย เผยแพร่ให้เยาวชนไทยได้รู้จัก และมีความสนใจในกีฬามวยไทย โดยเน้นในเรื่องของเอกลักษณ์ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่คิงามของไทยให้คงไว้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์การฝึกและการใช้แม่ไม้มวยไทยแต่ละท่าของพระยาพิชัยดาบหัก ว่าได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง

2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์การฝึก และการใช้แม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก กับศิลปะการใช้อาวุธอื่น ๆ ร่วมด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา นาคพัฒนา. ภาควิชาประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิชย์,
2513.

กฤษณ์ วัชรพรการ. ศิลปมวยไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์เดอะริง, 2507.

✓ จรวย แก่นวงษ์คำ. มวยไทยมวยสากล. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นเตอร์เฮาส์, 2530.

ต้นสกุล วิชัยทัตตะ. ประวัติพระยาพิชัยดาบหัก. อุดรดิตถ์ : ส. ทรัพย์การพิมพ์,
2538.

ธวัช รัตนภิชาติ. เมืองไทยในทัศนะของฝรั่ง. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์,
2520.

ธิติมา พิทักษ์ไพรวิน. ประวัติศาสตร์ยุคโบราณ. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์,
2513.

บัว นิลอาชา ร.ท. แนวสอนวิชาอาวุธโบราณ. พระนคร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ,
2501.

ปัญญา ไกรทัศน์. มวยไทยยอดศิลปการต่อสู้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์,
2527.

ประชา ฤาษดกุล. ผู้ฝึกและกรรมการกีฬามวยสากลและมวยไทยปัตตานี. ปัตตานีการช่าง,
2530.

ประยุทธ สิทธิพันธ์. พระมหากษัตริย์กับประวัติศาสตร์ตำรวจสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วชิรการพิมพ์, 2520.

_____. มหาธีรราชเจ้า. พระนคร : สำนักพิมพ์มิตรสยาม, 2515.

_____. ราชสำนักไทย. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2506.

_____. ราชสำนักพระมงกุฎเกล้าฯ. พระนคร : สำนักพิมพ์ บริษัท ส. พยุงพงศ์ จำกัด,
2514.

_____. ราชสำนักสยาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิตรสยาม, 2516.

✓ โพร้สวัสดี้ แสงสว่าง. พัฒนาการกีฬามวยไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.

✗ ฟอง เกิดแก้ว. ประวัติพลศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์,
2520.

- ✓ ฟอง เกิดแก้ว และสุภาพ เจริญสวัสดิ์. มวยไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิชย์, 2526.
- มงคล คำเมือง. การศึกษาเกี่ยวกับกีฬามวยไทย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532. อัดสำเนา.
- มณเฑียร ดีแท้. ประวัติพระยาพิชัยดาบหัก. กรุงเทพมหานคร, 2521.
- ยศ เรื่องสา. ตำรามวยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2515.
- รังสฤษฎ์ บุญชลอ. มวยไทย. บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด, 2540.
- ✓ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : 2525.
- วิชัย เทียนน้อย. ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา,
2520.
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. สารคดีชุดบุคคลสำคัญประจำชาติไทย พระยาพิชัยดาบหัก. พิมพ์
ครั้งที่ 3. บริษัทคอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด, 2539.
- ✓ ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2507.
- _____. แผนแม่บทปรัณรงควัฒนธรรมไทย 2537. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิตนารถการพิมพ์,
2537.
- _____. ศิลปะมวยไทย. โรงพิมพ์คุรุสภา, 2541.
- ศรีสัชชาลัยบดี, พระยา. เอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์เมืองอุดรดิตถ์.
ศูนย์สารนิเทศวิทยาลัยครูอุดรดิตถ์. 6 - 8 กุมภาพันธ์, 2523. อัดสำเนา.
- ศิลปากร, กรม. ทำให้การของชาวกรุงเก่า. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2510.
- _____. ทำให้การของชาวกรุงเก่า ทำให้การของทูลหลวงหาวัดและพงสาวดารกรุงเก่า
ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ. พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, 2510.
- _____. พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. พระนคร : สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วน
จำกัดศิริพร, 2511.
- _____. พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ :
ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด, 2534.
- สถาบันวิจัย. การกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2533.

สมบัติ จำปาเงิน. กีฬามวยไทย. กรุงเทพฯ : วสุวิริยสถาน, 2533.

อนุমানราชธน, พระยา. เรื่องของชาติไทย. พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2483.

_____. วัฒนธรรมเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 6. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

_____. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2513.

อุทธรณ์ ปิตพยันต์. การพัฒนาการของกีฬาและพลศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

- เอกสารต้นตระกูลเกี่ยวกับการขอพระราชทานนามสกุล “วิชัยชัทคะ”
- แผนผังลำดับผู้สืบสกุล “วิชัยชัทคะ”

1. เอกสารต้นตระกูลเกี่ยวกับการขอพระราชทานนามสกุล "วิชัยศักดิ์"

พระ บ

ขอให้สมสกุลของชนศรีพัฒนกร (ทำย)
ตามทีชอมนั้นว่า "วิชัยศักดิ์" เขียนเป็นตัว
อักษรโรมันว่า "Vijaykadga"
อันเป็นมงคลนาม

ขอให้สกุลวิชัยศักดิ์มีความเจริญรุ่งเรือง
มั่นคงอยู่ในกรุงสยามชั่วกัลปาวสาน ๗๕

พระที่นั่งอุทกบนภูมิเลิศดียง
วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๖

ទំព័រ ១០ ៧
ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩

ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៧ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៨ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៩ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩

ពាក្យបញ្ជី

ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៧ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៨ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៩ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៧ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៨ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩
 ១១៩ ពាក្យបញ្ជី លេខ ១១៧, ១១៨, ១១៩

พินิจจำเริญให้รักแท้

มาซึ่งห่อทรวงได้ทรวง

บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

ซึ่งดั่งห่อทรวงเป็นหนึ่งอันของมารดาแม่ที่

ดลมาซึ่งเดิมชื่อห่อทรวงมารดาแม่ที่แม่ที่แม่ที่

ซึ่งดลมา บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

ห่อทรวงมารดาแม่ที่

ซึ่งดลมา บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

ซึ่งดลมา บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

ซึ่งดลมา บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

กับห่อทรวงมารดาแม่ที่

ซึ่งดลมา บัดนี้จึงจะขอไปจะบ่งให้มีมาในห่อทรวง

ซึ่งดลมา

ซึ่งดลมา

ซึ่งดลมา

ซึ่งดลมา

(๓๕) พระยาพิไชยดาบนักชาบการที่ดอนมหาเกษนกร
 เจดกกันวี่ พระยาพิไชยดาบนักเมณ(จอม)ของ
 ท้าวเจ้า ๗

ทั้งพระยาพิไชยเชียงแสนราชการทั้ง พระยาพิไชย
 เชียงแสน เปนบุตรพระยาพิไชยดาบนักพระยาพระ
 (โต) เปนน้องพระยาพิไชยเชียงแสนเมื่อน้องจอมบิดา
 มารดาเดวอกันเป้นบุตรของท้าวเจ้า ๗

(๓๖) หลวงจิ่ง (ทอง) ราชการที่ดอนมหาเกษนกร
 (โต) หลวงจิ่ง (ทอง) ๗ มารดาของพี่ เปนบุตรของ
 ท้าวเจ้า ๗

(๓๗) พระพล (ท้าว)บุตรหลวงจิ่ง (ทอง) พระพล (ท้าว) ๗ ราชการ
 ที่ดอนมหาเกษนกร เปนบุตรของท้าวเจ้า ๗

(๓๘) หลวงเทพ สังคสาม (เม่น) ดอนมหาเกษนกร
 เปนบุตรของพระยาธรรมสารสิน (เม่น) เปนน้องพระยา
 พิไชยพาหนทอง (โต) ราชการที่ดอนมหาเกษนกร
 มารดาของพี่ ๗

๑๑๖

หลวงเทพ สังคสาม (เม่น) บุตร
 ๑๑๗ หลวงเทพ สังคสาม (เม่น) บุตร

៣៦

ចំពោះ ១១ ឆ្នាំ រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

រាល់ ១០ ឆ្នាំ រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤.

រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

រហូតដល់

រហូតដល់

រហូតដល់

រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤
រហូតដល់ ៧. ៤៤៤

11/10/1966

1. Wiederholung
 2. Wiederholung
 3. Wiederholung

1941

2006/04/12
15:00
15:00

07-09-04

76089

17-00000-0000

the general

0145593
0145594

[illegible]

1954

[Signature]

๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐

เทพยดาทั้งหลายมาประชุมกันที่
บรรดาผู้เป็นทาสทาสีซึ่งจับไว้มาทาศึกษา
ให้สบายแต่ใช้ห้ามสวดอธิษฐานอันเป็นมงคล
ห้าม ~~สวดมนต์~~ สวดมนต์ ทานทาน แต่ด้วยพระพุท
ธะมหาเสวยบดหั้น ผู้ที่ผู้ให้ทานไม่รู้จัก แลเห็น
ก็ไม่ได้มาทาศึกษาด้วย บรรดาเทพยดาเหล่านั้น
ผู้เห็นด้วยจึงให้หนังสือไว้

THE NATIONAL ARCHIVES COLLEGE PARK, MARYLAND

นางสาว... กทม. โทร. ...

การทบทวนผลสัมฤทธิ์ของงาน

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

Tel: 011-2789111

11/10/1944

17 JAN 1971 11 01 AM

Percentage of total effort	Yellow perch (%)	White perch (%)	Rock bass (%)	Rock bass + yellow perch (%)	Rock bass + yellow perch + white perch (%)
0	0	0	0	0	0
20	20	20	10	20	20
40	40	40	40	40	40
60	60	60	80	80	80
80	80	80	100	100	100
100	100	100	100	100	100

615-2143

พระบรมราชสาสน์ไต่ถาม ราชเลขาณการในพระองค์ ขอแจ้ง
 ความให้ทราบว่ามีข้าราชการบางคน ซึ่งเป็น คณาญาติ รวม อยู่
 ในสกุล แห่ง ผู้ที่ ได้รับ พระ ราชทาน นาม สกุล ไป แล้ว แต่ มิได้ ทราบ ข้อ
 ความ จึง ได้ มี หนังสือ ถวาย บังคม ทูล พระ กรุณา ขอ พระ ราชทาน
 นาม สกุล เข้า ขึ้น มา อีก เนือง ๆ เป็น การ ลำบาก ที่ ต้อง สอบ ส่วน
 พระ เชื้อ พ กัน ทุก ๆ ราย ไป ๆ มิ ชดได้ ก็ จะ พ้น สกุล ไป ได้
 เพราะ ฉนั้น ขอ ให้ บังคม ผู้ที่ ได้รับ พระ ราชทาน นาม สกุล ไป แล้ว แต่
 ผู้ที่ จะ ได้รับ พระ ราชทาน นาม สกุล สืบ ต่อ ไป ประกาศ นาม สกุล
 ที่ ได้รับ พระ ราชทาน ไป นั้น ให้ บังคม คณาญาติ ทั้งหลาย ของ กัน ๆ
 ทราบ โดยทั่ว ๆ กัน เพื่อ ทัก การ ขอ พระ ราชทาน เข้า ๆ กัน
 ขึ้น มา อีก

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖

2. คำรับรองให้ใช้นามสกุล "วิชัยชัทตะ"

คำรับรองให้ใช้นามสกุล

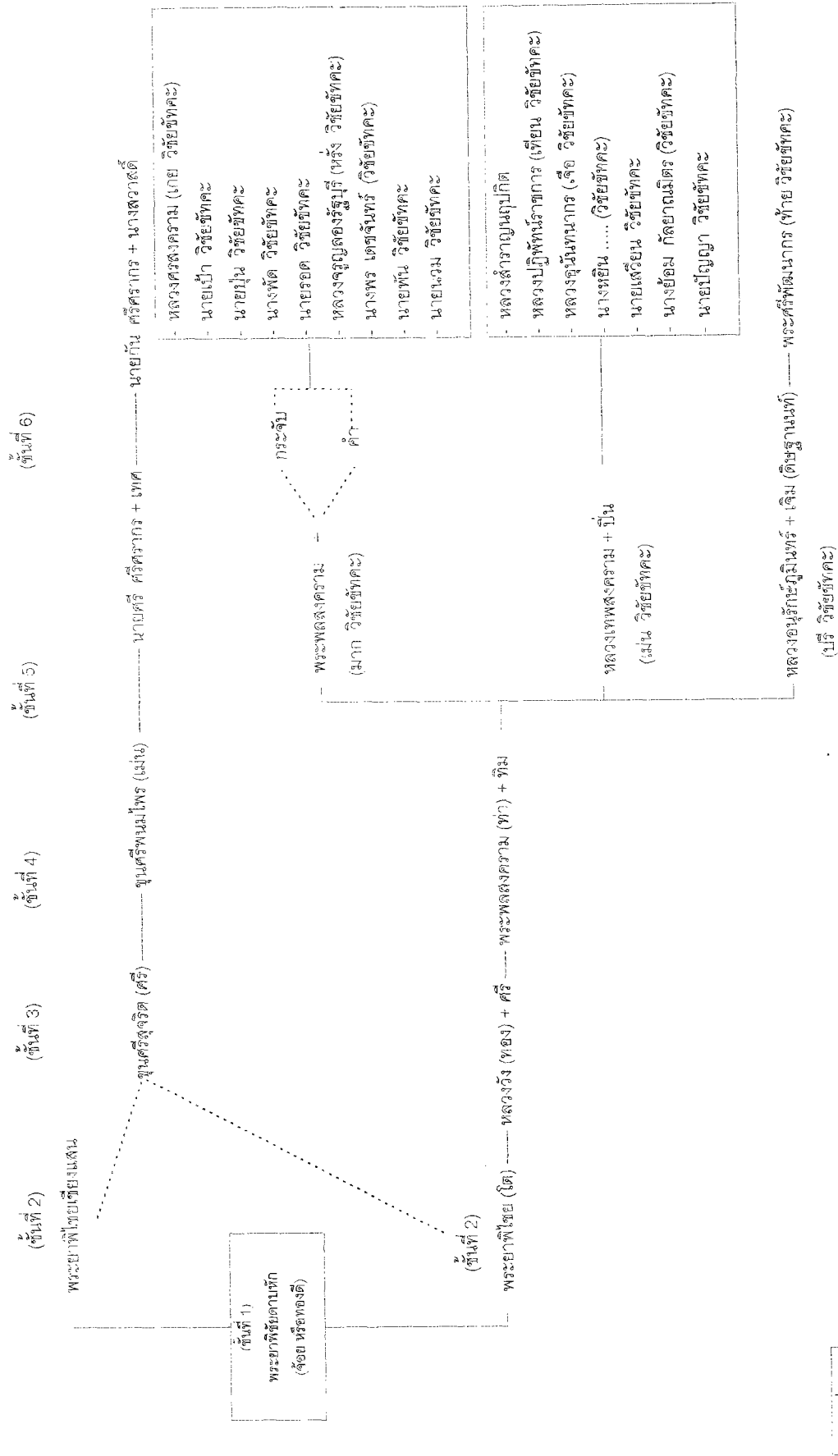
ข้าพเจ้า นายวิชัยชัทตะ (พระครูพัฒนคุณ) ซึ่งได้รับ
พระราชทานนามสกุล วิชัยชัทตะ โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชนัดดา พระราชโอรสองค์ที่ ๒๔๕๖ และโดย
นามสกุลนี้ ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานดือนเดียวและเป็นคนแรก และได้
อนุญาตให้บรรพบุรุษที่สืบสายโลหิตโดยตรงมาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้า
นามสกุลนี้
ข้าพเจ้าได้ขอส่วนมากเป็นเวลาช้านาน เพื่อจะได้พบเห็นได้จริง -
สมควรใช้นามสกุลนี้ ในทุกทั้งตามสายโลหิตของตระกูล บิดและมารดา
ได้ทราบโดยแน่ชัดว่า ทายาทบ้าง เชื้อนปรีชา เป็นบุตรของนางเจ้า ซึ่งคือ
บ้านเรือนอยู่ตำบลวัดพระธาตุ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงมาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นต้นตระกูล
วิชัยชัทตะ ด้วยดี

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงอนุญาตให้สายโลหิต เชื้อนปรีชา
ใช้นามสกุล วิชัยชัทตะ "ได้" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป

พระครูพัฒนคุณ

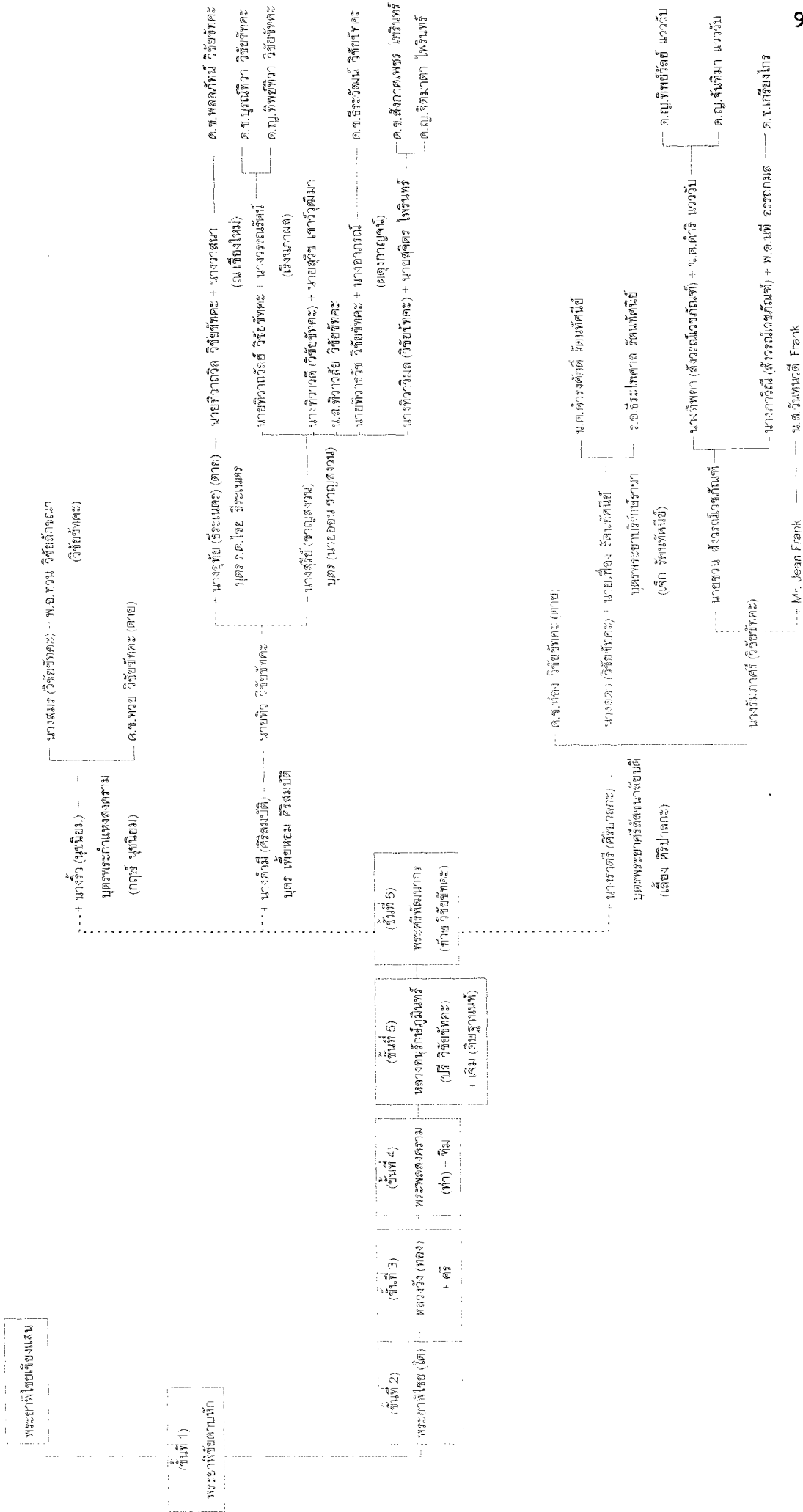
ณ วัดมหาธาตุ
๗ กรกฎาคม ๒๔๘๐

3. แผนผังลำดับผู้สืบทอด “วิรัชทัตตะ” และเครือญาติ

ผังที่ 1

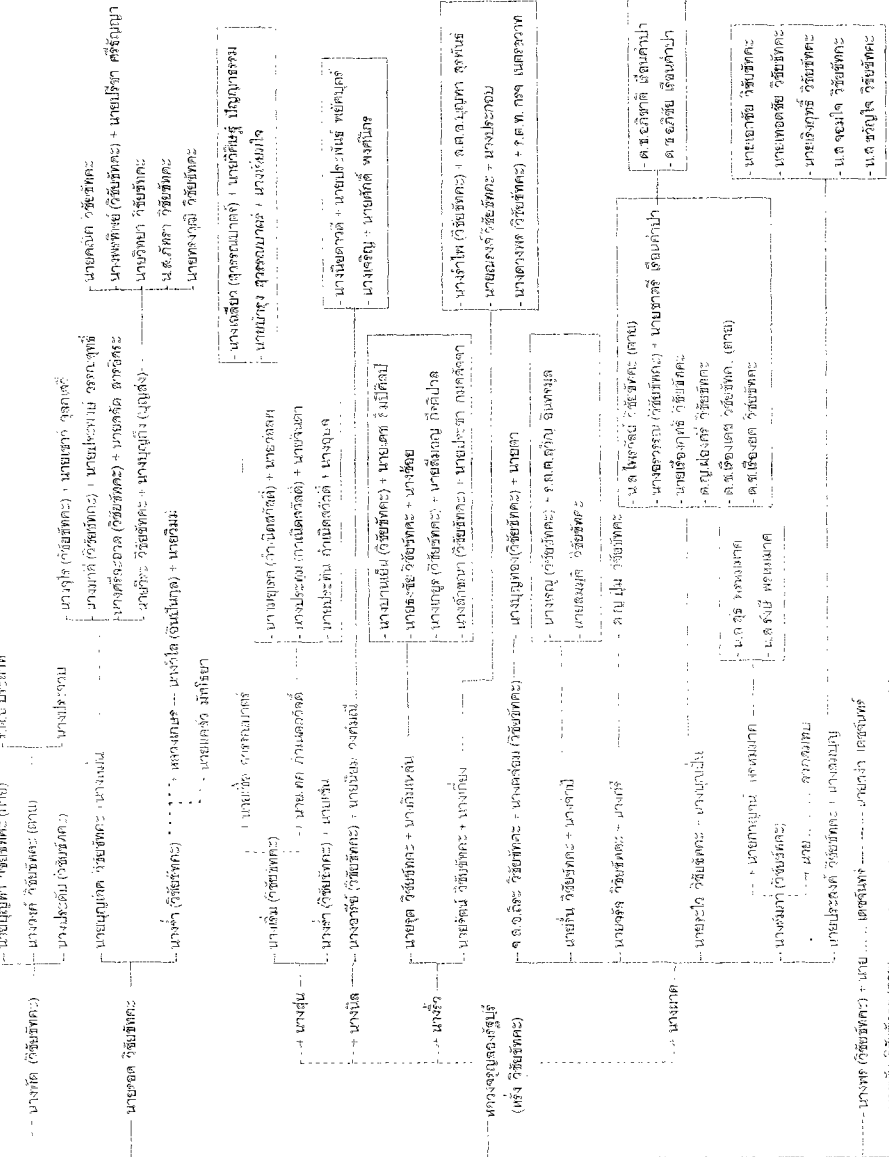
ท้าว วิรัชทัตตะ

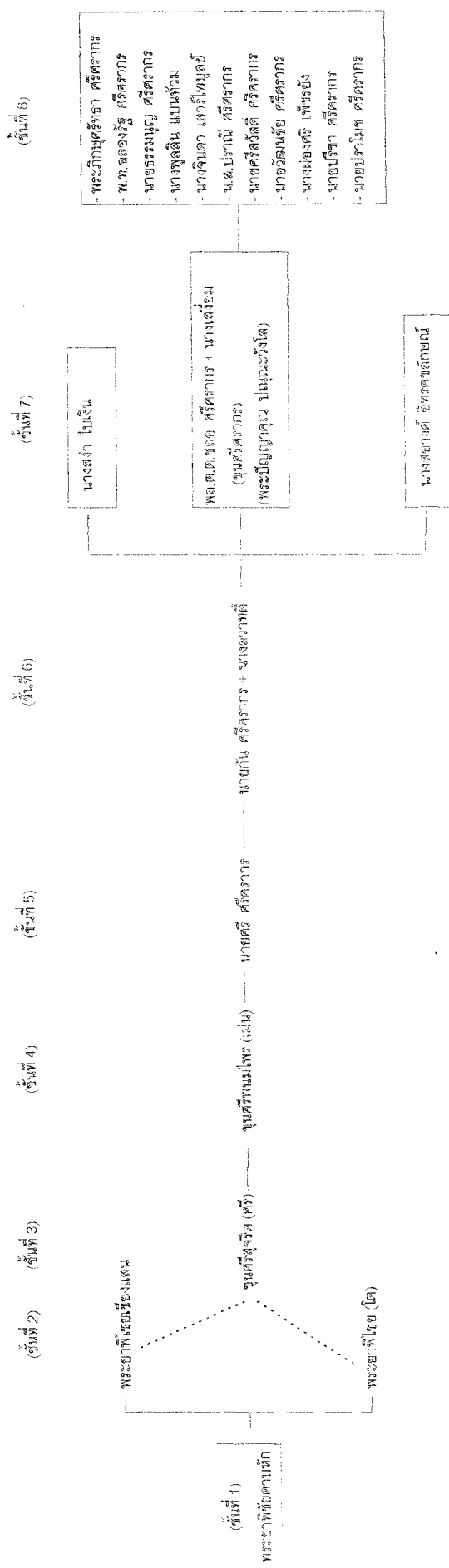
(ขั้นที่ 2)
พระยาพิไชยสีทองแสน

พระยาพิไชยสีทองแสน

นางกระจุย

ฝั่งที่ 4

ภาคผนวก ข

- คัพทเฉพาะในกีฬามวยไทย

ศัพท์เฉพาะในกีฬามวยไทย

การที่จะศึกษากีฬามวยไทยให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในคำเฉพาะ หรือศัพท์เฉพาะของกีฬามวยไทย เพราะศัพท์เฉพาะของกีฬามวยไทย จะกำหนดให้แน่นอนลงไปว่าศัพท์นั้น ๆ หมายถึง ความคิดรวบยอด (Concept) อะไรทำให้มองเห็นแนวความคิดชัดแจ้งขึ้น เช่นคำว่า ตา บางความคิดรวบยอดก็หมายถึง อวัยวะของร่างกาย แต่บางความคิดรวบยอดก็หมายถึง พ่อของแม่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการกำหนดศัพท์เฉพาะขึ้นมาก็มีแนวทางต่าง ๆ กัน เช่นมีการอธิบาย ศัพท์โดยยกรากศัพท์มาอธิบาย (Etymological) การแปลศัพท์ต่อศัพท์ การพรรณาลักษณะของสิ่งนั้น (Properties) พรรณาลักษณะร่วมกับสิ่งอื่น (Accidents) การยกสาเหตุ ของสิ่งนั้น ๆ ขึ้นอ้าง เช่น ยกมุ่งหมาย (Final) ยกผู้กระทำ (Efficient) และยกสาระหรือแก่น (Essential or Essence) ทำให้กีฬามวยไทยเป็นศิลปศาสตร์ที่มีรากฐานมั่นคงศาสตร์หนึ่ง

ศัพท์เฉพาะที่สำคัญในศิลปศาสตร์มวยไทยนั้นมีมากมาย แต่ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับพัฒนาการกีฬามวยไทยที่ได้มาศึกษาค้นคว้าพจนานุกรมได้ดังต่อไปนี้

1. กระจับ หมายถึง เครื่องป้องกันอวัยวะเพศของนักมวยเพื่อไม่ให้รับอันตรายเมื่อเวลาต่อสู้กัน กระจับมาจากคำว่า จับบั้ง ซึ่งหมายถึงเครื่องปิดที่ลับของเด็กหญิงทำด้วยเงิน ทอง หรือนาค สำหรับกระจับของนักมวยไทยในสมัยโบราณ นิยมใช้ผ้าขาวม้าผืนใหญ่พันให้หนา ผูกรัดเอว แล้วก็พาดผ่านหว่างขาห่อหุ้มอวัยวะเพศไว้ และไปเหน็บชายผ้าขาวม้าไว้ทางด้านหลังอย่างแน่นหนา บางคนก็นิยมใช้กะลามะพร้าว ซึ่งทำเป็นรูปร่างที่เหมาะสมและขัดเกลาร่างดี ห่อหุ้มอวัยวะเพศแล้วก็ใช้ผ้าพันทับอย่างแน่นหนาอีกชั้นหนึ่ง สมัยรัตนโกสินทร์ นิยมใช้หมอนเล็ก ๆ ทำเป็นรูปสามเหลี่ยมผูกรอบเอว และมีเชือกพาดเลยหว่างขาขึ้นไปผูกไว้ที่ด้านหลังเอว ดังสมัยที่ พุน พระขรรค์ชัย และสมาน ดิลกวิลาศ ยังใช้กระจับแบบนี้อยู่

การใช้กระจับเหล็กเริ่มมานิยมกันหลังจากที่นาย แอ ม่วงดี ได้เดินทางไปชกโชว์ศิลปะมวยไทยที่สิงคโปร์ได้นำเอากระจับเหล็กเข้ามาใช้ป้องกันอวัยวะเพศ เพราะเห็นว่าป้องกันได้ปลอดภัยดีกว่ากระจับที่ทำด้วยหมอน นักมวยคนอื่นเห็นนายแอ ม่วงดี ใช้กระจับเหล็กได้ผลดี ก็นิยมใช้แพร่หลายต่อมา สมัยที่นายแอ ม่วงดีนำเอากระจับเหล็กเข้ามาใช้ในประเทศไทยนั้นประมาณปี พ.ศ. 2472 ซึ่งตรงกับสมัยสนามมวยสวนสนุก

2. กระเดียดน้ำ หมายถึง การตักน้ำใส่ภาชนะ เช่นกระออม แล้วใช้แขนหนีบไว้ข้างลำตัวนำน้ำมาบ้าน ซึ่งการตักน้ำนี้ทำเป็นประจำจะทำให้ร่างกายแข็งแรง บึกบึน กล้ามเนื้อใหญ่ คอ ท้องแขน และหลังแขน รวมทั้งกล้ามเนื้อหน้าอกจะแข็งแรงมาก สมัยก่อน

นักมวยที่ไปขอเรียนมวยกับครูมวยจะต้องตักน้ำ ตำข้าว และผ้าพัน ให้ครูมวย ครูมวยจะให้ตักน้ำทำ กระเดียน้ำทุกวัน เมื่อเวลาฝึกหัดมวย เพื่อให้ร่างกายมีความแข็งแรงอดทน พร้อมทั้งจะฝึกหัดมวยได้อย่างดี

นอกจากนี้คำว่า กระเดียด ยังคงเป็นคำที่หมายถึง บริเวณซี่โครงด้วย เช่น ตะ กระเดียด หมายถึง ตะเข้ตรงบริเวณซี่โครงของคู่ต่อสู้ เป็นต้น

3. การพันมือ หมายถึง การใช้ผ้าพันรอบมือก่อนสวมนวมเพื่อเข้าแข่งขันชกมวยเพื่อป้องกันไม่ให้มือได้รับอันตราย ผ้าพันมือเป็นผ้าเนื้ออ่อน เล็กประมาณ 1 นิ้ว ยาวไม่น้อยกว่า 6 ฟุต พี่เลี้ยงและครูมวยให้นักมวยนั่งในท่าที่สบายที่สุด ให้คว้ามือและเหยียดให้นิ้วมือตรง ควรมีพี่เลี้ยงคอยประคองแขน เพื่อไม่ให้นักมวยใช้กำลังแขนมาก พี่เลี้ยงผู้พันมือ เริ่มพันผ้าโดยพันให้ค่อนข้างตึง พันให้เลื่อมและห่างจากข้อมือ ประมาณ 3 นิ้ว พันราว 6-7 รอบ บางคนนิยมเจาะผ้าให้เป็นรู โดยคล้องเข้ากับหัวแม่มือ เพื่อกันการคลายหลุดออก แล้วจึงพันข้อมือและหลังมือ เมื่อพันถึงหัวแม่มือก็พันย้อนไปทางข้อมือ จนถึงฝ่ามือ พันประมาณ 2 - 3 รอบ ให้นักมวยลองกำหมัดดูหลาย ๆ ครั้ง สำหรับบริเวณสันหมัด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญ พันสัก 2 - 3 รอบ ควรพันย้อนไปทางข้อมือทุกครั้ง เพื่อให้ผ้าได้กระชับกับฝ่ามือไม่เลื่อนหลวมคลายออก และเป็นการแน่ใจว่า การพันมือนี้ไม่แน่นจนเกินไป แล้วพันต่อไปจนเหลือผ้าอีกประมาณ 20 นิ้ว ให้ฉีกตรงกลางออกเป็น 2 ส่วน ขมวดเป็นเงื่อนหรือผูกไว้กลางฝ่ามือ แล้วให้นักมวยกำหมัดดูอีกครั้ง จึงใช้ผ้าเย็บปิดทับเงื่อนนั้น

4. คาตเชือก หมายถึง การนำเอาเชือก ด้าย หรือผ้ามาพันมือเพื่อป้องกันไม่ให้มือได้รับความบาดเจ็บ เมื่อเวลาชกมวยในสมัยโบราณ หรือหมายถึง การนำเอาเชือก ด้าย หรือผ้ามาพันมือและผูกตาบให้กระชับแน่น เวลานั้นกรบสมัยโบราณจะออกรบด้วยดาบ 2 มือ เป็นการป้องกันไม่ให้มือได้รับความบาดเจ็บ และป้องกันไม่ให้ดาบหลุดออกจากมือขณะต่อสู้กัน

5. จรด หมายถึง ทำเตรียมต่อสู้ของมวยไทย การตั้งท่าเตรียมต่อสู้โดยเอาเท้าซ้ายออกไปข้างหน้า เท้าขวาอยู่ข้างหลัง แขนซ้ายยกสูง งอข้อศอก มือซ้ายอยู่ระดับเอว คู้ เท้าซ้าย มือขวาอยู่ระดับหางคิ้วขวา น้ำหนักตัวอยู่บนเท้าขวาซึ่งเป็นเท้าหลัง เท้าหน้ายกขึ้นลงลักษณะย่ำเหยาะ เรียกว่า จรดมวยซ้าย หรือจรดเหลี่ยมซ้าย ถ้าจรดเหลี่ยมขวาก็ทำตรงกันข้ามกัน

6. ชิงคม หมายถึง การรับช้อนกลทำร้ายคู่ต่อสู้เสียก่อนที่คู่ต่อสู้จะทำร้ายตน เช่นในเรื่องขุนช้างขุนแผน มีคำว่า “ชะ อ้ายแก้วชิงคมเอากูได้” สำหรับในมวยไทยหมายถึง การใช้ฝีมือมวยไทย ทำร้ายคู่ต่อสู้ก่อนที่คู่ต่อสู้จะทำร้ายตน เช่น การชิงต้อย ชิงเตะ ชิงถีบ ก่อนที่คู่ต่อสู้จะต้อย ตะ และถีบตนเอง

7. ตะกรุด หมายถึงแผ่นโลหะที่แผ่แล้ว ม้วนเป็นกลม ๆ ลงคาถาอาคมใช้เป็นเครื่องรางของขลัง โลหะที่ใช้อาจเป็นทอง นาค เงิน ทองแดง ตะกั่ว ใบลานหรือกระดาษสำหรับลงเลขยันต์ ทำนองเดียวกับประเจียด มีสายร้อยสำหรับคาดเอว คล้องคอ หรือคาดไว้ที่ต้นแขนของนักมวย

8. บานพับ หรือแคมลำเภา หมายถึง ส่วนอวัยวะของร่างกาย บริเวณข้อต่อระหว่างขาส่วนบน กับขาส่วนล่าง ด้านข้างซ้ายขวา และด้านตรงข้ามกับลูกสะบ้าหัวเข่า ซึ่งอวัยวะของร่างกายบริเวณนี้เป็นอวัยวะสำคัญในการรับน้ำหนักของร่างกาย การเดิน การเตะ การถีบ และการเคลื่อนไหวที่ของร่างกายมนุษย์ เมื่อถูกเตะอย่างรุนแรงจะทำให้เจ็บปวด เส้นพลิก และข้อต่อบาดเจ็บได้ง่าย

9. ประเจียด หมายถึง ผ้าลงเลขยันต์ ถือกันว่าเป็นเครื่องป้องกันอันตรายได้ใช้เป็นผ้าผูกคอหรือผูกต้นแขน ส่วนมาจะเป็นผ้าขาวบางเนื้อดี หรือผ้าสีแดง ใช้เลขยันต์มหาอำนาจ หรือชาตรีมหายันต์ ซึ่งบรรจุมนต์ขลังของครูบาอาจารย์ คล้ายคลึงกับพิธีพุทธาภิเษกพระเครื่องหรือพระบูชา นักมวยจะใช้ผูกต้นแขนทั้งสองข้าง ในการขึ้นชกมวย ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

10. ปาจารย์ หรือปาจารย์ หมายถึง อาจารย์ของอาจารย์ ในสมัยก่อนนักมวยมีปาจารย์เดียวกันไม่นิยมต่อสู้กัน การที่จะทราบว่ามีปาจารย์เดียวกันหรือไม่ สังเกตจากการแต่งกาย เช่นการคาดเชือก การสวมมงคล การผูกผ้าประเจียด และสังเกตจากวิธีการไหว้ครู ร่ายรำมวย ถ้าฝึกมาจากสำนักเดียวกัน หรือปาจารย์เดียวกัน มักจะมีลักษณะเหมือนกัน

11. ผีตากผ้าอ้อม หมายถึง น้ำค่างที่เกาะอยู่ตามใบหญ้าเป็นลักษณะใส มองดูคล้ายหิมะเกาะอยู่ตามใบหญ้า จะพบน้ำค่างเหล่านี้เป็นย่อม ๆ ในตอนเช้า เมื่อนักมวยซึ่งออกวิ่ง เป็นระยะทางไกลในตอนเช้าไปพบเข้ มักจะเอาน้ำค่างเหล่านี้มาลูบแข้ง ลูบขา ลูบแขน และบางคนก็นอนกลิ้งเกลือก โดยเข้าใจว่าน้ำค่างจะซึมเข้าไปในเนื้อหนังทำให้เกิดพลังและความทรหดอดทน ซึ่งเป็นนโยบายอย่างหนึ่งที่ครูมวยต้องการให้นักมวยตื่นแต่เช้าออกวิ่ง เพื่อให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์ ถ้าตื่นสายผีตากผ้าอ้อมนี้ก็หมดไป เพราะถูกความร้อนจากดวงอาทิตย์ อีกอย่างหนึ่งการนอนกลิ้งเกลือกน้ำค่าง ซึ่งมักจะเป็นหย่อมตามพื้นดินที่ไม่เรียบนัก สมัยก่อนเป็นตะปุ่มตะป่ำด้วยรอยตีนควายซึ่งแห้งแล้วมีความแข็งมาก เมื่อนักมวยนอนกลิ้งเกลือกไปมาทำให้เนื้อหนังถูกทุบด้วยของแข็ง ความคายจากใบหญ้าทำให้ผิวหนังทนต่อความเจ็บปวด เมื่อเวลาฝึกซ้อมมวย

12. พันลำ หมายถึง การเข้าลูกวงใน รุกไล่แบบติดกัน ต่างฝ่ายต่างพยายามใช้ลูกไม้ต่อสู้กันจนกว่าคู่ต่อสู้จะล้มหรือฝ่ายรุกจะหงายหลังออกมา

7. ตะกรุด หมายถึง แผ่นโลหะที่แผ่แล้ว ม้วนเป็นกลม ๆ ลงคาถาอาคมไว้ เป็นเครื่องรางของขลัง โลหะที่ใช้อาจเป็นทอง นาค เงิน ทองแดง ตะกั่ว ใบลานหรือกระดาษ สำหรับเลขยันต์ ทำนองเดียวกับประเจียด มีสายร้อยสำหรับคาดเอว คล้องคอ หรือคาดไว้ที่ต้นแขนของนักมวย

8. บานพับ หรือแถมสำเภา หมายถึง ส่วนอวัยวะของร่างกาย บริเวณข้อต่อระหว่างขาส่วนบน กับขาส่วนล่าง ด้านข้างซ้ายขวา และด้านตรงข้ามกับลูกสะบ้าหัวเข่า ซึ่งอวัยวะของร่างกายบริเวณนี้เป็นอวัยวะสำคัญในการรับน้ำหนักของร่างกาย การเดิน การเตะ การถีบ และการเคลื่อนที่ของร่างกายมนุษย์ เมื่อถูกเตะอย่างรุนแรงจะทำให้เจ็บปวด เส้นพลิก และข้อต่อบาดเจ็บได้ง่าย

9. ประเจียด หมายถึง ผ้าลงเลขยันต์ ถือกันว่าเป็นเครื่องป้องกันอันตราย ได้ใช้เป็นผ้าผูกคอหรือผูกต้นแขน ส่วนมากจะเป็นผ้าขาวบางเนื้อดี หรือผ้าสีแดง ใช้เลขยันต์มหาอำนาจ หรือชาตรีมหายันต์ ซึ่งบรรจุมนต์ขลังของครูบาอาจารย์ คล้ายคลึงกับพิธีพุทธาภิเษก พระเครื่องหรือพระบูชา นักมวยจะใช้ผูกต้นแขนทั้งสองข้าง ในการขึ้นชกมวย ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น

10. ปาจารย์ หรือปจารย์ หมายถึง อาจารย์ของอาจารย์ ในสมัยก่อนนักมวยมีปาจารย์เดียวกันไม่นิยมต่อสู้กัน การที่จะทราบว่ามีปาจารย์เดียวกันหรือไม่ สืบเนื่องจาก การแต่งกาย เช่น การคาดเชือก การสวมมงคล การผูกผ้าประเจียด และสังเกตจากวิธีการไหว้ครู ร่ายรำมวย ถ้าฝึกมาจากสำนักเดียวกัน หรือปาจารย์เดียวกัน มักจะมีลักษณะเหมือนกัน

11. ผิดากผ้าอ้อม หมายถึง น้ำคั่งที่เกาะอยู่ตามใบหูเป็นลักษณะใด มองดูคล้ายหิมะเกาะอยู่ตามใบหู จะพบน้ำคั่งเหล่านี้เป็นย่อม ๆ ในตอนเช้า เมื่อนักมวยซึ่งออกวิ่ง เป็นระยะทางไกลในตอนเช้าไปพบเข้ามักจะเอาน้ำคั่งเหล่านี้มาลูบแข็ง ลูบขูด ลูบแซน และบางคนก็นอนกลิ้งเกลือก โดยเข้าใจว่าน้ำคั่งจะซึมเข้าไปในเนื้อหนังทำให้เกิดพลังและความทรหดอดทน ซึ่งเป็นนโยบายอย่างหนึ่งที่ครูมวยต้องการให้นักมวยตื่นแต่เช้าออกวิ่ง เพื่อให้ได้รับอากาศบริสุทธิ์ ถ้าตื่นสายผิดากผ้าอ้อมนี้จะหมดไป เพราะถูกความร้อนจากดวงอาทิตย์ อีกอย่างหนึ่งการนอนกลิ้งเกลือกน้ำคั่ง ซึ่งมักจะเป็นหย่อมตามพื้นดินที่ไม่เรียบนัก สมัยก่อนเป็นตะปุ่มตะป่ำด้วยรอยดินควยซึ่งแห้งแล้วมีความแข็งมาก เมื่อนักมวยนอนกลิ้งเกลือกไปมาทำให้เนื้อหนังถูกทาบด้วยของแข็ง ความคายจากใบหูทำให้ผิวหนังทนต่อความเจ็บปวด เมื่อเวลาฝึกซ้อมมวย

12. พันล้า หมายถึง การเข้าคลุกวงใน รุกไล่แบบติดกัน ต่างฝ่ายต่างพยายามใช้ลูกไม้ต่อสู้กันจนกว่าคู่ต่อสู้จะล้มหรือฝ่ายรุกจะหงายหลังออกมา (มงคล คำเมือง, 2532 : ภาคผนวก)

13. พาหุ หมายถึง แขน

14. พาหุยุทธ์ หมายถึง การต่อสู้ด้วยแขน การชกมวย การปล้ำ

15. พิสมร หมายถึง แผ่นโลหะ หรือใบลานรูปสี่เหลี่ยม ลงเลขยันต์ มีที่ร้อยสาย แต่โดยมากไม่ม้วน ผ่านพิธีกรรมทำนองเดียวกับตะกรุด

16. มงคล หมายถึง ผ้าที่ลงเลขยันต์แล้วม้วนพันด้วยด้าย หรือด้ายสายสิญจน์ ห่อหุ้มด้วยผ้าซึ่งได้ผ่านพิธีกรรมจากพระอาจารย์เจ้า หรือครูบาอาจารย์ผู้ทรงวิทยาคม ทำเป็นวงกลมสำหรับสวมหัว โดยรวมเป็นหางยาวประมาณ 2 - 6 นิ้ว ไขว้ข้างหลัง ถือว่าเป็นเครื่องรางให้เกิดสิริมงคลและคุ้มกันอันตราย นักมวยจะสวมมงคลขึ้นชกมวย สมัยโบราณไม่ถอดมงคลในขณะต่อสู้

17. มวยไทย หมายถึง ศิลปะการต่อสู้แบบมือเปล่า ของชนชาติไทย ที่สามารถใช้ศอก เข่า เท้า และหมัดเป็นอาวุธ

18. มวยวัด หมายถึง มวยไทยที่ทำการฝึกหัดจากครูบาอาจารย์ในสำนักวัดต่าง ๆ กล่าวคือ ชาวไทยสมัยโบราณเชื่อว่า วัดเป็นที่ให้การศึกษาศิลปวิทยาทุกแขนงรวมทั้งมวยไทยด้วย ดังเช่น นายทองดี ฟินขาว ได้ศึกษาศิลปะมวยไทยจากครูเที่ยง ซึ่งครูเที่ยงได้ศึกษาศิลปะมวยไทยจากสมการวัดบ้านแก่ง แขวงเมืองพิชัย กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้ศึกษาศิลปะมวยไทยจากหลวงพ่อดุ๊ก (พระครูวิมล คุณากร) วัดมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ยังมีหลวงพ่อดุ๊กวัดทุ่งจับช้าง และหลวงพ่อดุ๊กวัดอุดม ตำบลบ้านพุ่มเรียง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งทำการฝึกหัดศิลปะมวยไทยให้แก่ลูกศิษย์มากมาย

19. มวยหมู่ หมายถึง การเล่นชกต่อสู้ไม่เลือกคู่ซึ่งมีจิตศรัทธาเข้าร่วมการ

มวยหมู่นี้ประกอบด้วยนักมวย 5 - 8 คน แต่งตัวถักหมัดด้วยด้ายดิบ สวมประเจียดผูกเครื่องรางของขลัง เมื่อขบวนแห่เคลื่อนไปหยุดพักนี้ การชกมวยไทยไม่เลือกคู่ก็จะเริ่มขึ้น นักมวยที่เตรียมมาในขบวนแห่ก็จะใช้ศิลปะมวยไทยเข้าต่อสู้กัน ผู้คนที่ร่วมขบวนและตามทางที่ขบวนแห่ผ่านไปจะมุงดูและส่งเสียงไชโยโห่ร้อง การชกมวยจะหยุดลงก็ต่อเมื่อมีการเคลื่อนขบวนแห่ต่อไป บางที่เมื่อถึงวัดแล้ว การชกมวยก็จะเริ่มขึ้นอีก การชกมวยนี้เป็นการแสดงออกซึ่งความมีศรัทธา เชื่อว่าจะได้บุญกุศล มักจะมีการชกมวยในงานบวชนาค ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

20. มวยเถียว หมายถึง นักมวยไทยประเภทหนึ่งที่มีวิธีการต่อสู้แบบลวดลาย ลูกเล่นแพรวพราว การเข้าทำแต่ละทีจะมีกลลวงมากมาย เท้าจะไม่หยุดนิ่งจะย้ายไปมาในท่า ย่ำเหยาะ คือยกเท้าซ้ายสูงที่ขาขวาที่สลับกันไป และการเข้าทำมักจะใช้การย่างสามขุมเข้าทำ ทำให้คู่ต่อสู้จับทางมวยได้ยาก

33. ย่างสามชুম หมายถึง การย่างก้าวของนักมวยในตอนที่ร้ายรำมวย โดยการย่างก้าวนั้น เท้าทั้งซ้ายและขวาก้าวอย่างลงพื้นดินเป็น 3 จุด มีลักษณะเป็นสามเหลี่ยมด้านเท่า ขยับปลายเท้าซ้ายและขวา 3 ครั้ง

การย่างสามชুমในการไหว้ครู หมายถึง ท่าไหว้ครู ท่าหนึ่งของมวยไทย ซึ่งเริ่มด้วยการนั่งคุกเข่าสองข้างลงกับพื้น เข่าชิดกันนั่งทับส้นเท้า ยกมือขึ้นพนมระหว่างคิ้ว ลดมือลงมาเพียงอก แยกมือทั้งสองข้างไปด้านข้างแขนทั้งสองเหยียดตรง รวบมือทั้งสองมารวมกันตรงหน้าคว่ำมือลงแตะพื้น ทำ 3 ครั้ง แล้วลุกขึ้นยืนตรงส้นเท้าชิดกัน ปลายเท้าแยกห่างกัน 45 องศา

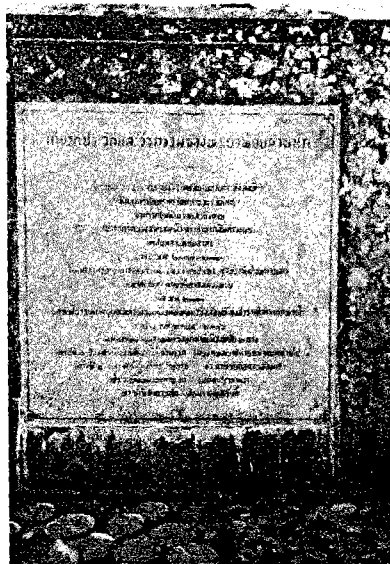
การย่างสามชুমในการชกมวยไทย อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง วิธีการชกมวยไทยแบบหนึ่ง เรียกว่า วิธีการชกแบบทำอย่างสามชুম ซึ่งถือเป็นวิธีการชกที่ถือว่ามีประสิทธิภาพเคลื่อนเท้าได้ถูกต้องตามทักษะพื้นฐานของศิลปะการต่อสู้แบบมวยไทย วิธีการฝึกแบบทำอย่างสามชูมนี้นำโดยชิววงกลม 3 วง ลงบนพื้นดินที่ราบเรียบ วงกลมทั้งสามห่างกันประมาณ 1 ก้าว ลากเส้นตรงจากวงกลมทั้งสามให้เชื่อมต่อกันเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่า วางเท้าซ้ายและขวาลงบนวงกลมทั้งสอง หันหน้าไปทางอีกวงกลมหนึ่งที่เหลือ แล้วชกหมัดขวาไปข้างหน้า พร้อมกับก้าวเท้าขวาไปวางไว้บนวงกลมข้างหน้า ทำสลับซ้ายขวาให้เป็นจังหวะเร็วขึ้น นักมวยและครูมวยเชื่อว่าถ้าพยายามฝึกชกทำอย่างสามชুমได้ชำนาญดีแล้วจะสามารถฝึกแม่ไม้มวยไทยได้ดีขึ้น

ภาคผนวก ค.

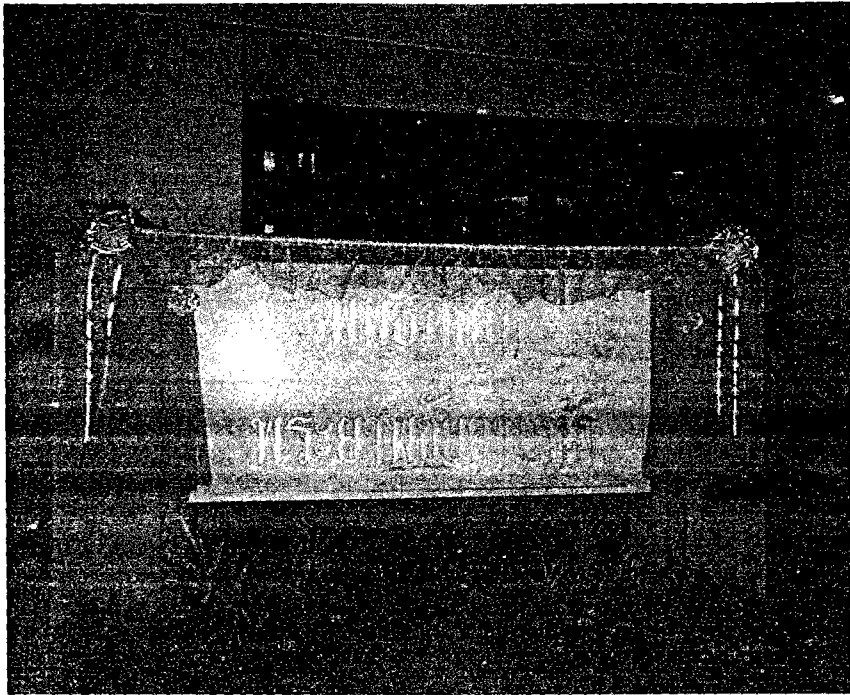
- ภาพประกอบ

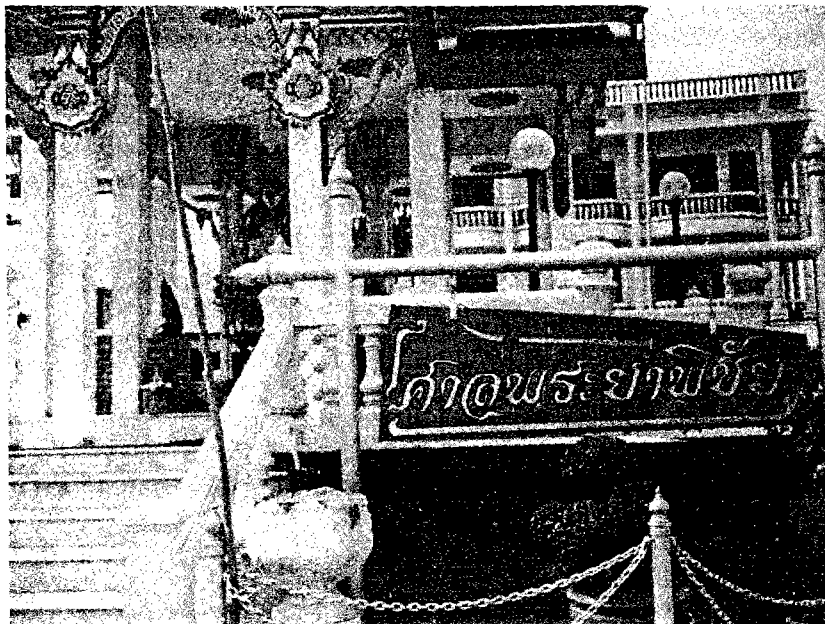
อนุสาวรีย์พระยาพิชัย (ดาบหัก) หน้าศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งมีผู้เลื่อมใสศรัทธา มาสักการะอนุสาวรีย์โดยเสมอ

คำจารึกที่ฐานอนุสาวรีย์ประกาศวัตถุประสงค์ในการสร้างอนุสาวรีย์พระยาพิชัย (ดาบหัก) โดยประชาชนชาวอุตรดิตถ์ร่วมกันสร้างเพื่อเป็นที่ระลึกแก่วีรบุรุษของชาวอุตรดิตถ์

พิพิธภัณฑ์พระยาพิชัย (ดาบหัก) ซึ่งสร้างไว้ เพื่อให้ประชาชนผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาได้เข้าชม อยู่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

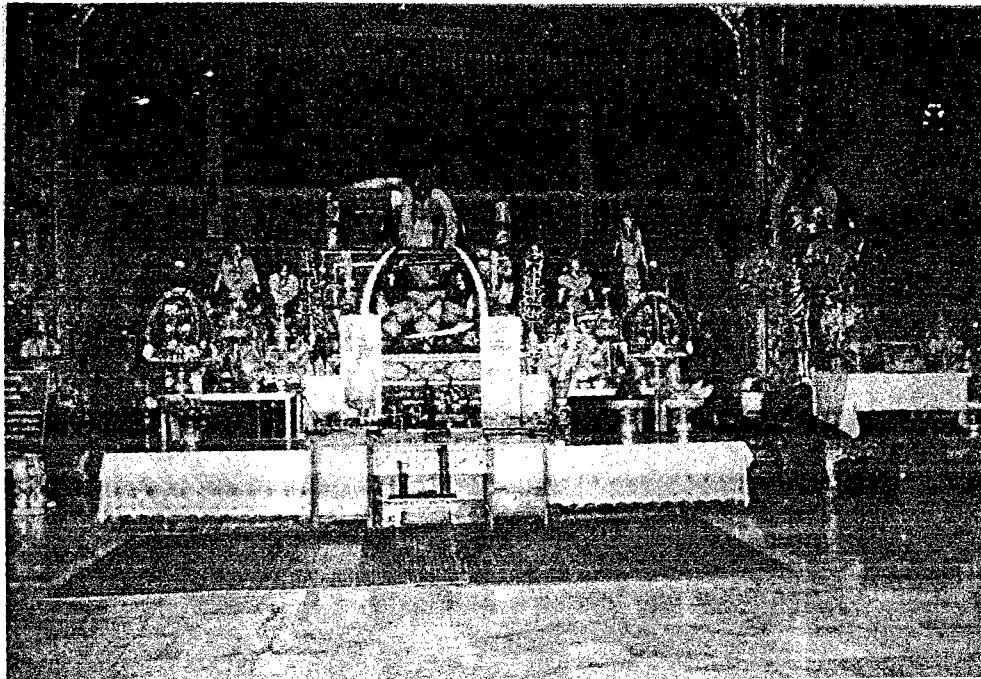

ศาลพระยาพิชัย (ดาบหัก) บริเวณหน้าสถานีรถไฟพิชัย

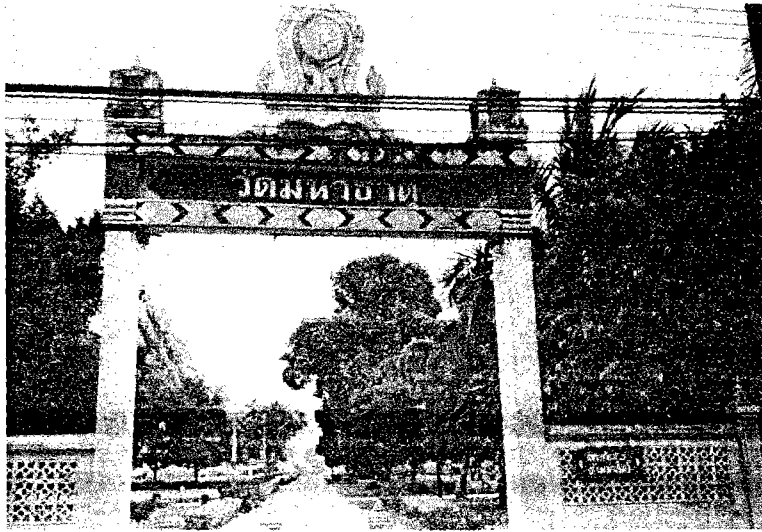

อาคารเจ้าพ่อพระยาพิชัย สร้างโดยผู้เลื่อมใสศรัทธาในวีรกรรมของท่าน
อยู่ตรงข้ามวัดมหาธาตุในอำเภอพิชัย

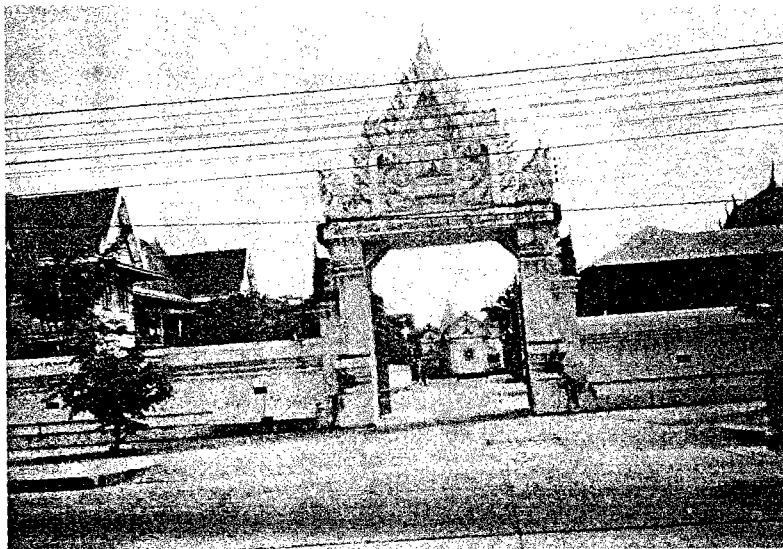

รูปปั้นพระยาพิชัย (ดาบหัก) ภายในอาคารเจ้าพ่อพระยาพิชัย

วัดมหาธาตุในอดีต

เมื่อเกิดเรื่องกับบุตรเจ้าเมืองพิชัยทำให้ท่านต้องเดินทางออกจากวัดมหาธาตุและบ้านเกิด

วัดพ่านน
(วัดวังเดาหม้อ)

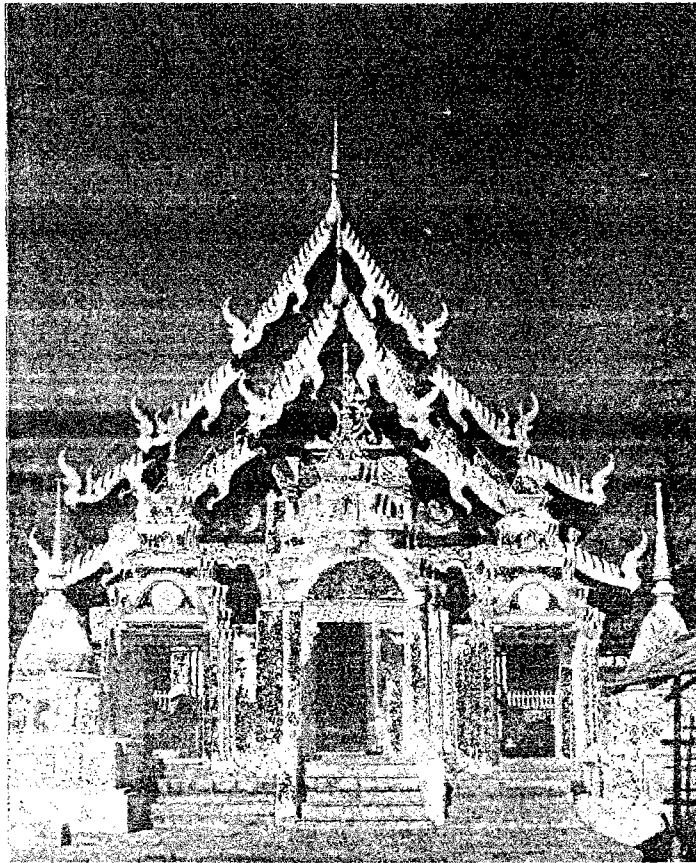

วัดท่าถนน

ที่พระยาพิชัย (ดาบหัก) มาพักอาศัยกับพระสงฆ์ที่มาด้วยกัน เมื่อจะไปนมัสการพระแท่น

ฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์ หรือบ้านบางโพท่าอิฐในอดีต

วัดพระแท่นศิลาอาสน์ เป็นวัดอยู่นอกเมืองทุ่งยั้ง ซึ่งนายทองดี พันขาว ขึ้นเปรียบ
มวญในงานวัดพระแท่นศิลาอาสน์นี้เอง

วัดใหญ่ท่าเสา ซึ่งในอดีตเคยเป็นที่ฝึกหัดมวยของครูเมฆ คุรุมวยท่าเสา

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายกฤษณะ ชื่อสกุล แก้วศรีนาก
 เกิดวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2505
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 287/4 ถนนอินใจมี ตำบลท่าเสา
 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ 53000
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนสามัคคีวิทยา
 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2515 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราษฎร์บำรุง จังหวัดพิจิตร
- พ.ศ. 2518 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม
- พ.ศ. 2521 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอุตรดิตถ์
- พ.ศ. 2525 ค.บ. (สังคมศึกษา) วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์
- พ.ศ. 2542 กศ.ม. (พลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย

บทคัดย่อ

ของ

กฤษณะ แก้วศรีนาก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา

พฤษภาคม 2542

การศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย และเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบ การใช้แม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมกีฬามวยไทยให้เป็นศิลปะในการต่อสู้ประจำชาติไทย

พระยาพิชัยดาบหักเดิมชื่อ จ้อย เป็นชาวเมืองพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ท่านชอบกีฬาชกมวย เป็นชีวิตจิตใจจึงได้ฝึกหัดชกมวยกับครูมวยบ้านแก่ง ชื่อ ครูเที่ยง ครูมวยท่าเสา ชื่อ ครูเมฆ จนมีฝีมือในการชกมวยจนเป็นที่เลื่องลือ จนมีอายุ 21 ปี ขึ้นไปชกมวยที่เมืองตาก ในงานถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ปราบครูมวยเมืองตากพ่ายแพ้ยับเยิน พระเจ้าตากสินทอดพระเนตรเห็นฝีมือจึงแต่งตั้งให้เป็นองครักษ์ใกล้ชิดเป็นหลวงพิชัยอาสา พอสิ้นแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสิน พระยาพิชัยจึงถวายชีวิตตามสมเด็จพระเจ้าตากสิน เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2325

จากการศึกษาประวัติของพระยาพิชัยดาบหักที่เกี่ยวข้องกับกีฬามวยไทย พบว่า มีจุดมุ่งหมายในการฝึกกีฬามวยไทยเพื่อการป้องกันตัว และเพื่อแสดงความสามารถของความเป็นเลิศ เพื่อเป็นหนทางของความเจริญก้าวหน้าในอนาคต การฝึกไม่มีเรียนลัด สถานที่ฝึกจะฝึกกันที่บริเวณวัด

รูปแบบการต่อสู้และการใช้แม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหัก ได้มีการใช้อาวุธมวยไทยอย่างครบครัน ทั้ง หมัด เข่า เท้า สอก

จากการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบแม่ไม้มวยไทยของพระยาพิชัยดาบหักกับรูปแบบแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบันพบว่า พระยาพิชัยดาบหักได้มีการต่อยหมัดหน้าและหมัดตามปัจจุบัน เป็นกลหมัดชนิดหนึ่งซึ่งเราเรียกว่า หมัดหนึ่งสอง การชกเข้าที่เป้าหมายคือใบหน้าและลำตัว เป็นแม่ไม้มวยไทยในปัจจุบันเรียก ดับขวลา การใช้สอกฟันที่ศีรษะ ซึ่งอาจเทียบได้กับการสอกเฉียง หรือการตีสอกหน้า หรือสอกตาม การเตะตัดกลางและเตะสูง ปัจจุบันเรียก เตะตัดบน การคอยปิดหมัด ปัจจุบันเป็นการป้องกันคู่ต่อสู้ เทียบได้ไม้มวยไทย คือ ขุนยักษ์จับถึง หรือดาเถรคำฝึก ส่วนการจับขาคู่ต่อสู้แล้วกระชากเข้ามาหาลำตัว พร้อมกระทุ้งเข้าข้างที่ท้อง ปัจจุบันเป็นกลแก้มวยเตะของคู่ต่อสู้เราเรียกว่า เข่าโทน เข่าสลับ หรือ เข่าอัด ส่วนการกระโดดเหยียบขาพก น่าจะเป็นลูกถีบในปัจจุบัน

กีฬามวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ของคนไทย ซึ่งควรจะสนับสนุนให้คนไทยตระหนักในคุณค่าและช่วยกันรักษาให้คงอยู่เป็นศิลปะการต่อสู้ของคนไทยสืบต่อไป และสมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์และส่งเสริม เพื่อความภาคภูมิใจและหวงแหนของคนไทยให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยและประเทศไทยตลอดไป

A HISTORICAL STUDY OF PRAYA PICHAI DABHAK
AS RELATING TO MUAY THAI

AN ABSTRACT
BY
KRITSANA KAEWSRINAK

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Physical Education
At Srinakharinwirot University
May 1999

A historical study of Praya Pichai Dabhak as relating to Muay Thai (Thai Boxing) aims to study about Praya Pichai Dabhak's history in the aspect of Thai Boxing and to compare the form between using Praya Pichai Dabhak's Mae Mai Muay Thai and the Present Mae Mai Muay Thai. It is also to conserve and promote Thai Boxing to be the art of typical Thai fighting.

Praya Pichai Dabhak's name was originally "Joy". He was the member of Pichai District, Uttaradit Province. He really loved boxing, thus he had trained to box with two boxing teachers. One was Kru Tieng, the teacher of Ban Kang. The other was Kru Make, the teacher of Tha Sao. He had Practice until his fighting skill was veery famous. By the time he was 21, he went to Tak province to box in the ceremony of Drinking the oath of allegiance (ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา). The boxing teacher of Tak was extremely defeated. Pra Jao Tak Sin, the governor of Tak, had seen him and consequently appointed Praya Pichai as his bodyguard named Luang Pichai Asa. Praya Pichai had worked with Pra Jao Tak Sin until the end of his master's life. He decided to be killed to dedicate his life to Pra Jao Tak Sin on the 7th April 1782.

The studying a historical of prayapichai Dabhak as relating to Muay Thai had found that his objective of Muay Thai was to Protect himself, to show his ability of being superb and to be progressed in his future life. The training had no short cut and the studying place was in the temple's area.

The style of fighting and applying Mae Mai Muay Thai of Praya Pichai Dabhak had been used all parts of the body as weapons such as punches, knees, feet and elbows.

According to the studying of comparing between Praya Pichai Dabhak's Mae Mai Muay Thai and the style of the present's one, it had been found that Praya Pichai Dabhak had used one punch ahead then follow by the other, that was one of the stratagem called one-two punch. Punching to the target such as face and eye is the trick which has been using now, called Dub Chavala (putting out a lamp).

Applying an elbow hitting to one's head may be compared to a skew elbow, a front elbow or a following elbow. Kicking at the middle part or upper part of the body now called upper cut kicking. At present, guarding a punch in defending enemy and it can be compared to one of the strategies of Muay Thai which is called Khun Yak Jub Ling or Ta Thend Kum Fuk. Furthermore, to catch the enemy's leg and pull sharply toward our body then use our knee to hit the other's stomach was called Kao Tone, Kao salub or kao ad. One more strategy is jumping up on the waist should be kicking by shoving the foot now.

Thai Boxing is the art of fighting of Thai people which should be supported to make Thai people realize its value and also helping to maintain it to be the art of typical Thai Boxing. Moreover, it should be conserved and promoted for the pround of Thai people showing Thailand's symbolise forever.